

ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(BOI)
ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนล่าง

นางสาวเสาว์เข้า ช้างกลาง

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RESULTS OF BOI POLICIES No.3/2544 OF BOARD OF INVESTMENT ON THE
LABOUR MARKET IN THE LOWER-NORTHEASTERN REGION

Miss Saochao Changklang

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544)

ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อ

ตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนล่าง

โดย

นางสาวเสาร์เช้า ช้างกลาง

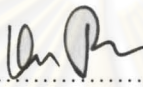
สาขาวิชา

การวางแผนภาค

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิต ภูจินดา

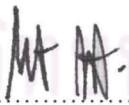
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. บันทิต จุลาสัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิต ภูจินดา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิวัฒน์ รัตนวราหะ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นางนิตยา กมลวัทนินศา)

เสาร์เช้า ช้างกลาง : ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. (THE RESULTS OF BOI POLICIES No.3/2544 OF BOARD OF INVESTMENT ON THE LABOUR MARKET IN THE LOWER-NORTHEASTERN REGION) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.พนิต ภูจินดา, 119 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เริ่มจากการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และใช้พื้นที่ดังกล่าวในการอธิบายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในช่วงก่อนและหลังได้รับสิทธิประโยชน์เขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ

การศึกษาครั้งนี้ได้วิเคราะห์นโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและการจ้างงานของพื้นที่ระดับประเทศ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยใช้ข้อมูลต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ มูลค่าเงินลงทุน และอัตราการจ้างงาน เป็นต้น โดยใช้การหาค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) และการวิเคราะห์ตารางไขว้ (Crosstab) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยทำการวิเคราะห์ลักษณะอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเพื่อสรุปหาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษมากที่สุดโดยวิเคราะห์จากจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและจำนวนเงินลงทุน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์แรงงานคือต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น โดยต้องการแรงงานที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ ไม่จำกัดวัย แต่ต้องมีทักษะด้านการเย็บผ้า โดยยินดีจ่ายค่าจ้างตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของพื้นที่ในขณะนั้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าแรงงานที่มีอยู่ในปัจจุบันมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีอายุระหว่าง 25-35 ปี และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทำงานวันละ 8-10 ชั่วโมง ได้รับค่าจ้าง 156 บาทต่อวัน นอกจากนี้ยังพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในจังหวัดชัยภูมิทุกโรงงานประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน โดยมีตำแหน่งว่างงานรวม 4,000 อัตรา เนื่องจากอุปทานแรงงานในจังหวัดชัยภูมิไม่ได้เข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด มีเฉพาะอุปทานแรงงานที่อาศัยอยู่ในระยะที่สามารถเดินทางถึงโรงงานได้อย่างสะดวก อีกทั้งค่าแรงที่ได้รับอยู่ในอัตราที่ต่ำ ทำให้ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับแรงงานได้ นอกจากนี้อุปทานแรงงานที่มีอยู่บางส่วนออกไปเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อื่นที่มีค่าแรงสูงกว่า และบางส่วนก็ประกอบอาชีพอื่นที่อยู่นอกภาคอุตสาหกรรม ทำให้อุปทานแรงงานที่เหลือไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลให้จังหวัดชัยภูมิเกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง .....ลายมือชื่อนิสิต เสาร์เช้า ช้างกลาง
สาขาวิชา การวางแผนภาค .....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก Punij
ปีการศึกษา 2553 .....

5074165525: MAJOR REGIONAL PLANNING

KEYWORDS: BOARD OF INVESTMENT / LABOUR MARKET / THE LOWER-NORTHEASTERN

SAOCHAO CHANGKLANG: THE RESULTS OF BOI POLICIES No.3/2544 OF BOARD OF INVESTMENT ON THE LABOUR MARKET IN THE LOWER-NORTHEASTERN REGION.

THESIS ADVISOR: ASST.PROF. PANIT PUJINDA, Ph.D., 119 pp.

The study is aimed to indicate the impacts of BOI policy No.3/2544 on the labor market in the lower-Northeastern of Thailand. This policy provided several incentives to the selected industries for doing business in the Investment Promotion Zone 3, especially in the area with numerous labor surpluses as in the Northeastern.

Firstly, the impacts of BOI policy are analyzed in 3 major aspects –physical, economic and social. It is also divided into in 3 different scales national, regional and provincial. Field survey is performed, as well as collection secondary data such as the Gross Domestic Product (G.D.P.), the investment value, the wage rate, etc., In the next step, statistical analytic method Cross Tabulation and Correlation are selected to indicate the interrelation between industrial development affected by BOI Policy and changes in labor market.

In conclusion, Chaiyaphum province gets the most industrial impacts from the BOI incentives because of additional incentives from the province itself and the large number of labor surplus. Several garment industries applied for BOI incentives and established their production factories in this province. On labor demand-side, those factories require semi-skilled workers with at least elementary school education. However, from focus group interview, the current workers in those factories are 25 – 35 years old women with elementary and high school level. They live in the commuting distance from the factories, work 8-10 hours and get 156 baht per day. Unfortunately, there are still more than 4,000 available jobs waiting for the workers because the spatial limitation of labor force and the low competitiveness of wage comparing with the other industrial location in Thailand. As the result, Chaiyaphum province has the problem of labor shortages in the garment industry.

Department : Urban and Regional Planning..... Student's Signature นางสาว อังคนิชา

Field of Study : Regional Planning..... Advisor's Signature Prof. Panit Pujinda

Academic Year : ...2010.....

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ภูจินดา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยชี้แนะและให้คำปรึกษาที่ดีตลอดมา ทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี รวมถึงคณาจารย์ในภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้เพื่อนำมาใช้ประกอบในการศึกษางานวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

อนึ่งเนื่องจากทุนการวิจัยในครั้งนี้บางส่วนได้รับจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ขอขอบคุณครอบครัวของข้าพเจ้า ที่คอยดูแลให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจที่ดีตลอดมา ทำให้งานวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
สารบัญแผนที่.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามหลักงานวิจัย.....	4
1.3 สมมติฐานงานวิจัย.....	4
1.4 วัตถุประสงค์.....	4
1.5 ขอบเขตการศึกษา.....	5
1.6 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค.....	8
2.2 แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการอุตสาหกรรม.....	11
2.2.1 ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ.....	11
2.2.2 การพัฒนาเศรษฐกิจโดยอุตสาหกรรม.....	11
2.2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอุตสาหกรรม.....	13
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการมีโรงงานอุตสาหกรรม.....	14
2.3.1 โครงสร้างการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม.....	16
2.3.2 ลักษณะของแรงงานในอุตสาหกรรม.....	17
2.4 ความเป็นมาและโครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอ.....	18

บทที่	หน้า
2.4.1 กระบวนการผลิต เทคโนโลยีและลักษณะแรงงานที่ใช้.....	19
2.4.2 ค่าตอบแทนลูกจ้างจำแนกตามลักษณะงาน.....	20
2.5 ศักยภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการเติบโตของอุตสาหกรรม สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม.....	21
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับตลาดแรงงาน.....	25
2.6.1 ลักษณะเฉพาะของแรงงานและตลาดแรงงาน.....	26
2.6.2 ประเภทของตลาดแรงงาน.....	28
2.6.3 แนวความคิดเกี่ยวกับอุปสงค์ของตลาดแรงงาน.....	29
2.6.4 แนวความคิดเกี่ยวกับอุปทานของตลาดแรงงาน.....	29
2.6.5 การฝึกอบรมฝีมือจากการทำงาน.....	30
2.7 ค่าจ้าง.....	30
2.7.1 ค่าจ้างขั้นต่ำ.....	33
2.7.2 การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในประเทศไทย.....	34
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	37
3.1 ขอบเขตการศึกษา.....	37
3.2 วิธีการศึกษาข้อมูล.....	38
3.2.1 กลุ่มประชากรเป้าหมาย.....	38
3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
3.2.3 ผลจากแบบสอบถาม.....	40
3.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
3.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	43
บทที่ 4 บทวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุนและลักษณะอุตสาหกรรม ในพื้นที่ศึกษา.....	45
4.1 พัฒนาการของนโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	45
4.2 นโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	47

4.3	วิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	52
4.3.1	ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อประเทศ.....	52
4.3.2	ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออก เฉียงเหนือ.....	57
4.3.3	ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบาย ส่งเสริมการลงทุน.....	60
4.4	สรุปผลการวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุน.....	61
4.5	สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและการจ้างงานในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.....	62
4.5.1	สภาพเศรษฐกิจ.....	62
4.5.2	สภาพอุตสาหกรรม.....	63
4.5.3	ลักษณะการจ้างงาน.....	64
4.5.4	ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง.....	65
4.6	ลักษณะอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและพื้นที่ที่มีการ กระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนให้การ สนับสนุน.....	69
4.7	สรุปภาวะการส่งเสริมการลงทุนของจังหวัดที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน เขต 3 พิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างในปัจจุบัน.....	77
บทที่ 5	ภาวะอุตสาหกรรมและตลาดแรงงานในจังหวัดชัยภูมิ.....	80
5.1	ภาวะอุตสาหกรรมในจังหวัดชัยภูมิ.....	80
5.2	ภาวะตลาดแรงงานในจังหวัดชัยภูมิ.....	88
5.2.1	วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมและจำนวนผู้มีงานทำ ในแต่ละสาขาการผลิตของจังหวัดชัยภูมิ.....	88
5.2.2	ความต้องการแรงงานและกำลังแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปใน จังหวัดชัยภูมิ.....	91

บทที่	หน้า
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	104
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	104
6.1.1 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษที่มีต่อภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.....	104
6.1.2 พื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ ส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน.....	105
6.2 การอภิปรายผลเชิงนโยบาย.....	107
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	108
รายการอ้างอิง.....	111
ภาคผนวก.....	113
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	119

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1.1 จังหวัดในเขตส่งเสริมการลงทุน.....	2
ตารางที่ 4.1 หมวดอุตสาหกรรมตามการแบ่งประเภทของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.....	47
ตารางที่ 4.2 สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนในแต่ละเขต	50
ตารางที่ 4.3 รายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-2549.....	53
ตารางที่ 4.4 จำนวนพนักงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-2549	54
ตารางที่ 4.5 สัดส่วนของจำนวนพนักงานคนไทย (ระดับปริญญาตรี) ต่อจำนวนพนักงานทั้งหมดของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการ ในช่วงปี พ.ศ.2547-2549.....	55
ตารางที่ 4.6 สัดส่วนของจำนวนพนักงานคนไทย (ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี) ต่อจำนวนพนักงานทั้งหมดของบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการ ในช่วงปี พ.ศ.2547-2549	56
ตารางที่ 4.7 ข้อมูลการอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุน.....	56
ตารางที่ 4.8 มูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เปรียบเทียบกับมูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	57
ตารางที่ 4.9 จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการ ในช่วงปี พ.ศ.2547-2550	59
ตารางที่ 4.10 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เปรียบเทียบระหว่างปีพ.ศ. 2543-2550.....	63
ตารางที่ 4.11 การมีงานทำของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างปีพ.ศ. 2550	65

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 4.12 มูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เปรียบเทียบกับมูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ. 2547-2550.....	66
ตารางที่ 4.13 จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-2550	67
ตารางที่ 4.14 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจำแนกตามรายจังหวัดและประเภทอุตสาหกรรม ช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ.....	71
ตารางที่ 4.15 จำนวนแรงงานภาคอุตสาหกรรมจำแนกตามรายจังหวัดและประเภทอุตสาหกรรม ช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ.....	71
ตารางที่ 4.16 มูลค่าเงินลงทุนจำแนกตามรายจังหวัดและประเภทอุตสาหกรรม ช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ	72
ตารางที่ 4.17 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ.2550 (ณ ราคาปี 2531)	72
ตารางที่ 4.18 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง	73
ตารางที่ 4.19 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.....	76
ตารางที่ 4.20 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (ต่อ)	76
ตารางที่ 5.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนจังหวัดชัยภูมิแยกตามรายอำเภอ.....	82
ตารางที่ 5.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนของจังหวัดชัยภูมิแยกตามประเภทอุตสาหกรรม	83

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 5.3 จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสาขาการผลิตใน จังหวัดชัยภูมิ.....	89
ตารางที่ 5.4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจำแนกตามสาขาการผลิตในจังหวัดชัยภูมิ.....	90
ตารางที่ 5.5 ลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่โรงงานต้องการและลักษณะของแรงงาน ที่มีในจังหวัดชัยภูมิ.....	91
ตารางที่ 5.6 ช่วงอายุการจ้างงานแรงงานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดชัยภูมิ.....	95
ตารางที่ 5.7 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.....	97
ตารางที่ 5.8 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของแต่ละจังหวัดในประเทศ.....	98
ตารางที่ 5.9 ค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก และจำนวนแรงงาน ในจังหวัดชัยภูมิ.....	101
ตารางที่ 5.10 ค่าสหสัมพันธ์ของค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก และจำนวนแรงงานในจังหวัดชัยภูมิ.....	101

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1	19
แผนภูมิที่ 2.2	25
แผนภูมิที่ 3.1	44
แผนภูมิที่ 4.1	53
แผนภูมิที่ 4.2	55
แผนภูมิที่ 4.3	58
แผนภูมิที่ 4.4	59
แผนภูมิที่ 4.5	66
แผนภูมิที่ 4.6	68
แผนภูมิที่ 5.1	84
แผนภูมิที่ 5.2	84
แผนภูมิที่ 5.3	85

แผนภูมิที่

หน้า

แผนภูมิที่ 5.4 จำนวนแรงงานของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ช่วงก่อนและหลังได้รับ

นโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ 86

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนที่

แนที่	หน้า
แนที่ 4.1 จำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ช่วงก่อน ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ	74
แนที่ 4.2 จำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างช่วงหลัง ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ	75
แนที่ 5.1 ที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน ในจังหวัดชัยภูมิ.....	87
แนที่ 5.2 ขอบเขตที่พักของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้รับ สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดชัยภูมิ.....	93

ศูนย์วิทยพัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยประสบปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมกันในระดับรายได้และมาตรฐานการดำรงชีวิตระหว่างประชากรในกรุงเทพมหานครกับประชากรในพื้นที่อื่นๆของประเทศมาเป็นเวลานาน ทำให้เกิดปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเกินกว่าขีดจำกัดที่กรุงเทพมหานครจะรองรับได้ ควบคู่ไปกับปัญหาความด้อยพัฒนาในพื้นที่ชนบท เนื่องจากขาดแคลนแรงกระตุ้นเศรษฐกิจและการอพยพออกของแรงงานไปสู่แหล่งงานในเมืองใหญ่ รัฐบาลได้พยายามทุกวิถีทางเพื่อจะแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยการกระจายความเจริญออกจากกรุงเทพมหานครไปสู่จังหวัดอื่นๆ ผ่านนโยบายที่จะลดความแออัดในกรุงเทพมหานคร โดยมี “อุตสาหกรรม” เป็นเครื่องมือหลักที่จะเป็นแหล่งงานเพื่อให้เกิดรายได้และการพัฒนารวมถึงมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกระจายไปสู่พื้นที่ชนบท และยังสามารถลดบทบาทความเป็นเอกนครของกรุงเทพมหานครได้อีกด้วย

การพัฒนาอุตสาหกรรมถูกกำหนดให้เป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(BOI) ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2509 เพื่อทำหน้าที่บริหารงานส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม นโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาประเทศไทย เป้าหมายในยุคเริ่มต้นคือ เพื่อส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมขึ้นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นหลัก และในปี พ.ศ. 2534 ได้มีนโยบายที่จะกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นโยบายส่งเสริมการลงทุนจึงเปลี่ยนไปเป็นเพื่อมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาค เพื่อพัฒนาภูมิภาคที่ยังคงไม่ค้ำอวยเจริญ ให้มีการพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้น โดยใช้มาตรการให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีอากรเพื่อเป็นแรงจูงใจในการส่งเสริมให้ไปลงทุนใน ส่วนภูมิภาค โดยแบ่งออกเป็น 3 เขต เพื่อจูงใจให้นักลงทุนไปตั้งโรงงานในเขตส่งเสริมการลงทุนที่ 3 เป็นหลัก แต่ความสำเร็จของนโยบายดังกล่าวยังไม่เห็นอย่างชัดเจนนัก แม้ว่าเขตส่งเสริมการลงทุนที่ 3 จะมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และจำนวนโรงงานในกรุงเทพมหานครจะลดลง แต่อุตสาหกรรมบางส่วนกลับไปกระจุกตัวอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างเขตส่งเสริมการลงทุน เนื่องจากความได้เปรียบในบางประการโดยที่พื้นที่เขต 2 ที่อยู่ติดกับเขต 1 และมีเส้นทางคมนาคมขนส่งดี เป็นพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมหนาแน่นที่สุด เห็นได้ว่าการกระจายตัวของอุตสาหกรรมไม่เป็นไปตามรูปแบบที่จะเอื้ออำนวยต่อการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายตามที่

นโยบายระดับชาติได้กำหนดไว้ ดังนั้น ในปี พ.ศ.2544 จึงมีการปรับเขตส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เขต 3 โดยแยกจังหวัดที่มีความยากจน ประชากรมีรายได้ต่ำ มีการพัฒนาและการลงทุนต่ำ ออกมาเป็นเขต 3 พิเศษ ซึ่งกำหนดให้เป็นเขตที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนมากที่สุด เพื่อดึงดูดให้มีการเข้ามาลงทุน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 1.1 จังหวัดในเขตส่งเสริมการลงทุน

เขต 1	เขต 2	เขต 3	
		เขต 3 (36 จังหวัด)	เขต 3 (22 จังหวัดรายได้ต่ำ)
กรุงเทพมหานคร นครปฐม นครบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร	กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ระยอง ราชบุรี สมุทรสงคราม สระบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง	กระบี่ กำแพงเพชร ขอนแก่น จันทบุรี ชัยนาท ชุมพร เชียงราย เชียงใหม่ ตรัง ตราด ตาก นครราชสีมา นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี พังงา พัทลุง พิจิตร พิษณุโลก เพชรบุรี เพชรบูรณ์ มุกดาหาร แม่ฮ่องสอน ระนอง ลพบุรี ลำปาง ลำพูน เลย สงขลา สระแก้ว สิงห์บุรี สุโขทัย สุราษฎร์ธานี อุตรดิตถ์ อุทัยธานี	กาฬสินธุ์ นครพนม นราธิวาส น่านบุรีรัมย์ บึงกาฬ พะเยา แพร่ มหาสารคาม ยโสธร ยะลา ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สกลนคร สตูล สุรินทร์ หนองบัวลำภู ชัยภูมิ หนองคาย อุบลราชธานี อุตรธานี อำนาจเจริญ

ที่มา : คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

อุตสาหกรรมเริ่มมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาภูมิภาคเป็นอย่างมากนับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2533-2538 โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ 17.9 ต่อปี นอกจากนี้สัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค (GRP) ก็มีแนวโน้มสูงขึ้น แต่วิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศชะลอตัวลง ในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคลดลงกว่าเท่าตัว โดยในช่วงปี พ.ศ.2538-2545 อัตราการขยายตัวเฉลี่ยลดลงเหลือเพียงร้อยละ 3.7 เท่านั้น จากที่เคยเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ 11.9 ในช่วงปี พ.ศ.2533-2538 กิจกรรมทางเศรษฐกิจในทุกสาขาหดตัวลงอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมมีการเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.5 ในช่วงเวลาดังกล่าว ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของภาคก็เริ่มฟื้นตัวอีกครั้ง โดยในปี พ.ศ.2545 ผลผลิตจากภาคอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าถึง 134,491 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 22.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค โดยผลิตภัณฑ์มวลรวม

ภาคต่อหัว (Per capita GRP) ในส่วนของภาคอุตสาหกรรมและบริการในเขตเมืองมีมูลค่าประมาณ 134,500 บาท สูงกว่าภาคเกษตรในเขตชนบทถึง 22.8 เท่า โดยภาคเกษตรกรรมมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคต่อหัว ประมาณ 5,900 บาท (ฝั่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2560,2551) จากข้อมูลการจดทะเบียนโรงงานอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรมปี พ.ศ.2548 พบว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ.2547 มีทั้งสิ้น 42,264 โรง มีการกระจายตัวสูงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 3 (ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม) จำนวน 10,490 โรง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์) จำนวน 11,092 โรง โดยจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดได้แก่จังหวัดนครราชสีมา 7,039 โรง รองลงมาได้แก่จังหวัดขอนแก่นและอุบลราชธานีตามลำดับ ยังพบว่าการเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมหากเปรียบเทียบจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในปี พ.ศ.2542 และปี พ.ศ.2547 แล้ว จะพบว่ามีจำนวนโรงงานเพิ่มมากขึ้น 3,669 โรง (ร้อยละ 9.5) จำนวนเงินลงทุนรวมทั้งหมดก็เพิ่มสูงขึ้นกว่า 37 ล้านบาท (ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม) และจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี พ.ศ. 2548 มีผู้ทำงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตทั้งสิ้น 1,111,638 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2540 ถึงร้อยละ 58.5 (เฉลี่ยร้อยละ 7.3 ต่อปี) โดยจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีผู้ทำงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตมากที่สุด จำนวน 253,118 คน รองลงมาได้แก่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 141,311 คน (ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม) จากภาพรวมอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังกล่าวมานั้น จึงเป็นที่มาของปัญหาว่าการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมจากจำนวนที่เพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม เงินลงทุนและแรงงานนั้น เป็นผลมาจากการได้รับสิทธิประโยชน์ของนโยบายการส่งเสริมการลงทุนหรือไม่

เนื่องจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนได้มีการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้มาลงทุนในเขต 3 พิเศษนี้มากกว่าเขตส่งเสริมการลงทุนเขตอื่น น่าจะทำให้เกิดการขยายตัวที่มากขึ้นของภาคอุตสาหกรรม เมื่ออุตสาหกรรมขยายตัว สิ่งที่โรงงานอุตสาหกรรมต้องการก็คือแรงงาน และแรงงานก็มีอยู่มากในภาคเกษตร โดยปกติแล้วแรงงานภาคเกษตรจะถูกดึงเข้ามาสู่ภาคอุตสาหกรรม ยิ่งโรงงานขยายตัวมากเท่าไร แรงงานภาคเกษตรก็จะเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เพราะรายได้มากกว่าและแน่นอนกว่า การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพนี้พบได้โดยทั่วไปในพื้นที่ที่มีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งในที่สุดก็จะทำให้ขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรขึ้นในพื้นที่ (รัตนาพล พรพิพิธ, 2538) ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่อยู่ในเขต 3 พิเศษ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดชัยภูมิ บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี ช่วงแรกของการวิจัย จะเริ่ม

จากการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดโดยเป็นโรงงานในประเภทที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ช่วงหลังจะทำการศึกษารื่องตลาดแรงงานในพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุด โดยจะทำการอธิบายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในแง่ของอุปสงค์แรงงานและอุปทานแรงงานในพื้นที่เขตลงทุน 3 พิเศษของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ทั้งก่อนและหลังได้รับสิทธิประโยชน์เขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ

1.2 คำถามหลักงานวิจัย

นโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) มีผลอย่างไรกับตลาดแรงงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

1.3 สมมุติฐานงานวิจัย

ผลของการได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ทำให้แรงงานที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ระดับจังหวัดเปลี่ยนจากแรงงานภาคเกษตรกรรมเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม

1.4 วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษที่มีผลต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. กำหนดพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
3. อธิบายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในพื้นที่เขตลงทุน 3 พิเศษของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างก่อนและหลังได้รับสิทธิประโยชน์เขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ

1.5 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้ทำการศึกษาถึงสถานการณ์ปัจจุบันทางด้านอุตสาหกรรม และด้านตลาดแรงงาน โดยขั้นแรกจะทำการศึกษาถึงนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ จากนั้นจะศึกษาถึงสถานการณ์ปัจจุบันทางด้านอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยจะพิจารณาตำแหน่งที่ตั้งของอุตสาหกรรม ปริมาณเงินทุน จำนวนแรงงาน และลักษณะการดำเนินกิจการของอุตสาหกรรม เพื่อใช้วิเคราะห์หาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด จากนั้นจะศึกษารูปแบบของตลาดแรงงานในแง่ของอุปสงค์และอุปทานของแรงงานในพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด

ขอบเขตด้านพื้นที่

- พื้นที่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ยกเว้น จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากไม่ได้อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ดังนั้นจังหวัดที่จะทำการศึกษา ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี
- พื้นที่จังหวัดที่มีการกระจุกตัวมากที่สุดของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน โดยจะทำการศึกษาประเภทโรงงาน และลักษณะของตลาดแรงงานในพื้นที่จังหวัด

1.6 วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้อาศัยวิธีการศึกษาค้นคว้าในการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาจากเอกสารต่างๆ (Documentary Research) ทั้ง หนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ ฯลฯ และการเก็บข้อมูลปฐมภูมิใช้การสัมภาษณ์ (Structured Interview) และแจกแบบสอบถามกลุ่มประชากรเป้าหมาย

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

โรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และแรงงานในจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น มีทั้งการเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ในส่วนของข้อมูลปฐมภูมินั้นเก็บโดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมโรงงานอุตสาหกรรม สำนักงานสถิติจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด และแจกแบบสอบถามผู้ประกอบการและแรงงานอุตสาหกรรมในโรงงานเป้าหมาย สำหรับการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ ทั้งหนังสือ เอกสารทางวิชาการจากห้องสมุด การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และหน่วยงานต่างๆ ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรม และข้อมูลแรงงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของกาวิเคราะห์ข้อมูลนั้น จะใช้การวิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่รวบรวมมา โดยสามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ช่วงคือ

ช่วงที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์นโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ระดับประเทศ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยใช้ข้อมูลต่างๆ เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติและผลิตภัณฑ์มวลรวมภูมิภาค มูลค่าเงินลงทุน มูลค่าการส่งออก จำนวนแรงงาน อัตราการจ้างงาน เป็นต้น และวิเคราะห์ลักษณะอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อสรุปหาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษมากที่สุด โดยวิเคราะห์จากจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงาน และเงินลงทุน

ช่วงที่สอง นำพื้นที่ที่ได้จากการวิเคราะห์ในช่วงแรกมาศึกษาสภาวะตลาดแรงงานระดับจังหวัด และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าจ้างแรงงานและมูลค่าผลผลิตในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในช่วงก่อนและหลังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน เพื่อตอบสนองมติฐานของงานวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากสำนักงานสถิติจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด การสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามผู้ประกอบการและแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยจะทำการวิเคราะห์ตลาดแรงงานสิงทอในพื้นที่ศึกษา ดังนี้

- ด้านอุปสงค์แรงงาน จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ทำให้ทราบลักษณะของแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าที่โรงงานในพื้นที่ต้องการ และจากข้อมูลทางสถิติของโครงสร้างประชากรในจังหวัด

- ด้านอุปทานแรงงาน

1) วิเคราะห์อุปทานแรงงาน จากลักษณะประชากรในพื้นที่ เพื่อทราบลักษณะของประชากรในพื้นที่ศึกษา และความสามารถในการรองรับความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

2) วิเคราะห์จากแบบสอบถามเพื่อทราบถึงลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีอยู่ในพื้นที่ศึกษา

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษที่มีต่อตลาดแรงงานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และระดับจังหวัด

2. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมกันในระดับรายได้และมาตรฐานการดำรงชีวิตระหว่างประชากรในกรุงเทพมหานครกับประชากรในพื้นที่อื่นๆของประเทศ ทำให้เกิดปัญหาความด้อยพัฒนาในพื้นที่ชนบท เนื่องจากขาดแคลนแรงกระตุ้นเศรษฐกิจและการอพยพออกของแรงงานไปสู่แหล่งงานในเมืองใหญ่ รัฐบาลจึงแก้ปัญหาโดยการใช้อุตสาหกรรมเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนา โดยใช้อุตสาหกรรมเป็นแหล่งงานเพื่อให้เกิดรายได้และการพัฒนารวมถึงมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกระจายไปสู่พื้นที่ชนบท ซึ่งเมื่อมีการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมย่อมจะส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานในพื้นที่ ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้มีการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีและแนวความคิดในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องจากกิจกรรมของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ และแนวคิดเกี่ยวกับตลาดแรงงาน รวมถึงงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง การศึกษาและทำความเข้าใจทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าวเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีผลต่อตลาดแรงงานภาคตะวันออกเชิงเหินือตอนล่าง

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค

การพัฒนาภูมิภาคถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความแตกต่างระหว่างภูมิภาค และสร้างความเจริญเติบโตให้กับประเทศ เมื่อมีการพัฒนาภูมิภาคโดยใช้แนวทางศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาภายในภูมิกษาคนั้นและภูมิภาคอื่น ผลแห่งการพัฒนานั้นย่อมส่งผลถึงการพัฒนาประเทศโดยรวมด้วย

ในปี ค.ศ. 1950 (พ.ศ.2493) ได้เกิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาคขึ้นมา โดยเชื่อว่าความเจริญเติบโตที่เกิดในภูมิภาคที่เจริญก่อนแล้วจึงค่อยกระจายสู่ภูมิภาคที่ยากจนกว่า นักวิชาการที่ได้เสนอแนวคิดในลักษณะนี้ได้แก่ Francois Perroux นักเศรษฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ซึ่งได้เสนอแนวความคิดเรื่องขั้วการพัฒนาหรือขั้วความเจริญ (Development Pole/Growth Pole) โดยมีความเห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้เกิดขึ้นทุกแห่งในเวลาเดียวกันแต่จะเกิดขึ้นในบริเวณ "ขั้ว" (Pole) หมายถึง พื้นที่ศูนย์กลางที่มีความเจริญในลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) เป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจ ศูนย์การพัฒนาที่มีพลังและโดดเด่นออกมามากกว่าพื้นที่อื่นๆโดยรอบ ในความคิดของ

Perroux ในระยะแรก หมายถึง สถานประกอบการหรืออุตสาหกรรมการผลิต รวมทั้งกลุ่มของสถานประกอบการ ขั้วดังกล่าวจะผูกขาดในเรื่องของวัตถุดิบและสินค้า ทำให้เมืองนั้นเป็นศูนย์กลางการพัฒนา (Development pole) ในภูมิภาค (Perroux, 1949)

นอกจากนี้ Vida Nichols กล่าวว่า “ขั้วความเจริญ” (Growth Pole) หมายถึงเขตเมืองศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่สามารถมีความเจริญเติบโตได้ด้วยตนเองจนกระทั่งถึงระดับที่ความเจริญเติบโตนั้น ได้กระจายออกไปยังภูมิภาคที่เป็นขั้วและในที่สุดได้กระจายออกไปยังภูมิภาคอื่นๆ หลังจากนั้น John Fridmann ได้นำแนวคิดของ Perroux มาประยุกต์ โดยพิจารณาเหตุผลทางด้านเศรษฐศาสตร์เข้ามาเป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการกระจุกตัวของอุตสาหกรรม การค้า บริการที่มีขนาดใหญ่ ที่เป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจ (Economic Space) ทำให้เกิดขั้วความเจริญระดับชาติและสามารถเหนี่ยวนำในการพัฒนาพื้นที่โดยรอบตามมา

ได้มีนักวิจัยหลายคนที่ทำการศึกษาด้านทฤษฎีการพัฒนาภูมิภาค ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่าความเติบโตที่เกิดขึ้นในภูมิภาคที่เจริญแล้วจะค่อยๆกระจายสู่ภูมิภาคที่ยากจนได้เองตามธรรมชาติเมื่อระบบเศรษฐกิจเติบโตขึ้น ดังนั้น การใช้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพการผลิตส่วนรวม คือ การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเมืองใหญ่ๆ แม้ว่าในระยะแรกจะทำให้เกิดความแตกต่างกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่ในที่สุดความเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นก็จะกระจายไปยังภูมิภาคล้าหลัง ทำให้ภูมิภาคต่างๆมีความเท่าเทียมกันมากขึ้นด้วย แต่จากประสบการณ์การพัฒนาภูมิภาคในหลายๆประเทศที่ผ่านมา ปรากฏว่าความแตกต่างระหว่างภูมิภาคยังมีมากขึ้น ผลของการพัฒนาในเขตเมืองมิได้กระจายไปสู่เขตชนบทที่ล้าหลังมากนัก ดังนั้นแนวทางการพัฒนาภูมิภาคจึงยังเป็นเรื่องที่ต้องศึกษากันต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาคอาจพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การจัดคนไปหางาน (Taking People to Jobs) กับ การจัดงานไปหาคน (Taking Jobs to People) วิธีแรกเป็นการส่งเสริมการลงทุนในภูมิภาคที่เจริญแล้วและสนับสนุนให้มีการอพยพแรงงานที่ยังว่างงานอยู่ในภูมิภาคล้าหลังเข้ามาทำงานในภูมิภาคนี้ สำหรับวิธีที่สองนั้น คือ การสร้างงานให้เกิดขึ้นในภูมิภาคล้าหลัง ซึ่งเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติมากกว่า เนื่องจากภูมิภาคต่างๆ แม้กระทั่งในภูมิภาคที่เจริญแล้ว ยังมีการว่างงานอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นการอพยพแรงงานจากภูมิภาคล้าหลังเข้ามายังภูมิภาคที่เจริญแล้ว จึงไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาแต่ประการใด อีกทั้งหากมีการโยกย้ายแรงงานจากภูมิภาคล้าหลังมายังภูมิภาคที่เจริญแล้ว รัฐจะต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการต่างๆเพื่อรองรับแรงงานเหล่านั้นมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันเมื่อมีการโยกย้ายแรงงาน แรงงานที่มีความรู้

ความสามารถจะเป็นแรงงานส่วนใหญ่ที่เคลื่อนย้ายออกจากภูมิภาคล้าหลัง ส่งผลให้ภูมิภาคล้าหลังขาดแคลนแรงงานที่มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาภูมิภาคตน เมื่อมีแต่แรงงานที่ด้อยคุณภาพจึงทำให้เกิดปัญหาประสิทธิภาพการผลิตของภูมิภาคต่ำลงมากยิ่งขึ้น

2) การพัฒนาจากข้างบน (From Above หรือ Top – Down) กับ การพัฒนาจากข้างล่าง (From Below หรือ Bottom – Up) โดยการพัฒนาจากข้างบนเป็นแนวคิดเดียวกับวิธีแรกข้างต้นที่ส่งเสริมให้มีการลงทุนในภูมิภาคที่เจริญแล้ว แนวคิดที่เป็นที่รู้จักกัน คือ แนวคิดเรื่องศูนย์กลางความเจริญเติบโต (Growth Centre Concept) แนวคิดเรื่องขั้วการพัฒนา (Development Pole) และขั้วความเจริญ (Growth Pole) โดยสมมติฐานเบื้องต้นของการพัฒนาจากข้างบน คือ การพัฒนาเป็นผลอันเกิดขึ้นเนื่องจากอุปสงค์ภายนอกและการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (Innovation Impulses) และผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นในศูนย์กลางในที่สุดจะกระจายไปสู่ส่วนอื่นๆ ของระบบเศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาวิธีนี้จะเป็นนโยบายที่ริเริ่มมาจากส่วนกลาง เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นในเขตเมือง เน้นการใช้เทคโนโลยีและเป็นโครงการขนาดใหญ่ สำหรับการพัฒนาจากข้างล่างเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการระดมทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่เข้าด้วยกันเพื่อตอบสนองความต้องการด้านพื้นฐาน และก่อให้เกิดความพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่มากที่สุด การพัฒนาจะมุ่งแก้ไขปัญหาความยากจนโดยตรง ดังนั้น จึงเป็นนโยบายที่ริเริ่มและควบคุมจากระดับล่าง ซึ่งก็คือ ประชาชนนั่นเอง แนวทางการพัฒนาจะมีลักษณะสนองความต้องการพื้นฐาน มักเป็นโครงการขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในชนบทเน้นการพึ่งพาตนเอง คือ การใช้แรงงานและทรัพยากรที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ และมักจะใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมากกว่าเทคโนโลยีระดับสูง นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 (พ.ศ.2493) เป็นต้นมา แนวทางการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาจากข้างบน ซึ่งการพัฒนาภูมิภาคเริ่มมีการยอมรับและนำเข้ามาใช้ในหลายๆประเทศ พร้อมกับการพัฒนาจากข้างล่าง อย่างไรก็ตามการพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงเป็นการพัฒนาจากข้างบน เนื่องจากการพัฒนาจากข้างล่างจำเป็นต้องใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในการพัฒนาพื้นที่นั้นๆ ด้วย (สุชาติ ตังทางธรรม, 2530: 221)

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาคสามารถสรุปได้ว่านโยบายส่งเสริมการลงทุนได้ใช้หลักการ Taking Jobs to People คือ ส่งเสริมให้มีโรงงานไปตั้งอยู่ในแหล่งที่มีแรงงานจำนวนมากรองรับ เนื่องจากประเภทอุตสาหกรรมที่ให้การสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก จึงต้องกำหนดราคาค่าจ้างที่ต่ำเพื่อลดต้นทุนการผลิต หากต้องให้แรงงานเป็นฝ่ายเคลื่อนเข้ามาหาแหล่งงาน จะทำให้เกิดค่าใช้จ่ายของแรงงานสูงซึ่งไม่คุ้มกับค่าจ้าง ดังนั้นการ

ที่แหล่งงานซึ่งก็คือโรงงานอุตสาหกรรมเข้าไปตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีแรงงานรองรับจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายทั้งด้านของผู้ประกอบการและแรงงาน

2.2 แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการอุตสาหกรรม

2.2.1 ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจเกิดจากความต้องการขจัดปัญหาความยากจนและความล้าหลังทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยการยกระดับรายได้และผลผลิตของประเทศให้สูงขึ้น เพื่อนำไปสู่การกินดีอยู่ดีของประชาชน โดย จรินทร์ เทศวานิช (2531) ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) ว่าหมายถึง “กระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจโดยสม่ำเสมอ และเป็นเวลายาวนาน โดยทำให้รายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลสูงขึ้นและต้องมีการกระจายรายได้ อย่างสม่ำเสมอ ประชากรส่วนใหญ่จะต้องได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างทัดเทียมกัน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม ทัศนคติ ระบบการเมือง การบริหาร การศึกษา และค่านิยมของสังคมที่เหมาะสม” ซึ่งสอดคล้องกับ Gerald Meier (1975) ที่อธิบายสรุปได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นกระบวนการ (Process) ที่รายได้ต่อหัวที่แท้จริงของประเทศเพิ่มขึ้นในระยะยาว ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสามารถอธิบายในเชิงปริมาณของระบบเศรษฐกิจได้จากการศึกษาทฤษฎีสถิตเศรษฐกิจ ในขณะที่ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่างๆขึ้นมากมาย การพัฒนาเศรษฐกิจจึงได้รับคำจำกัดความเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันว่าหมายถึง การลดหรือการขจัดความยากจน ความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้และการว่างงานภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dudley Seers ที่กล่าวว่า การพัฒนาเศรษฐกิจจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสามารถลดหรือขจัดความยากจน การว่างงาน และความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยคำจำกัดความใหม่นี้จะเน้นการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในประเทศให้ดีขึ้น

2.2.2 การพัฒนาเศรษฐกิจโดยอุตสาหกรรม

ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทยนั้น การผลิตในภาคอุตสาหกรรมถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและมีรายได้มาจากกิจกรรมทางการเกษตร ดังนั้น การกระจายการผลิตของประเทศไปสู่ภาคอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาการเกษตร จะช่วยให้ประเทศพัฒนาเศรษฐกิจไปได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้การผลิตในภาคอุตสาหกรรมจะช่วยเพิ่มและขยายขอบเขตของการใช้ประโยชน์ใน

ทรัพยากรธรรมชาติที่ประเทศมีอยู่เพื่อเป็นปัจจัยในการพัฒนากิจการผลิตอื่นๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ ซึ่งชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ (2514) ได้กล่าวถึงแนวความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ว่าปัจจัยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งเน้นด้านการสะสมทุน (Capital Accumulation) การลงทุน (Investment) การออม (Saving) การจ้างงาน (Employment) และรายได้ (Income) โดยวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2505) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ว่าได้นำมาซึ่งความเชื่อที่จะนำประเทศไปสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเศรษฐกิจ จากประเทศกสิกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมจะทำให้รายได้ต่อหัวของประชาชนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และอุตสาหกรรมนั้นขยายตัวได้รวดเร็วและง่ายกว่าเกษตรกรรมซึ่งต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติอยู่มาก นอกจากนี้แล้วยังเป็นการยากในการจัดรูปงานให้การผลิตมีประสิทธิภาพสูง ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์ (2529) ที่อธิบายถึงประเทศกำลังพัฒนาโดยเชื่อว่าอุตสาหกรรมควรจะเป็นภาคเศรษฐกิจชั้นนำ (leading sector) ที่จำเป็นเพื่อให้ความเจริญเติบโตและพัฒนาเป็นไปได้ในอัตราสูงทั้งในปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาอุตสาหกรรมจะช่วยให้มีการฝึกอบรมแรงงานเพื่อโยกย้ายแรงงานไปยังงานที่ให้ค่าจ้างสูงขึ้น และเพื่อบรรเทาปัญหาการทำงานต่ำระดับ (underemployment) และการว่างงาน (unemployment) อย่างรุนแรงในภาคเกษตรกรรม ด้วยเหตุนี้การเป็นประเทศอุตสาหกรรมจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของประเทศที่จะแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาประชากร การว่างงานและการขาดเสถียรภาพในด้านต่างๆ ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง โดยพยายามสร้างบรรยากาศของการลงทุนไม่ว่าจะเป็นการให้เอกชนมาร่วมลงทุน โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ.2520 และจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการลงทุนขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการให้ความสนับสนุนแนวความคิดที่จะนำประเทศไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมของประเทศไทยยิ่งขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างชัดเจนประการหนึ่งคือ การปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศให้ภาคอุตสาหกรรมเจริญเติบโตเท่าเทียมภาคเกษตรกรรมและนำเอาอุตสาหกรรมส่งออกมาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งใช้อุตสาหกรรมเป็นตัวกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค

2.2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอุตสาหกรรม

ปัจจัยที่ตั้งอุตสาหกรรม เป็นปัจจัยสำคัญต่อการประกอบกิจการอุตสาหกรรม แม้ว่ายังไม่ปรากฏวิธีการจำแนกปัจจัยที่ตั้งเป็นมาตรฐานแน่นอน แต่มิลเลอร์ (Miller, 1977) ได้เรียบเรียงและจำแนกที่ตั้งออกเป็นปัจจัยปฐมภูมิ ปัจจัยทุติยภูมิและปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ปัจจัยปฐมภูมิ (Primary factory) ถือเป็นปัจจัยที่จำเป็นและขาดไม่ได้ซึ่งได้แก่ ที่ดิน ทุน วัตถุดิบ พลังงาน แรงงาน การขนส่ง และการตลาด ซึ่งในงานวิจัยนี้ ปัจจัยที่สนใจมากที่สุด คือ แรงงาน เนื่องจากเป็นประเด็นหลักในการศึกษา โดยองค์ประกอบของแรงงานมีดังนี้

- ค่าจ้างแรงงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมทุกประเภท โดยทั่วไปค่าจ้างมักสูงในเมืองขนาดใหญ่และสูงในภูมิภาคที่อยู่ใจกลางประเทศ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีค่าครองชีพสูงกว่าภูมิภาคอื่น ในปัจจุบันค่าจ้างที่ส่งผลกระทบต่อที่ตั้งอุตสาหกรรม ได้ลดระดับลงเนื่องจากแรงงานมีความคล่องตัวในทางพื้นที่สูงขึ้น ประเด็นที่ควรพิจารณาจึงไม่ใช่ความแตกต่างในทางพื้นที่ของค่าจ้าง แต่ควรเป็นความแตกต่างระหว่างพื้นที่ในด้านความสามารถที่จะดึงดูดแรงงานเข้าไปทำงานในอุตสาหกรรม

- จำนวนแรงงาน แรงงานไร้ฝีมือจัดว่ามีความคล่องตัวสูงกว่าแรงงานที่มีฝีมือ เนื่องจากแรงงานไร้ฝีมือมักจะไม่ค่อยกระจุกตัวอยู่ในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง จึงสามารถหาได้ทั่วไป โดยเฉพาะในบริเวณเมือง ในทางตรงกันข้ามแรงงานที่มีฝีมือมักจะผูกพันอยู่กับพื้นที่ แรงงานมีฝีมือบางประเภทกำเนิดและพัฒนาขึ้นมาในบางบริเวณ จนทำให้บริเวณนั้นมีชื่อเสียงทางด้านอาชีพดังกล่าว จนมีผลทำให้อุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเหล่านี้มีลักษณะกระจุกตัวไปด้วย

- แรงงานในเมืองและในชนบท โดยทั่วไปแรงงานในชนบทส่วนใหญ่มักจะเป็นแรงงานไร้ฝีมือ แต่ได้รับการฝึกฝนในระยะสั้นให้สามารถทำงานที่มีลักษณะปกติได้ บริเวณชนบทจึงดึงดูดอุตสาหกรรมบางประเภทที่มีต้นทุนด้านแรงงานในสัดส่วนที่สูง โดยเฉพาะถ้าอุตสาหกรรมดังกล่าวใช้วัตถุดิบหลักจากชนบทด้วย ก็จะได้รับประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง

- แรงงานสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง อุตสาหกรรมพยายามหลีกเลี่ยงเขตที่แรงงานมีการรวมตัวกันมาก เขตอุตสาหกรรมใหม่ได้เปรียบในเรื่องนี้ เพราะแรงงานยังรวมตัวกันไม่มาก ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมทอผ้าที่ใช้แรงงานมาก จะย้ายที่ตั้งไปตามเขตที่มีแรงงานราคาถูกจำนวนมากและยังไม่รวมตัวกัน แรงงานสัมพันธ์นี้รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงควรมีบทบาทในการจัดการให้ทั้งสองฝ่ายได้รับความยุติธรรม ในเรื่องบทบาทของรัฐบาล กฎหมายต่างๆของแต่ละ

ประเทศ จะมีส่วนดึงดูดความสนใจของผู้ลงทุน เช่น กฎหมายกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ ชั่วโมงทำงาน เพศ หรืออายุต่ำสุดของแรงงาน เป็นต้น

- การศึกษา อายุและเพศ คือสถานภาพส่วนตัวของแรงงานที่อาจมีผลต่อที่ตั้งอุตสาหกรรม แรงงานที่มีอายุน้อยมักจะมีแรงจูงใจสูงกว่าแรงงานที่มีอายุมากกว่า และโดยทั่วไป แรงงานสตรีจะมีความคล่องตัวต่ำกว่าแรงงานชาย อุตสาหกรรมจึงต้องพิจารณาความแตกต่างในด้านอุปทานของแรงงานกลุ่มดังกล่าวด้วย ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากปริมาณแสดงโครงสร้างของอายุ สำหรับการศึกษานั้น มีความเชื่ออย่างแพร่หลายว่าระดับการศึกษาของแรงงานมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับผลผลิตที่ได้จากแรงงานนั้น จึงทำให้มีการมุ่งเน้นการจัดสร้างโรงเรียนวิชาชีพ จัดโครงการอบรม และโครงการศึกษาต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเพื่อต้องการเพิ่มผลผลิตจากแรงงาน

อย่างไรก็ตาม Smith (1981) ได้กล่าวว่า ในปัจจุบัน มีการใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์ในอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งมีแนวโน้มของการใช้ทุนเพื่อทดแทนแรงงานในระดับที่สูงขึ้น มีผลทำให้แรงงานไร้ฝีมือลดความสำคัญลง ส่วนแรงงานฝีมือที่มีความสามารถในการใช้เทคนิคบางประเภทอาจยิ่งทวีความสำคัญขึ้น จนทำให้พื้นที่ที่มีอุปทานของแรงงานประเภทนี้กลายเป็นบริเวณที่มีความได้เปรียบด้านที่ตั้งอุตสาหกรรม

ปัจจัยทุติยภูมิ (Secondary factor) เป็นปัจจัยที่สำคัญรองลงมา ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ น้ำ พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยี

ปัจจัยตติยภูมิ (Tertiary Activities) ประกอบด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มการค้าส่งและค้าปลีก กลุ่มการขนส่ง และสื่อสาร และกลุ่มบริการด้านธุรกิจ

บทบาทของรัฐ สถาบันต่างๆของรัฐมีผลกระทบต่อที่ตั้งอุตสาหกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม และผลกระทบดังกล่าวจะทวีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆเมื่อสังคมอุตสาหกรรมมีความซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ (Smith, 1981) แฮมิลตัน (Hamilton, 1974) ได้กล่าวว่ารัฐคือส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมในการตัดสินใจ อันจะมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจและการดำเนินการของสถานประกอบการในหลายๆด้าน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการมีโรงงานอุตสาหกรรม

Hirschman(1964) Boudeville(1966) และFriedmann(1973) มองว่าหากมีกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในลักษณะ Growth Center ตั้งอยู่ในพื้นที่จะก่อให้เกิดความเจริญเติบโตในพื้นที่และส่งผลกระทบกระจายความเจริญออกไปยังพื้นที่รอบนอก โดยผ่านความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมทั้งด้านหน้าและด้านหลัง (Forward and Backward Linkage) นอกจากนี้อุตสาหกรรมที่อยู่ในพื้นที่จะก่อให้เกิด

นวัตกรรมแล้วส่งผ่านหรือกระจายไปสู่ชุมชนที่มีขนาดเล็กและเขตรอบนอกที่เป็นพื้นที่ชนบท โดยผ่านระบบโครงข่ายทางด้านการคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสารและความเชื่อมโยงทางอุตสาหกรรมซึ่งเป็นผลประโยชน์หรือผลการแพร่ขยาย (spread or trickling-down effect) ที่พื้นที่ชนบทได้รับ (Myrdal, 1957) ขณะเดียวกันพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งอุตสาหกรรมหรือศูนย์กลางก็จะได้รับผลประโยชน์จากพื้นที่รอบนอกในลักษณะผลการดุดกคืน (Backwash) คือ มีการดูดซับแรงงานที่มีความรู้ความสามารถในวัยหนุ่มสาวจากชนบทและดูดซับวัตถุดิบ การออมและการลงทุนจากพื้นที่ชนบทด้วยเนื่องจากผลตอบแทนในพื้นที่ศูนย์กลางสูงกว่าชนบท

Weitz (1977) ชี้ให้เห็นว่าการเกิดหน่วยธุรกิจหรือภาคการผลิต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขึ้นในชุมชนท้องถิ่น จะปรากฏผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่เด่นชัด เช่น มีการจ้างงาน ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น รัฐมีรายได้จากภาษีเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น หลังจากที่เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจแล้วจะส่งผลกระทบต่อติดตามมาทางด้านสังคม ซึ่งจะเป็นลักษณะทางสถานภาพที่เปลี่ยนไปตามลักษณะเศรษฐกิจของพื้นที่ที่เปลี่ยนไป ตลอดจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เคยเป็นมาแต่ดั้งเดิมเปลี่ยนไปเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบทางการ การติดต่อกันจะเป็นไปเพื่อธุรกิจและหน้าที่เท่านั้น

อุดม เกิดพิบูลย์ (2527) พบว่าเมื่อมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้าไปตั้งอยู่ในท้องถิ่นแล้ว จะก่อให้เกิดผลกระทบ (Impact) ซึ่งจะทำให้มีการตอบสนอง (Response) จากประชาชนในชุมชนนั้น และการตอบสนองนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ร่วมกันกับการขยายตัวของอุปสงค์และรายได้ผลักดันให้เศรษฐกิจขยายตัว สำหรับผลกระทบแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น โอกาสของอาชีพใหม่ รายได้และรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น ผลกระทบทางสังคม เช่น เกิดการอพยพของบุคคลต่างอาชีพต่างภูมิจากเข้ามาอยู่ในท้องถิ่น เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพและที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่น ค่านิยมที่เปลี่ยนไป ส่วนการสนองตอบผลกระทบทางเศรษฐกิจจะปรากฏในรูปของการติดต่อซื้อขายระหว่างประชาชนกับโรงงาน การอพยพของคนงานในบริเวณรอบนอกและจากภายนอกท้องถิ่นที่เข้ามาทำงานในโรงงาน ขณะที่การสนองตอบผลกระทบทางสังคมจะเป็นลักษณะการเกิดกลุ่มชนทางสังคมที่มีความแตกต่างทางอาชีพ รายได้และฐานะทางสังคม โครงสร้างค่านิยมที่เปลี่ยนไป มีการขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์และสถานภาพทางสังคมของกลุ่มตนไว้

รัตพล พรพิพิธ (2538) มองว่าการขยายตัวเข้ามาของอุตสาหกรรมในพื้นที่ จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ในลักษณะเกิดการเปลี่ยนแปลงพลังการผลิตและความสัมพันธ์การผลิต จากรูปแบบเดิมทางด้านเกษตรกรรมไปสู่การผลิตสมัยใหม่ทางด้านอุตสาหกรรม โดยที่ครอบครัวหนึ่ง

จะมีแรงงานส่วนหนึ่งที่เป็นคนหนุ่มสาวไปประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรม ขณะที่แรงงานอีกส่วนหนึ่งที่เป็นผู้สูงอายุจะยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อไป ส่งผลให้ครอบครัวในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งที่มาจากภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การผลิตของภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมจะอยู่ในลักษณะที่พึ่งพาอาศัยประโยชน์ร่วมกัน โดยที่ภาคเกษตรกรรมอาศัยรายได้จากภาคอุตสาหกรรม ส่วนภาคอุตสาหกรรมจะพยายามรักษาผลผลิตของภาคเกษตรเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตและใช้แรงงานราคาถูกจากภาคเกษตรกรรมเพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม

2.3.1 โครงสร้างการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม

โครงสร้างการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมจำแนกตามลักษณะทางประชากร (กองวิจัยตลาดแรงงาน, กรมการจัดหางาน, 2549) แบ่งได้เป็น

- เพศ สาขาอุตสาหกรรมทั่วประเทศมีสัดส่วนการจ้างงานเพศชายน้อยกว่าเพศหญิง ประมาณร้อยละ 40 และร้อยละ 60 ตามลำดับ โดยพบว่าอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานเพศชายในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศหญิงจะเป็นอุตสาหกรรมหนัก ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตและซ่อมแซมเครื่องยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมผลิตและซ่อมแซมยานพาหนะ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอุตสาหกรรมกระดาษและสิ่งพิมพ์ ในขณะที่อุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานเพศหญิงในสัดส่วนที่สูงกว่าชายนั้นส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมที่ต้องใช้ฝีมือ เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอัญมณีและเครื่องประดับ

- อายุ ช่วงอายุการจ้างงานสูงที่สุด ได้แก่ช่วงอายุ 25-34 ปี รองลงมาคือช่วงอายุน้อยกว่า 25 ปี โดยพบว่าอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมการผลิตขนาดใหญ่ มีโครงสร้างการจ้างงานแรงงานที่อายุน้อยในสัดส่วนที่สูง โดยมีโครงสร้างการจ้างงานที่ช่วงอายุน้อยกว่า 25 ปีและ 25-34 ปี โดยมีสัดส่วนการจ้างงานในช่วงอายุ 25-34 ปีสูงที่สุด และพบว่าอุตสาหกรรมที่มีโครงสร้างการจ้างงานช่วงอายุที่สูง คือ ช่วงอายุ 45-54 ปี และ 55 ปีขึ้นไป ในสัดส่วนที่สูงกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์และอุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน

- การศึกษา ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมหรือต่ำกว่า คิดเป็นประมาณร้อยละ 70 และมีน้อยกว่าร้อยละ 1 ที่จะมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ในขณะที่ลูกจ้างที่มีความรู้ชั้นวิชาชีพ (ปวช.-ปวส.) มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 ทั้งนี้ เกือบทุกอุตสาหกรรมจะ

มีสัดส่วนลูกจ้างที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรือต่ำกว่า ร้อยละ 60 ขึ้นไป ยกเว้นอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมยาและเคมีภัณฑ์ โดยสามารถแบ่งระดับการศึกษาตามความต้องการของอุตสาหกรรมแต่ละประเภทได้ดังนี้

อุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมหรือต่ำกว่าสูงสุด คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ไม้ และเครื่องเรือน อาหารและอาหารสัตว์ เนื่องจากเน้นการใช้แรงงานและงานฝีมือ

อุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานสายวิชาชีพระดับ ปวช. สูงที่สุด คือ อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ และอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องทำงานร่วมกับเครื่องจักร

อุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานที่มีการศึกษาปวส. อนุปริญญา ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีสูงสุด คือ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมยาและเคมีภัณฑ์ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่อาศัยเทคนิคในการผลิตสูง

2.3.2 ลักษณะของแรงงานในอุตสาหกรรม

ตัวอย่างของลูกจ้างกระจายตามประเภทแรงงาน แบ่งเป็น 3 ประเภท (Strata) ที่มีลักษณะหน้าที่หรือฝีมือคล้ายคลึงกัน คือ

1. พนักงานประจำสำนักงาน ได้แก่ คนที่ทำงานฝ่ายจัดการ ธุรการ การตลาด และบัญชี
2. พนักงานหรือคนงานฝ่ายผลิตระดับหัวหน้า ซึ่งในที่นี้ถือว่า เป็นแรงงานที่มีฝีมือ (Skilled Workers) และคนงานฝ่ายผลิตระดับผู้ช่วย ซึ่งถือว่า เป็นแรงงานกึ่งฝีมือ (Semi-skilled workers)
3. คนงานฝ่ายผลิตระดับลูกมือหรือกรรมกร คือคนงานที่ทำงานตามคำสั่งและถือว่าเป็นแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Workers) แรงงานแต่ละประเภทจะใช้สัดส่วนตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 ร้อยละ 30 และร้อยละ 50 ตามลำดับ

2.4 ความเป็นมาและโครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอ

นฤมล บรรจงจิตร (2540) ได้อธิบายไว้ว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมเริ่มแรกของไทย โดยเริ่มจากการผลิตเพื่อสนองความต้องการใช้หรือความต้องการในการบริโภคของครัวเรือน หรือเรียกว่าเป็นอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน ต่อมาเมื่อผลิตได้เกินความต้องการใช้ในครัวเรือนก็นำส่วนเกินออกมาขาย หรือจำหน่ายในตลาดโดยเป็นการผลิตที่ต้องใช้แรงงาน เมื่อความต้องการผลิตภักดิ์สิ่งทอมีเพิ่มมากขึ้น แต่ปริมาณการผลิตสินค้าที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศ จึงต้องมีการนำเข้าผลิตภักดิ์สิ่งทอจากต่างประเทศ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2514 ประเทศไทยจึงเริ่มมีการนำเข้าเครื่องจักรเพื่อมาใช้ทำงานร่วมกับแรงงานในการผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีผลทำให้ผลผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปขยายตัวเพิ่มขึ้นจากเดิมมากมายเกินความต้องการใช้หรือต้องการบริโภคภายในประเทศจึงได้มีการส่งออกไปจำหน่ายตลาดต่างประเทศ จนทำให้มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ.2515 ประเทศไทยมีการส่งออกผลิตภักดิ์สิ่งทอเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ.2515 มีมูลค่าการส่งออกประมาณ 674.19 ล้านบาท และในปี พ.ศ.2530 มีมูลค่าส่งออกสูงถึง 48,580.0 ล้านบาท ทำให้ปีนี้เองอุตสาหกรรมสิ่งทอได้ก้าวขึ้นมาเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอันดับหนึ่งของประเทศติดต่อกันมาหลายปี โดยเฉพาะผลิตภักดิ์เสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งมีมูลค่าส่งออกสูงเพิ่มขึ้นทุกปี

อุตสาหกรรมสิ่งทอครอบคลุมหลายสาขาอุตสาหกรรมด้วยกัน เริ่มจากอุตสาหกรรมขั้นต้น (upstream industry) ได้แก่ การผลิตเส้นใย (ธรรมชาติ/สังเคราะห์เคมี) การปั่นด้าย การทอผ้า การถักผ้า รวมทั้งการฟอกย้อมไปจนถึงอุตสาหกรรมขั้นปลาย (downstream industry) คือ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งขั้นตอนการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอประกอบไปด้วย

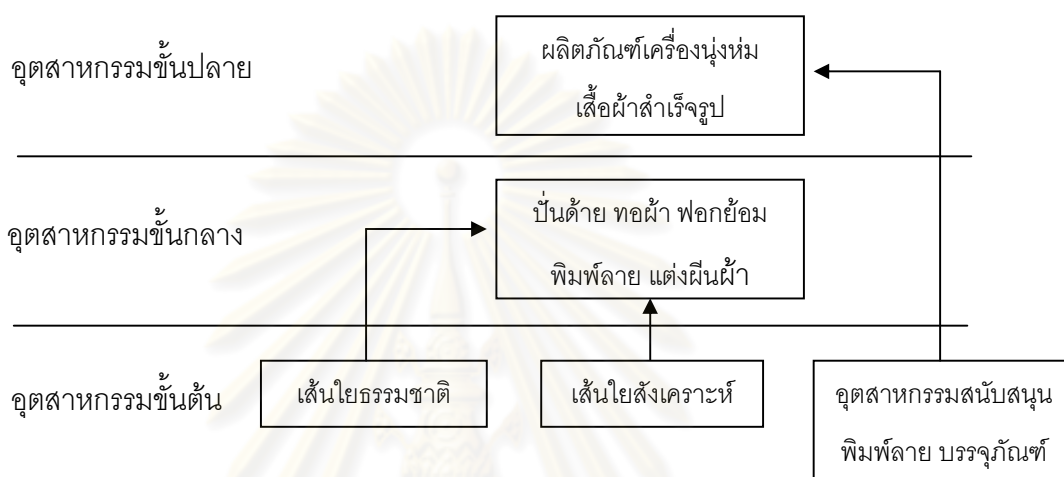
1. อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นต้น การผลิตวัตถุดิบ เส้นใย ทั้งใยสังเคราะห์และใยธรรมชาติ อุตสาหกรรมขั้นต้นเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง เพราะใช้เครื่องจักรเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ แต่ใช้แรงงานน้อย ส่วนวัตถุดิบที่ใช้ก็ต้องนำเข้าจากต่างประเทศทั้งสิ้น ผลิตภักดิ์เส้นใยที่ผลิตได้จากอุตสาหกรรมนี้จะเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมขั้นต่อไป

2. อุตสาหกรรมสิ่งทอขั้นกลาง การปั่นด้าย ทอผ้า ถักผ้า ฟอกย้อม และแต่งพิมพ์สำเร็จ เป็นอุตสาหกรรมซึ่งนำวัตถุดิบใยสังเคราะห์มาปั่นทำด้ายต่างๆ เพื่อใช้ทอผ้า เย็บและถักผ้า ตลอดจนการผลิตผ้าผืน ย้อมผ้า พิมพ์ลายผ้าต่างๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมนี้ส่วนใหญ่จะเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องนุ่งห่มและอุตสาหกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

3. อุตสาหกรรมสิ่งทอชั้นปลาย การผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักรน้อย แต่มีการใช้แรงงานในการผลิตมากที่สุด (labour intensive) มีการจ้างงานประมาณสามในสี่ของการจ้างงานทั้งหมดในหมวดอุตสาหกรรมสิ่งทอ

แผนภูมิที่ 2.1 ขั้นตอนการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ที่มา: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4.1 กระบวนการผลิต เทคโนโลยีและลักษณะแรงงานที่ใช้

กระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนก่อนการเย็บ (pre-assembly) ซึ่งจะแบ่งงานออกเป็น งานออกแบบ งานตรวจแยกและตัดผ้าตามลวดลาย งานปรับขยายหรือลดขนาดของต้นแบบตามมาตรฐานที่ต้องการ งานวางแบบชิ้นผ้า งานตัดผ้าออกเป็นชิ้น ซึ่งกระบวนการผลิตในขั้นตอนนี้กล่าวได้ว่ามีสัดส่วนการใช้แรงงานไม่เกินร้อยละ 10 ของแรงงานการผลิตทั้งหมด สำหรับคุณสมบัติของพนักงานในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่จะต้องมีวุฒิการศึกษาชั้น ปวช.ขึ้นไป หรือจบด้านสายอาชีพนี้โดยตรง

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนการเย็บขึ้นรูปเป็นเสื้อผ้า (assembly phase) อุปกรณ์ที่ใช้ในการเย็บขึ้นรูปเสื้อผ้าคือ จักรต่างๆส่วนมากจะเป็นจักรเข็มเดียว แรงงานส่วนใหญ่ของกระบวนการผลิตจะอยู่ที่ขั้นตอนของงานเย็บขึ้นรูป การผลิตในขั้นตอนนี้ จะประกอบด้วยขั้นตอนย่อยหลายๆขั้นตอน เช่น จากผู้เย็บตำแหน่งหนึ่งไปสู่อีกตำแหน่งหนึ่งในสายงาน ซึ่งอาจมีถึง 100 ขั้นตอนกว่าจะเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป 1 ชิ้น ซึ่งทำให้ร้อยละ 80 ของเวลาโดยประมาณของการผลิตนั้นอยู่ที่การส่งผ่านชิ้นงาน การใช้แรงงานในการเย็บขึ้นรูปมีสัดส่วนการจ้างงานถึงร้อยละ 70 ของแรงงานที่จ้างทั้งหมด และกว่าร้อยละ

ละ 80 เป็นแรงงานพิเศษหญิง คุณสมบัติของแรงงานในระดับนี้ บริษัทจะรับผู้ที่มีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับประถมศึกษาขึ้นไป และมีประสบการณ์ในด้านการเย็บมาก่อนอย่างน้อย 1 ปี

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการตรวจสอบตกแต่งการรีดและบรรจุเพื่อวางจำหน่าย เป็นงานขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการผลิต งานตรวจสอบจะแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ งานตรวจสอบภายหลังการรีด และงานตรวจสอบภายหลังการบรรจุหีบห่อ ซึ่งการตรวจสอบทั้ง 2 ส่วนนี้จะใช้คนงานทำการตรวจสอบ การใช้แรงงานเพื่อการผลิตในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่มีพื้นฐานความรู้ ระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา ซึ่งการรับคนงานเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวบริษัทจะเน้นในด้านประสบการณ์มากกว่าวุฒิมัธยมศึกษา

2.4.2 ค่าตอบแทนลูกจ้างจำแนกตามลักษณะงาน

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปประกอบด้วยงานหลักๆที่สำคัญ และเป็นงานที่ต้องอาศัยแรงงานที่มีฝีมือและกึ่งฝีมือเป็นจำนวนมาก ซึ่งลักษณะงานดังกล่าวจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. งานประจำสำนักงาน เป็นงานในตำแหน่งธุรการ การตลาด บัญชี ผู้จัดการ บุคลากรที่ทำหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าวจะมีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับ ปวส. ปวช. หรือระดับปริญญาตรีในสาขา สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ บัญชี เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ เป็นต้น สำหรับกิจการที่มีการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก จะเน้นบุคลากรที่มีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ บุคลากรประจำสำนักงานจะมีฐานะเป็นลูกจ้างประจำรายเดือน โดยจะได้รับค่าจ้างแตกต่างกันออกไปตามวุฒิมัธยมศึกษา ประสบการณ์การทำงานและระยะเวลาการทำงาน ซึ่งโดยเฉลี่ยจะเริ่มต้นจาก 6,000 บาท/เดือน

2. งานฝ่ายผลิต จะประกอบด้วยแรงงานประเภทมีฝีมือและกึ่งฝีมือ โดยจะแบ่งแรงงานฝ่ายผลิตออกเป็น 3 ระดับคือ

2.1 วิศวกร ช่างเทคนิค และนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งบุคลากรในระดับนี้จะมีสัดส่วนการจ้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานในระดับอื่นๆ และอุตสาหกรรมสิ่งทอจะมีการจ้างวิศวกร (สาขาเครื่องกล ไฟฟ้า) มากกว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

2.2 แรงงานฝีมือประเภทช่าง ได้แก่ ช่างออกแบบ ช่างตัด ช่างวางแบบชิ้นผ้า การจ้างแรงงานฝีมือประเภทช่างในตำแหน่งหัวหน้า และผู้ช่วยจะเป็นการจ้างบุคลากรที่มีความรู้วุฒิมัธยมศึกษา ปวช. ปวส. ปวท. ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน โดยจะได้รับเงินเดือนในอัตราค่าจ้างเริ่มต้น 9,000 บาทต่อเดือน

2.3 แรงงานกึ่งฝีมือหรือแรงงานทั่วไป จะเป็นแรงงานประเภทกึ่งฝีมือที่ทำหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆของงานผลิต เช่น งานเย็บผ้า งานรีดผ้า งานตรวจสอบคุณภาพสินค้า และงานบรรจุหีบห่อ เป็นต้น แรงงานกลุ่มนี้เรียกว่าลูกจ้างประจำฝ่ายผลิต ส่วนใหญ่จะมีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ก่อนที่จะมีการบรรจุเข้าเป็นลูกจ้างประจำ ลูกจ้างทุกคนต้องอยู่ในระหว่างการทดลองงานประมาณ 3 เดือน ทั้งนี้เพื่อการเรียนรู้งานและสร้างความชำนาญในตำแหน่งนั้นๆ หลังจาก 3 เดือนไปแล้ว และมีผลเป็นที่พอใจของผู้ประกอบการก็จะได้รับการบรรจุให้เป็นลูกจ้างประจำต่อไป การจ้างงานประเภทกึ่งฝีมือหรือแรงงานทั่วไป โดยมากจะมีทั้งลักษณะการจ้างประจำแบบรายวันและงานเหมารายชิ้น อัตราค่าจ้างของแรงงานเป็นไปตามระดับค่าจ้างขั้นต่ำของแต่ละพื้นที่

2.5 ศักยภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

นฤมล บรรจงจิตร (2540) ได้กล่าวไว้ว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนดังต่อไปนี้

1) อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มที่อยู่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่ตั้งมาเป็นระยะเวลานานมีความต้องการที่จะขยายพื้นที่การผลิต แต่ประสบปัญหาด้านต้นทุนที่ดินในพื้นที่เดิม ทำให้จำเป็นต้องหาพื้นที่ใหม่ในการลงทุน

2) ต้นทุนแรงงานที่อยู่ในพื้นที่เมืองเพิ่มสูงขึ้นตามสภาพของเศรษฐกิจทำให้อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ดังนั้นอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มจึงมีแนวโน้มที่จะย้ายฐานการผลิตไปหาแหล่งที่มีแรงงาน

3) อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นความได้เปรียบในส่วนของแรงงาน (Labor Intensive) ทำให้ต้นทุนการย้ายโรงงานไม่สูงนักเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมที่เน้นความได้เปรียบของทุน (Capital Intensive)

4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีพื้นที่ใหญ่สุดในประเทศ ที่ดินจึงมีราคาถูกเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆของประเทศ

5) จำนวนประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนมากที่สุดในประเทศ ทำให้มีปริมาณของแรงงานมากเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรแรงงานในภาคอื่นๆ

6) จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมประจำจังหวัด

7) เส้นทางขนส่งผ่านท่าเรือด่านัง ไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออก เป็นเส้นทางที่มีความเหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มในการส่งออกไปยังตลาดที่สำคัญ เช่น ญี่ปุ่น และ สหรัฐอเมริกา

การสนับสนุนอุตสาหกรรมสิ่งทอในจังหวัดชัยภูมิ

จากผลการวิเคราะห์ของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ ได้กล่าวถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอในจังหวัดชัยภูมิไว้ว่า จากการที่โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอในจังหวัดชัยภูมิมีการกระจุกตัวตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เนื่องจาก นักลงทุนย้ายฐานการผลิตมาที่จังหวัดชัยภูมิ เพราะมีค่าแรงต่ำ ที่ดินราคาถูกและจังหวัดชัยภูมิได้รับการพิจารณาปรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เขต 3 เป็นพื้นที่ส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ และเพื่อสนับสนุนนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในรูปแบบการพัฒนาคลัสเตอร์ ส่งผลให้ได้รับสิทธิประโยชน์โดยได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร วัตถุดิบหรือวัสดุที่จำเป็น ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 8 ปี รวมทั้งอนุญาตให้หักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า ค่าประปา 2 เท่า เป็นเวลา 10 ปี เป็นต้น รวมทั้งแนวทางและนโยบายในการส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่งทอที่ชัดเจนจากภาครัฐ โดยถูกกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญในการสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจของจังหวัดในด้านของการส่งเสริมประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิตอุตสาหกรรม รวมทั้งส่งเสริมประสิทธิภาพและคุณภาพด้านการกำกับดูแลและสนับสนุนกิจการอุตสาหกรรม และได้มอบหมายให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดและศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล

เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2546 ได้มีการลงนามพันธกิจระหว่างจังหวัดชัยภูมิ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ โดยจังหวัดชัยภูมิและกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมจะสนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงานกำหนดเขตส่งเสริมพิเศษอุตสาหกรรมสิ่งทอจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ นักลงทุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ได้รับความสะดวก ส่งเสริมการพัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มธุรกิจ (Cluster) และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สอดคล้องกับนโยบายและกฎหมาย ทั้งนี้ ในภาพรวมจะมี สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนา Cluster อุตสาหกรรมสิ่งทอจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งพันธมิตรอุตสาหกรรมสิ่งทอประกอบด้วย อุตสาหกรรมถักทอไหมพรมจำนวน 16 วิสาหกิจ อุตสาหกรรมตัดเย็บ

เสื้อผ้าจำนวน 12 วิสาหกิจ อุตสาหกรรมผ้าไหมทอมือจำนวน 4 วิสาหกิจ และสถาบันต่างๆ คือ สถาบันการศึกษา สถาบันการเงิน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องที่มีความร่วมมือ เกื้อหนุนเชื่อมโยงและเสริมกิจการซึ่งกันและกันอย่างครบวงจร

เครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมสิ่งทอ(Cluster) ส่งผลให้เกิดการพบปะสังสรรค์ระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริหารเกิดความร่วมมือช่วยเหลือกันในเรื่องของทรัพยากร ความรู้ เทคโนโลยี ซึ่งเป็นรูปธรรมในระดับหนึ่ง แต่ปัญหาที่พบ คือแต่ละโรงงานมีศักยภาพของการผลิตที่แตกต่างกัน ประกอบกับนโยบายการค้าระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ เพราะกลุ่มของอุตสาหกรรมถักทอ (Knitting Group) จำนวน 16 วิสาหกิจนั้น เป็นการผลิตเพื่อการส่งออกไปต่างประเทศทั้งหมด ซึ่งได้รับคำสั่งซื้อจากการให้โควต้า แต่ถ้ามืดโศกที่นโยบายการค้าเปลี่ยนสู่การค้าเสรีอาจทำให้คำสั่งซื้อจากการให้โควต้าหมดไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มอุตสาหกรรมถักทอ ประกอบกับอัตราค่าจ้างแรงงานของจังหวัดชัยภูมิเพิ่มสูงขึ้นจาก 135 บาทในปี 2547 เป็น 139 บาทในปี 2548 ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของต้นทุนการผลิต ซึ่งผู้ถือหุ้นอุตสาหกรรมสิ่งทอบางส่วนเป็นชาวต่างชาติและมีโรงงานอยู่เกือบทั่วโลก เช่น จีน อินเดีย อินโดนีเซีย บังคลาเทศ ฯลฯ ซึ่งถ้าผู้ประกอบการมองว่าต้นทุนในการผลิตของประเทศไทยสูงขึ้นก็จะไม่จ้างงานมาให้โรงงานในเมืองไทย และจะส่งงานไปที่เครือข่ายอื่นแทน เช่น จีนซึ่งมีค่าจ้างงานที่ถูกกว่า ทำให้โรงงานในจังหวัดชัยภูมิจากการจ้างงานและถูกบังคับงานจากบริษัทใหญ่ ให้ควบคุมด้านค่าใช้จ่ายซึ่งส่งผลต่อต้นทุนภาพรวม

จากปัญหาข้างต้น ส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยมีการจัดสรรแบ่งปันคำสั่งซื้อ เพื่อให้สามารถรับคำสั่งซื้อที่มากคราวละมากๆ ได้ แต่ทั้งนี้ ก็ยังไม่เกิดความร่วมมืออย่างเต็มที่ เพราะแต่ละโรงงานก็เกิดปัญหาการจ้างงาน และต้องรักษาตัวเองให้อยู่รอดก่อน ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การเคลื่อนย้ายของแรงงาน จากโรงงานหนึ่งไปอีกโรงงานหนึ่งในพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภาคเกษตรกรรมในช่วงของฤดูการเก็บเกี่ยว แต่การขยายตัวของกลุ่มธุรกิจสิ่งทอ ก็จะทำให้แรงงานและปัจจัยการผลิตในตลาดท้องถิ่นเพิ่มขึ้น จากการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้น ทำยสุดจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ด้านการเพิ่มผลผลิต ความยืดหยุ่นและนวัตกรรม

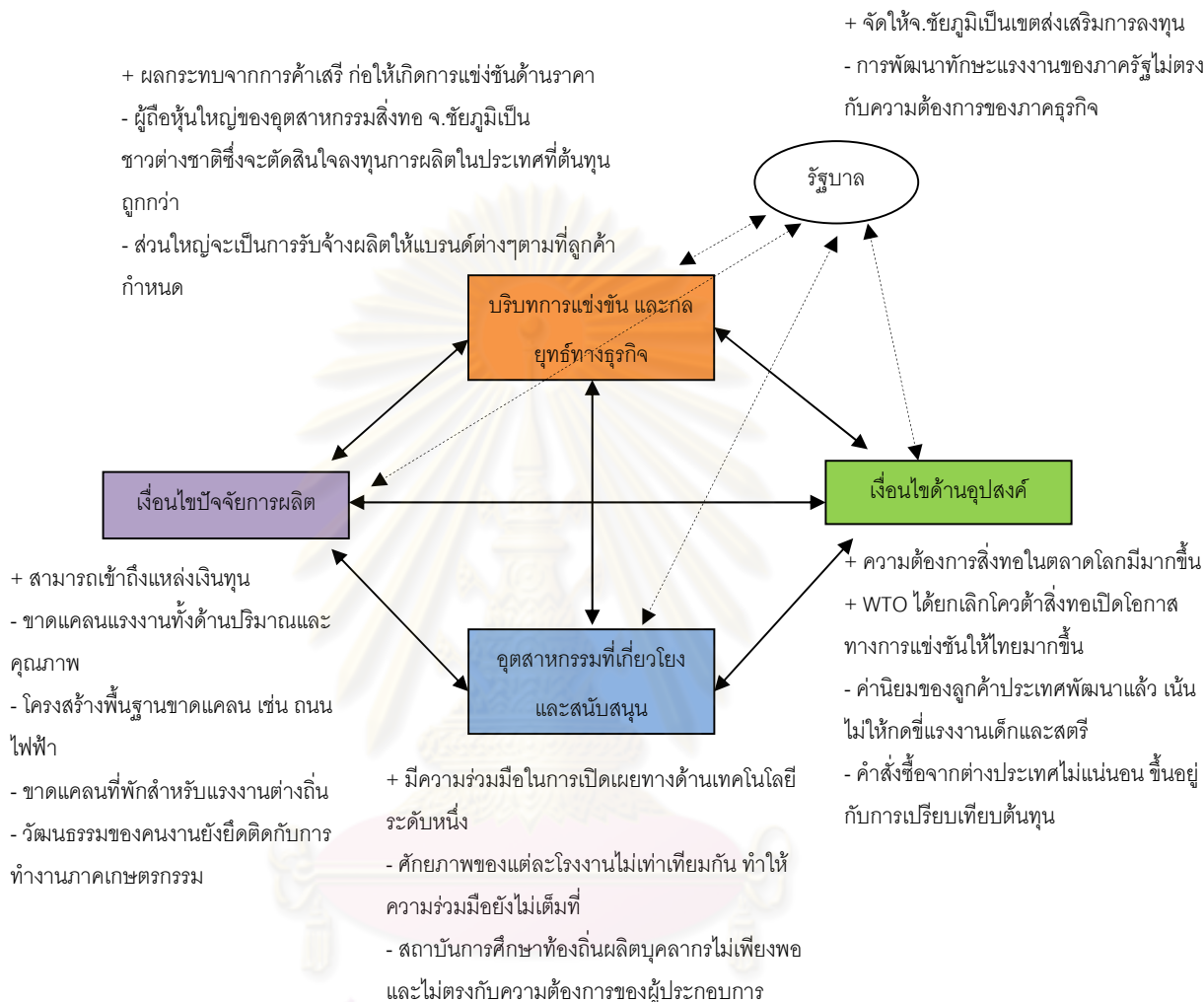
จากผลการประเมินคลัสเตอร์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สรุปได้ว่า ที่ผ่านมามีการพัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสิ่งทอ จังหวัดชัยภูมิ เริ่มต้นจากแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดชัยภูมิ โดยปัจจุบันมีแค่การเชื่อมโยงของกลุ่มผู้ผลิตปลายน้ำ คือกลุ่มตัด

เย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งต่อไปหากมีการพัฒนาและเชื่อมโยงกันในห่วงโซ่อุปทานแล้ว ก็จะส่งผลให้คลัสเตอร์นี้มีความเข้มแข็งและเติบโตได้ต่อไป สำหรับปัจจัยเร่งด่วนที่ควรให้มีการดำเนินการ โดยมีความร่วมมือระหว่างสมาชิกผู้ประกอบการในคลัสเตอร์และภาครัฐ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวข้องกับแรงงาน ทั้งด้านปริมาณแรงงานในพื้นที่ และด้านความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพยังอยู่ในระดับที่ต้องการการพัฒนาอย่างเร่งด่วน
2. การพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้จัดการและพนักงานสายอาชีพร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเป็นการพัฒนากำลังคนในทุกระดับให้มีความพร้อมที่จะรองรับการขยายตัวในอนาคตสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอ
3. ปัญหาด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของจังหวัดยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องพัฒนาเช่นกัน ทั้ง ถนน การคมนาคมขนส่ง แหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับผู้มาปฏิบัติงาน
4. ในเรื่องของ การกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างสมาชิกในกลุ่มคลัสเตอร์นั้น ขณะนี้เกิดความร่วมมือกันในเรื่องของการแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ข่าวสาร วัตถุดิบ บ้างในระดับหนึ่ง แต่ปัญหาคือการที่จะให้เกิดความร่วมมืออย่างเต็มศักยภาพนั้นยังไม่เกิด เพราะศักยภาพของโรงงานแต่ละโรงงานนั้นไม่เท่าเทียมกันเช่นกรณีของกลุ่มอุตสาหกรรมถักทอนั้นบางโรงงานมีเครื่องจักรคอมพิวเตอร์ แต่บางโรงงานยังไม่มี เป็นต้น
5. การร่วมมือในด้านการแจกจ่ายการผลิตกันนั้นเกิดขึ้นบ้างแล้วแต่ยังไม่เต็มรูปแบบเพราะแต่ละโรงงานมีมาตรฐานการผลิตที่แตกต่างกัน ดังนั้นควรสร้างมาตรฐานสินค้าร่วมกันระหว่างโรงงาน
6. ตลาดสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอ คือ ตลาดต่างประเทศ ซึ่งปัญหาที่สำคัญคือการแข่งขันด้านราคากับต่างประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานถูกกว่า เช่น จีนซึ่งนับว่าจะเพิ่มความรุนแรงขึ้นจากการเปิดการค้าเสรี
7. การสร้างอุตสาหกรรมต้นน้ำ เพื่อผลิตวัตถุดิบป้อนแก่อุตสาหกรรมสิ่งทอที่เกิดขึ้นในจังหวัดชัยภูมิ โดยอาจกำหนดเขตพื้นที่ส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมต้นน้ำอย่างชัดเจนและการให้สิทธิพิเศษต่างๆ เพื่อจูงใจผู้ประกอบการให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมสนับสนุน เช่น อุตสาหกรรมซ่อมบำรุง อุตสาหกรรมขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ เป็นต้น

แผนภูมิที่ 2.2 วิเคราะห์องค์ประกอบของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสิ่งทอชายภูมิ

ที่มา : คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับตลาดแรงงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีผู้ให้ความหมายของคำว่าตลาดแรงงานไว้มากมาย เช่น แมน สารรัตน์(2527), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช(2528: 143) และไมตรี วสันตวิวงศ์ ซึ่งแต่ละคนก็นิยามความหมายที่ไม่ต่างกันมากนัก โดยจะกล่าวถึง นายจ้าง ลูกจ้าง และค่าจ้าง ซึ่งสามารถสรุปความหมายของตลาดแรงงานได้ว่า ตลาดแรงงาน หมายถึง สถานที่หรือแหล่งงานที่ความต้องการ

แรงงานของนายจ้างหรืออุปสงค์ (Demand) และ ลูกจ้างหรือแรงงานหรืออุปทาน (Supply) มาบรรจบกันและสามารถเกิดการตกลงร่วมกัน เกี่ยวกับจำนวนแรงงานที่ต้องการจ้าง และค่าจ้าง ทำให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่นั้น ซึ่งตลาดแรงงานมีทั้งที่เป็นรูปธรรม คือ สถานที่ที่นายจ้างและผู้หางานมาพบกัน เช่น ตลาดนัดพบแรงงาน หน่วยงานบริการจัดหางาน สถานประกอบการ เป็นต้น หรืออาจเป็นนามธรรม เช่น ประกาศทางหนังสือพิมพ์ Internet เป็นต้น

ขนาดของตลาดแรงงานจะแตกต่างกันไปตามระดับฝีมือหรือระดับทักษะของแรงงานประเภทนั้นๆ อาทิ แรงงานระดับผู้บริหารหรือผู้ประกอบการวิชาชีพชั้นสูง ขนาดของตลาดจะมีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมระดับประเทศหรือระดับต่างประเทศได้ด้วย โดยทั่วไปจำนวนแรงงานประเภทนี้มักจะมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับแรงงานประเภทอื่น ดังนั้นหน่วยธุรกิจจึงจำเป็นต้องเปิดตลาดในการเลือกคนงานให้กว้าง นอกจากนั้นข้อมูลข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับลักษณะงาน รายได้ ฯลฯ มักจะมีพอเพียงสำหรับผู้แสวงหางานโดยผ่านการติดต่อโดยตรงหรือผ่านสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพเหล่านี้ การเคลื่อนย้ายของแรงงานประเภทนี้มักมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับศักยภาพในการเพิ่มพูนรายได้และความก้าวหน้าในอาชีพจากตำแหน่งงานใหม่

ในกรณีของแรงงานประเภทกรรมกร เสมียนธุรการ หรือผู้ประกอบการวิชาชีพระดับใช้ทักษะไม่สูงนัก ขนาดของตลาดแรงงานมักจะมีขอบข่ายเพียงระดับท้องถิ่น แรงงานมักไม่ค่อยเคลื่อนย้ายเพื่อไปทำงานนอกท้องถิ่น ยกเว้นในกรณีที่มีบริการการเดินทางระหว่างที่พักกับสถานที่ทำงาน ซึ่งให้ความสะดวกพอสมควรหรือในกรณีที่มีภาวะการว่างงานเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งจะกระตุ้นให้คนงานย้ายถิ่นได้

2.6.1 ลักษณะเฉพาะของแรงงานและตลาดแรงงาน

1. ตลาดแรงงานมีความหลากหลาย (Multiplicity of Markets)

ตลาดแรงงานเป็นตลาดที่มีความหลากหลาย และสามารถจำแนกออกเป็นตลาดสำหรับงานแต่ละชนิดที่แตกต่างกันออกไปโดยระดับทักษะ ฝีมือ และแหล่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งตลาดเหล่านี้จะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันผ่านกระบวนการเลือกอาชีพของบุคคล

2. ตลาดแรงงานไม่มีศูนย์รวมในการจำหน่าย (No Central Clearing House)

โดยทั่วไปสินค้าที่จำหน่ายในตลาดมักจะมีศูนย์รวมในการแจกจ่าย หรือจำหน่ายออกไป หรือมีฉะนั้นก็มีเครือข่ายของข้อมูลที่ค่อนข้างจะใกล้ชิด ซึ่งทำให้ระดับความแตกต่างของราคาสินค้าในแต่ละแห่งไม่แตกต่างกันมากนัก แต่สำหรับในตลาดแรงงาน เครือข่ายการสื่อสารยังพัฒนาได้ไม่มากนัก

แต่ละสถานประกอบการซึ่งทำการคัดเลือกเพื่อจ้างคนงานจะมีลักษณะประหนึ่งเป็นตลาดแรงงานที่แยกออกต่างหาก ลักษณะเช่นนี้ทำให้ต้นทุนในการแสวงหางานของคนงานเพิ่มสูงขึ้นและมีส่วนทำให้คนงานไม่ประสงค์จะเปลี่ยนงานบ่อยๆ สำหรับสถาบันในตลาดแรงงาน เช่น สำนักจัดหางานของรัฐ สำนักจัดหางานของเอกชน หรือสหภาพแรงงาน(ในบางประเทศ) ซึ่งทำหน้าที่ในการจำหน่าย หรือแจกจ่ายแรงงานไปตามสถานที่ทำงานต่าง ๆ นั้น ผลการศึกษาวิจัยในหลายๆ ประเทศชี้ให้เห็นว่าแรงงานส่วนใหญ่จะใช้บริการของสถาบันเหล่านี้้น้อยมาก ส่วนใหญ่ของแรงงานจะหางานทำโดยตนเอง หรือผ่านข้อมูลที่ได้จากเพื่อนฝูงญาติพี่น้อง

3. กำหนดมาตรฐานไม่ได้ (Not Standardized)

ในตลาดแรงงาน การกำหนดมาตรฐานคนงานที่จะรับทำได้ค่อนข้างยากโดยเฉพาะในเรื่องของประสิทธิภาพ ความเฉลียวฉลาด ความขยันขันแข็ง นอกจากนี้ แรงงานยังมีความแตกต่างในเรื่องของอายุ เพศ และเชื้อชาติในหลายๆ ประเทศ แม้ว่าจะกีดกันคนงานโดยปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวถือว่าผิดกฎหมายแต่ก็ยังมีกีดกันเกิดขึ้นอยู่

นอกเหนือจากที่กล่าวแล้วข้างต้น แรงงานยังมีความแตกต่างในเรื่องของทุนมนุษย์ โดยเฉพาะระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและการฝึกอบรมทักษะต่างๆ ซึ่งจะต้องมีการลงทุนเพื่อผลลัพธ์ในวันข้างหน้า ทางฝ่ายนายจ้างก็เช่นเดียวกัน จะมีการตัดสินใจลงทุนฝึกอบรมคนงานในสถานประกอบการเพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำงานของคนงานในภายภาคหน้า

4. ความต่อเนื่องของความสัมพันธ์ในการจ้างงาน (Continuity of Employment Relation)

ในตลาดสินค้า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายมักจะจบสิ้นลง เมื่อมีการจ่ายเงินซื้อขายกันเรียบร้อยแล้ว แต่ในตลาดแรงงานเมื่อมีการจ้างงาน นายจ้างมักมีความคาดหวังที่จะให้ลูกจ้างอยู่กับตนเองนานๆ เนื่องจากทั้ง 2 ฝ่ายจะได้รับผลประโยชน์มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากฝ่ายนายจ้างมักต้องลงทุนในการฝึกอบรมฝีมือให้แก่คนงาน ซึ่งผลของการฝึกอบรมนี้จะทำให้ประสิทธิภาพของคนงานเพิ่มสูงขึ้นในระยะยาว หากคนงานลาออกไปการลงทุนดังกล่าวของนายจ้างก็จะสูญเปล่า นอกจากนี้ การลาออกของคนงานเดิมและการรับคนงานใหม่เข้ามายังกระทบการทำงานของกลุ่มด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของการปรับตัวเข้ากับคนงานเดิม

ในส่วนของผู้จ้างการทำงานในที่เดิมเป็นระยะเวลาอันยาวนานนอกจากจะก่อให้เกิดความคุ้นเคยกับสภาพการทำงาน มีความมั่นใจและความมั่นคงในด้านสังคมกับเพื่อนฝูงในที่ทำงานแล้วผลประโยชน์ทางด้านสวัสดิการต่างๆรวมทั้งค่าจ้างมักเพิ่มสูงมากขึ้นตามระยะเวลาที่ทำงานด้วย

ดังนั้น ฝ่ายแรงงานเองก็มีความประสงค์ที่จะให้การจ้างงานของตน ณ ที่ใดที่หนึ่งมีความต่อเนื่องยาวนานตลอดไป

5. อำนาจต่อรองของฝ่ายแรงงานน้อยกว่าฝ่ายนายจ้าง

โดยทั่วไปในตลาดแรงงาน อำนาจต่อรองของฝ่ายลูกจ้างจะน้อยกว่าฝ่ายนายจ้างสาเหตุเนื่องจากจำนวนคนที่แสวงหางานโดยทั่วไปจะมากกว่าจำนวนงานที่มีอยู่ ซึ่งในสถานะที่ไม่มีสหภาพแรงงาน อำนาจการต่อรองของคนงานในที่นี้ก็คือ ความสามารถที่จะปฏิเสธและไม่รับงานเท่านั้น ซึ่งความสามารถดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างคือ

ก. ระดับความต้องการแรงงานในตลาด ในช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟูความต้องการแรงงานมีความสามารถในการลาออกจากรางานของคนงานจะมีสูง แต่ในช่วงที่ธุรกิจตกต่ำความสามารถในการออกจากงานจะต่ำ

ข. ระดับฝีมือและความสามารถของแรงงาน แรงงานในอาชีพที่ใช้ฝีมือน้อย และมีความสามารถปานกลางจะถูกทดแทนได้ง่ายถ้าออกไป แต่แรงงานที่มีทักษะฝีมือสูงหรือมีความสามารถในอาชีพนั้นๆ จะมีอำนาจต่อรองกับนายจ้างในระดับสูงได้

ดังนั้นข้อความที่ว่า แรงงานมักเป็นฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองต่ำในตลาดแรงงานอาจไม่จริงเสมอไป เมื่อคำนึงถึงปัจจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นรวมทั้งบทบาทของสหภาพแรงงาน ซึ่งได้มีการจัดตั้งขึ้นมาอย่างมากในเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศเสรีนิยมรวมทั้งของประเทศไทยด้วย

2.6.2 ประเภทของตลาดแรงงาน

ตลาดแรงงานสามารถจำแนกได้หลายประเภท ได้แก่

1. จำแนกตามเขตภูมิศาสตร์ สำหรับภายในประเทศอาจแบ่งเป็น ตลาดแรงงานภาคกลาง ตลาดแรงงานภาคเหนือ ตลาดแรงงานภาคใต้ ตลาดแรงงานภาคตะวันตก ตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น
2. จำแนกตามอาชีพ สามารถแบ่งประเภทโดยยึดประเภทอาชีพเป็นเกณฑ์ เช่น ตลาดแรงงานช่างก่อสร้าง ตลาดแรงงานเสมียนพนักงาน เป็นต้น
3. จำแนกตามอุตสาหกรรม สามารถแยกตามประเภทอุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมรถยนต์ เป็นต้น
4. จำแนกตามระเบียบการว่าจ้างแรงงาน สามารถแยกได้เป็นตลาดแรงงานของรัฐบาล และตลาดแรงงานของธุรกิจเอกชน โดยที่ตลาดแรงงานของรัฐบาลได้แก่แรงงานที่เข้าไปทำงานให้แก่ทางราชการ เช่น ข้าราชการ เป็นต้น ส่วนตลาดแรงงานของธุรกิจเอกชน ได้แก่ แรงงานที่เข้าไปทำงานใน

ภาคเอกชน ซึ่งสัญญาว่าจ้างไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่างนายจ้างและลูกจ้างเป็นรายๆไป ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2.6.3 แนวความคิดเกี่ยวกับอุปสงค์ของตลาดแรงงาน

ความต้องการแรงงานหรืออุปสงค์แรงงาน หมายถึง ปริมาณต่างๆของแรงงานที่ผู้เสนอซื้อแรงงานหรือนายจ้างต้องการจะจ้างแรงงาน ณ ระดับค่าจ้างต่างๆกัน ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (จินตนา พรพิไลพรรณและอัญชลี ค้อคงคา, 2530:25) การที่นายจ้างต้องการจ้างแรงงานหรือมีอุปสงค์แรงงานเพิ่มขึ้น ขึ้นอยู่กับจำนวนความต้องการสินค้าและบริการในตลาด

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า อุปสงค์แรงงานเป็นอุปสงค์สืบเนื่อง (Derived Demand) กล่าวคือ จะเกิดขึ้นเมื่อตลาดแรงงานมีความต้องการสินค้าและบริการ นอกจากนี้ อุปสงค์แรงงานยังเป็นอุปสงค์ร่วม (Joint Demand) กับปัจจัยการผลิตอื่นๆ (สุมาลี ปิยตานนท์, 2539:33) ทั้งนี้เนื่องจากในการผลิตสินค้าและบริการมีความจำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตหลายชนิดร่วมกัน เมื่อใช้ปัจจัยการผลิตชนิดใดชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องจักร ก็ต้องมีแรงงานทำงานเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จึงจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับอุปสงค์แรงงานสรุปได้ว่า อุปสงค์แรงงานหรือความต้องการจ้างงานขึ้นอยู่กับต้นทุนการจ้างงาน ทั้งที่เป็นต้นทุนทางตรงและทางอ้อม ต้นทุนทางตรงได้แก่ค่าจ้างเงินเดือน ค่าใช้จ่ายในการจัดหาแรงงาน ต้นทุนทางอ้อมได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการฝึกอบรม เช่น เวลาที่สูญเสียไปของผู้ฝึก นอกจากนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการคัดเลือกและกำหนดคุณสมบัติของแรงงาน ก็เป็นปัจจัยที่กำหนดความต้องการจ้างงานเช่นกัน

2.6.4 แนวความคิดเกี่ยวกับอุปทานของตลาดแรงงาน

ความต้องการทำงานของกำลังแรงงานหรืออุปทานแรงงาน หมายถึง จำนวนแรงงานที่ประสงค์และพร้อมที่จะเสนอขายให้แก่ นายจ้างตามระดับอัตราค่าจ้างต่างๆ ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง จำนวนแรงงานที่เสนอขายอาจนับเป็น ชั่วโมง เป็นวัน หรือเป็นจำนวนคนก็ได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528:106-121) ซึ่งจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอุปทานแรงงานพอสรุปได้ว่า อุปทานแรงงานหรือความต้องการทำงานของแรงงาน ขึ้นอยู่กับความต้องการส่วนบุคคลที่ต้องการทำงาน และการสนองตอบความต้องการทำงานของลูกจ้างที่ได้รับจากนายจ้าง หรือหน่วยงานที่สนับสนุนลูกจ้างให้ทำงาน เช่น การลงทุนในทุนมนุษย์ของนายจ้างและการช่วยเหลือแรงงานจากภาครัฐให้จัดหางานได้ง่ายขึ้น

2.6.5 การฝึกอบรมฝีมือจากการทำงาน

การฝึกอบรมฝีมือจากการทำงาน (on-the-job train) หมายถึง การเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เกิดขึ้นในตลาดแรงงาน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การฝึกอบรมฝีมือแบบทั่วไป (General On-the-Job Training) หมายถึงการฝึกซึ่งฝึมือที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในการทำงานในหน่วยธุรกิจอื่น ๆ ได้ด้วย นอกเหนือจากหน่วยธุรกิจที่ให้การฝึกอบรมฝีมือแก่แรงงาน เป็นกระบวนการที่จะทำให้ผลิตภาพเพิ่มของแรงงานในอนาคตสูงขึ้น ไม่ว่าแรงงานนั้นจะทำงานที่เดิมหรือโยกย้ายไปทำที่อื่น

2. การฝึกอบรมฝีมือแบบเฉพาะเจาะจง (Specific On-the-Job Training) เป็นการฝึกซึ่งจะทำให้ผลิตภาพเพิ่มของแรงงานที่ได้รับการฝึกเพิ่มขึ้นในอนาคตมากกว่าถ้าแรงงานยังคงทำงานอยู่กับหน่วยธุรกิจที่ให้การฝึกอบรม แต่ผลิตภาพเพิ่มนี้จะเพิ่มขึ้นน้อยกว่าหรือไม่เพิ่มเลย ถ้าหากคนงานผู้นั้นย้ายไปทำงานที่อื่น

อย่างไรก็ตาม การแยกประเภทของการฝึกอบรมฝีมือดังกล่าวข้างต้น ทำได้ไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากการฝึกส่วนใหญ่จะไม่ใช้การฝึกประเภททั่วไปอย่างเดียว หรือการฝึกเฉพาะเจาะจงอย่างเดียว แต่จะมีลักษณะของทั้ง 2 ประเภทปะปนกันอยู่ ดังนั้นการแบ่งแยกประเภทมักจะใช้วิธีพิจารณาความโน้มเอียงของลักษณะการฝึกว่าจะมีส่วนประกอบของการฝึกประเภทใดมากกว่ากัน

2.7 ค่าจ้าง

วีระศักดิ์ สมยานะ (2549) และ ชวลิต สละ (2551) ได้กล่าวถึงเรื่องค่าจ้างของแรงงานเอาไว้สรุปความได้ว่า ค่าจ้าง (wage) หมายถึง สิ่งที่ย้ายตอบแทนให้แก่แรงงานหรือลูกจ้าง ซึ่งได้ทำงานหรือให้บริการแก่นายจ้าง ในความหมายทางวิชาการได้ครอบคลุมถึงผู้ที่ทำงานเป็นผู้บริหาร หรือผู้ใช้วิชาชีพด้วย ปกติแล้วคำว่า “ค่าจ้าง” นี้จะเป็นสิ่งที่ย้ายตอบแทนให้แก่ผู้ทำงานทั้งที่เป็นผู้ไร้ฝีมือ (unskilled labor) กึ่งฝีมือ (semi skilled labor) และผู้มีฝีมือ (skilled labor) สำหรับเงินเดือนนั้นมักใช้เรียกสิ่งที่ย้ายให้แก่ผู้บริหารและผู้ใช้วิชาชีพ (white-collar employees และ professional)

อัตราค่าจ้าง (wage rate) คือ ผลตอบแทนที่คนงานได้รับในชั่วระยะเวลาหนึ่ง เช่น ผลตอบแทนต่อชั่วโมง ต่อวัน ต่อสัปดาห์ หรือต่อเดือน เป็นต้น ความจริงแล้วผลตอบแทนจากการทำงาน ไม่จำเป็นต้องค่านึงเฉพาะรายได้ที่ได้จากอัตราค่าจ้างเพียงเท่านั้น เพราะอาจจะได้รับ

ประโยชน์พิเศษ (fringe benefit หรือ wage supplement) เช่น ค่าทำงานล่วงเวลา ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล ค่าเช่าบ้าน โบนัส รถประจำตำแหน่ง หรือส่วนแบ่งในผลกำไร เป็นต้น

วิธีการจ่ายค่าจ้าง

เมื่อแรงงานได้รับค่าจ้างจากการทำงาน ผู้ประกอบการจะมีวิธีการจ่ายค่าจ้างให้กับแรงงาน โดยทั่วไป มี 2 แบบคือ

1. จ่ายเป็นเงินเดือนแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานที่ต้องการคุณภาพ เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าคนงาน พนักงานในสำนักงาน ที่เรียกว่า “white-collar workers”
2. จ่ายเป็นรายชั่วโมง หรือรายชิ้นแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานที่ต้องการปริมาณงาน ลูกจ้างที่ได้รับค่าจ้างในลักษณะนี้มักเป็นลูกจ้างที่ทำงานในขบวนการผลิตและกรรมกร เป็นผู้ใช้แรงงานทั่วไปที่เรียกว่า “blue-collar workers”

นอกจากนี้การจ่ายค่าจ้างนั้นยังขึ้นอยู่กับข้อตกลงหรือสัญญาระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง และที่นิยมกันตามกฎหมายไทย คือ

1. จ่ายตามระยะเวลา เช่น จ่ายเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือนหรือรายปี เป็นต้น นายจ้างจะต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างเมื่อถึงเวลานั้น ปกติโดยทั่วไปแล้วลูกจ้างประจำมักนิยมรับค่าจ้างเป็นรายเดือน ส่วนลูกจ้างชั่วคราวเช่นคนงานในการก่อสร้าง การจ่ายมักคิดเป็นรายชั่วโมง หรือรายวัน
2. จ่ายตามผลงาน ถ้าเป็นงานเหมา ก็จ่ายเมื่อเสร็จงาน ถ้ามีการแบ่งจ่ายออกเป็นงวดๆ ก็จะต้องจ่ายเมื่องานงวดนั้นๆ เสร็จแล้ว ถ้าเป็นงานนับชิ้นก็จะจ่ายตามจำนวนชิ้นที่ทำออกมาได้ การจ่ายตามผลงานนี้ ถ้าไม่ได้ตกลงหรือทำสัญญาอื่นๆ ไว้ นายจ้างจะจ่ายให้เมื่อแล้วเสร็จ และในการจ่ายค่าจ้างจะนำหนี้อื่นมาหักไม่ได้ และถ้าหากนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างตามกำหนดเวลา นายจ้างจะต้องจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ลูกจ้างในระหว่างนั้น การจ่ายค่าจ้างตามผลงานมักเหมาะสมกับงานที่ต้องการปริมาณผลผลิตเป็นสำคัญ

ค่าจ้างมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะค่าจ้างที่ได้รับนั้น เมื่อนำมารวมกันแล้วถือว่าเป็นรายได้ของคนงานนั่นเอง หากรายได้ของคนงานมากขึ้นก็ส่งผลต่ออำนาจซื้อของคนทั้งประเทศ อุปสงค์มวลรวมของประเทศก็จะเพิ่มขึ้นได้ หรือจะมองในแง่ของต้นทุนการผลิต ค่าจ้างก็ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สำคัญตัวหนึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการผลิตสินค้าและบริการ แต่ลูกจ้างส่วนใหญ่ก็ไม่ได้คำนึงถึง “ค่าจ้างที่แท้จริง” มากนักทั้งที่ค่าจ้างที่แท้จริงจะเป็นตัวบ่งบอกอำนาจซื้อที่แท้จริง

ณภาวะเศรษฐกิจนั้นๆ หากมองแต่ตัวเงินเพียงอย่างเดียว อาจก่อให้เกิดปัญหาภาพลวงตาทางการเงินขึ้นได้

แม้ว่าจะมีการกำหนดค่าจ้างด้วยวิธีการใดและโดยอาศัยหลักเกณฑ์อย่างไรก็ตาม แต่ก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าจ้างด้วย คือ

- ระดับค่าจ้างทั่วไป ในองค์กรอื่นในภูมิภาคนั้นที่มีคนทำงานประเภทเดียวกันในสถานประกอบการประเภทเดียวกัน ทั้งนี้เพราะมีการแข่งขัน

- ความสามารถในการจ่ายค่าจ้าง ซึ่งองค์กรธุรกิจที่มียอดขายสูงและมีกำไรในระยะยาวจนมั่นใจว่าสามารถจ่ายค่าจ้างอย่างเพียงพอโดยไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะการเงินขององค์กรธุรกิจนั้นได้

- ภาวะค่าครองชีพโดยรวมโดยอาศัยตัวเลขดัชนีราคาของผู้บริโภคเป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าจ้าง ซึ่งค่าครองชีพในเมืองใหญ่ๆ หรือเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมักจะมีค่าครองชีพสูง

- ความสามารถในการใช้ความรู้ความชำนาญของลูกจ้างในการปฏิบัติงานอย่างได้ผลดี

- อำนาจการต่อรอง โดยการรวมตัวของลูกจ้างและใช้อำนาจต่อรองอย่างสันติ

- ลักษณะของงานและการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็นงานที่เสี่ยงภัย งานที่ต้องใช้ความอดทนสูง งานที่ใช้ความคิด งานที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะทาง งานที่ต้องรับผิดชอบสูงหรือต่ำต่างกัน หรืองานที่มีความสำคัญเฉพาะเรื่องโดยสภาพ เป็นต้น ก็มีการกำหนดค่าจ้างในอัตราที่แตกต่างกัน

- อาวุโส ลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในองค์กรมานานถือว่ามี ความจงรักภักดีต่อองค์กร รวมทั้งแสดงว่ามีความรู้และประสบการณ์ในงานตามหน้าที่รับผิดชอบมาแล้วระดับหนึ่ง จึงควรได้ค่าจ้างต่างจากผู้เริ่มเข้าทำงานใหม่

- ความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านงานในด้านปฏิบัติมาแล้วระดับหนึ่ง ต่อจากการที่มีความรู้เพียงในด้านทฤษฎี

- กฎหมาย ซึ่งมีบางกรณีที่กฎหมายอาจกำหนดให้งานบางประเภทที่ลูกจ้างที่เป็นหญิงหรือหญิงมีครรภ์เข้ามาปฏิบัติงานไม่ได้ การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำหรือการจ่ายค่าจ้างในกรณีใดเพิ่มเติมเท่าใด การกำหนดให้งานบางประเภทต้องปฏิบัติงานให้สั้นกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน แต่ก็ถือเสมือน 8 ชั่วโมง เป็นต้น

- อิทธิพลทางการเมือง ซึ่งมีบางกรณีที่มีการกำหนดค่าจ้างโดยมีอิทธิพลทางการเมืองมาเกี่ยวข้องด้วย เช่น กรณีที่ให้มีการกำหนดอัตราค่าจ้างให้เป็นการจูงใจไปทำงานในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งภายใต้เหตุผลทางการเมือง หรือรับลูกจ้างในกรณีพิเศษตามนโยบายของรัฐบาลยุคใดยุคหนึ่ง เป็นต้น

2.7.1 ค่าจ้างขั้นต่ำ

นายจ้างที่ทำธุรกิจโดยแสวงผลกำไรสูงสุด มักจะประหยัดค่าใช้จ่ายให้ได้ผลมากที่สุด โดยเฉพาะในการประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งมีนายจ้างจำนวนไม่น้อยที่จ่ายค่าจ้างในอัตราต่ำจนแทบจะไม่พอแก่การยังชีพ ทั้งนี้เพราะมีคนว่างงานเป็นจำนวนมาก ลูกจ้างเป็นประเภทไร้ฝีมือและขาดความรู้ความชำนาญ ลูกจ้างมีอำนาจต่อรองต่ำและสภาพแรงงานก็อ่อนแอ และยังมีเหตุผลที่เป็นข้ออ้างของนายจ้างอีกหลายประการ รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมมาหลายสิบปีแล้วแต่ผลของการพัฒนาได้เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่นายจ้างโดยเฉพาะ รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงปัญหานี้จึงได้มีการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำไว้เป็นบรรทัดฐานไม่ให้ลูกจ้างต้องเสียเปรียบจนเกินไป

ค่าจ้างขั้นต่ำ หมายถึง ค่าจ้างต่ำสุด (Minimum Wage) ที่คณะกรรมการค่าจ้างกำหนดขึ้น และประกาศใช้โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้ให้นายจ้างถือปฏิบัติในการจ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้าง ถือว่าเป็นมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำสุดของลูกจ้างและนายจ้างจะจ่ายต่ำกว่านี้ไม่ได้ แต่จะจ่ายสูงกว่านี้ได้ ตามความหมายที่บางประเทศยอมรับนั้น ค่าจ้างขั้นต่ำ หมายถึง ค่าจ้างที่พอจะช่วยให้ลูกจ้างที่ไร้ฝีมือพอยังชีพได้ตามอัตราพักภรรยาและบุตรอีก 2 คน แต่สำหรับประเทศไทย การคิดค่าจ้างขั้นต่ำ คิดเฉพาะลูกจ้างคนเดียวที่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามปกติวิสัย เช่นเดียวกับบางประเทศ ประเทศฝรั่งเศสก็กำหนดค่าจ้างขั้นต่ำในการประกอบอาชีพ (Salaire Minimum Interprofessionel de Croissance = SMIC) ที่คิดเฉพาะลูกจ้างคนเดียวที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน

สำหรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่เหมาะสมนั้นยังคงเป็นปัญหาที่ยังถกเถียงกันอยู่ ซึ่งยังคงอาศัยหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. ความจำเป็นในการครองชีพของลูกจ้าง สังคมไทยถือว่าความจำเป็นในการครองชีพนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค นอกจากนี้ในปัจจุบัน

ยังมีปัจจัยประกอบเพิ่มขึ้นมาอีก 5 ประการ คือ ค่าพาหนะ ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าการศึกษา และค่าพักผ่อนหย่อนใจ

2. ความสามารถที่นายจ้างจะจ่ายค่าจ้างขั้นต่ำได้ โดยพิจารณาจากปริมาณการขายสินค้าและบริการรวมกับกำไรที่ได้รับ

3. ผลกระทบต่อราคาสินค้า ในการดำเนินงานธุรกิจนั้นต้นทุนแรงงานประมาณร้อยละ 10-15 ของต้นทุนรวม ถือว่าเป็นต้นทุนต่ำย่อมไม่มีผลกระทบต่อราคาสินค้า ดังนั้น หากปรับค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นมาอีกโดยต้นทุนค่าจ้างแรงงานไม่สูงเกินกว่าร้อยละ 15 ของต้นทุนรวมสินค้าและก็ไม่ควรขึ้นราคาสินค้า เพราะเป็นแต่เพียงทำให้กำไรลดลงเท่านั้น

2.7.2 การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในประเทศไทย

มีการประกาศครั้งแรกโดยกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี พ.ศ.2516 และเป็นการบังคับเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ปทุมธานี และนนทบุรี โดยกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำเป็นเงินวันละ 12 บาท และเมื่อปี พ.ศ.2517 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ฉบับที่ 4 เป็นวันละ 18 บาท บางท้องถิ่นก็มีอัตราวันละ 16 บาทและใช้บังคับทั่วประเทศ ต่อจากนั้นมากก็มีประกาศอัตราค่าจ้างขั้นต่ำอีกหลายครั้งและอัตราค่าจ้างเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และแบ่งเขตที่ใช้บังคับแตกต่างกันไปตามความสำคัญของพื้นที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่

คณะกรรมการค่าจ้างจะยึดถือหลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ ดังต่อไปนี้

1. ความจำเป็นในการครองชีพของลูกจ้างคนเดียว
2. ค่าจ้างและรายได้โดยเปรียบเทียบกับลูกจ้างในสถานประกอบการอื่น โดยคำนึงถึงค่าจ้างยุติธรรมและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจด้วย
3. ความสามารถในการจ่ายค่าจ้างของฝ่ายนายจ้าง
4. การพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม โดยคำนึงถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และปัญหาการว่างงานด้วย

การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำของไทยมีข้อที่น่าสังเกตอยู่บางประการ คือ แม้ว่าจะยึดถือหลักเกณฑ์ตามที่องค์การแรงงานระหว่างประเทศได้วางแนวทางไว้ก็ตาม แต่เงื่อนไขและสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของลูกจ้างไทยที่ไร้ฝีมืออาจไม่ช่วยให้ได้รับประโยชน์จากอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่กำหนดไว้นี้ ฝ่ายนายจ้างโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมักหาทางหลีกเลี่ยงการ

จ่ายค่าจ้างที่สูงขึ้นหรือหาทางนำเครื่องจักรหรือแรงงานต่างด้าวมาทำงานแทนเพราะเป็นการประหยัดมากกว่า ซึ่งเป็นการยากมากที่จะมีการควบคุมให้การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างได้ผล อีกทั้งขบวนการแรงงานไทยโดยเฉพาะสหภาพแรงงาน ในระยะหลังมานี้ก็มีสภาพอ่อนแอมากในการดูแลสภาพการจ้างงานและดูแลรักษาผลประโยชน์ของลูกจ้าง

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ที่ศึกษาเกี่ยวกับตลาดแรงงาน จะเป็นการศึกษาด้านความต้องการของอุปสงค์และอุปทานแรงงาน เพื่อให้พยากรณ์ความต้องการแรงงานในพื้นที่ เช่น งานวิจัยของ นพวรรณ วิลาวรรณ (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการความต้องการแรงงานของสถานประกอบการอุตสาหกรรมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการแรงงานของสถานประกอบการอุตสาหกรรม ศึกษาคุณสมบัติของแรงงานท้องถิ่น เพื่อแสวงหาแนวทางในการตอบสนองความต้องการแรงงานในท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าความต้องการแรงงานของสถานประกอบการและความต้องการของแรงงานท้องถิ่น มีความสอดคล้องกันในด้านคุณสมบัติของแรงงาน ทั้งเพศ อายุ และระดับการศึกษา สำหรับความไม่สอดคล้องกันได้แก่ ความต้องการทำงานของแรงงาน ยังมีความต้องการทำงานนอกท้องถิ่น ตำแหน่งงานที่สถานประกอบการส่วนใหญ่มีความต้องการ คือ ตำแหน่งพนักงานฝ่ายผลิต ในขณะที่ความต้องการของแรงงานต้องการทำงานตำแหน่งพนักงานฝ่ายบุคคลมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีความไม่สอดคล้องเรื่อง อัตราค่าจ้าง สวัสดิการ และปัจจัยเสริมอื่นๆ เช่น สถานประกอบการเห็นว่าควรจัดให้มีการฝึกอบรมทางวิชาชีพ ในขณะที่แรงงานต้องการให้แนะแนวทางในการประกอบอาชีพ จากความไม่สอดคล้องดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในท้องถิ่น และชินินทร์ วัฒนินท์ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมในจังหวัดสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน คือเพื่อศึกษาอุปสงค์และอุปทานแรงงาน พยากรณ์ความต้องการแรงงาน และศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของตลาดแรงงาน โดยผลการศึกษาพบว่า ตลาดแรงงานในพื้นที่จังหวัดสกลนครมีปัญหาข้อจำกัดในเรื่องคุณสมบัติของแรงงานที่ไม่ตรงตามความต้องการ ปัญหาเรื่องเงินเดือนค่าจ้างต่ำ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในฤดูทำนา และปัญหาเรื่องการไม่รู้แหล่งงานของแรงงาน

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ เกษมสันต์ จินณวาโส และคณะ (2537:1-21) ที่ได้ศึกษาทิศทางและโครงสร้างตลาดแรงงานในช่วงปี 2532-2535 และ 2536-2539 (กำลังแรงงาน การมีงานทำ และการว่างงาน) เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของประชากร เศรษฐกิจและสังคม โดยในการ

ประมาณการอุปทานแรงงานใช้ตัวแปรอิสระดังนี้ จำนวนประชากรจำแนกตามอายุและเพศ ฐานข้อมูล จำนวนนักเรียนในทุกระดับการศึกษา จำนวนสัดส่วนประชากรที่ไม่ได้เรียน จำแนกตามอายุ เพศ และระดับการศึกษา และอัตราการเข้าร่วมแรงงานสำหรับผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนจำแนกตามอายุ เพศและระดับการศึกษา สำหรับในการประชุมอุปสงค์แรงงาน ใช้ลักษณะการเจริญเติบโตของผลผลิตรวมของประเทศ และลักษณะการทดแทนกันของกำลังแรงงานในอนาคตเป็นตัวแปรหลัก จากการศึกษาในส่วนของภาพรวมของตลาดแรงงานพบว่า เศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การผลิตหันมาใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น ก่อให้เกิดการว่างงานเพิ่มขึ้น และเผชิญกับปัญหาการแข่งขันกับนานาชาติมากยิ่งขึ้น ทำให้การกำหนดนโยบายด้านการจ้างงานทำของประเทศเปลี่ยนแปลงไปให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศ

จากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ช่วยให้ผู้วิจัยได้ทราบและเข้าใจถึงที่มาของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ความหมายของตลาดแรงงานและการจ้างงาน รวมถึงโครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ระดับคือ (1) การวิเคราะห์ระดับนโยบาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ (2) การวิเคราะห์หาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โดยวิเคราะห์จากผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น การพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรม เช่น การพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนแรงงานและจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน (3) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในระดับจังหวัดที่ได้จากข้อ(2) เปรียบเทียบระหว่างช่วงก่อนและหลังได้รับสิทธิประโยชน์เขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ โดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลด้านประชากรจากสำนักงานสถิติและสังคมแห่งชาติ ข้อมูลรายได้ของแรงงานจากกรมโรงงาน ข้อมูลความต้องการจ้างงานและลักษณะแรงงานของในพื้นที่ จากแบบสอบถาม เป็นต้น

โดยมีขอบเขตทางด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา รวมไปถึงการกำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมาย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่

เนื่องจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้แบ่งพื้นที่ในการพัฒนาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมีจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยมีจังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา งานวิจัยครั้งนี้จึงเลือกทำการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่จังหวัดส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ซึ่งคาดว่าจะได้รับผลจากนโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ต้องการพัฒนาพื้นที่ที่ยากจน ประชากรมีรายได้ต่ำ นอกจากนี้ ประชากรจำนวนมากในพื้นที่ก็ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นแรงงานหลักที่จะย้ายเข้ามาประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในโรงงานต่างๆที่จะเข้าไปลงทุน แต่เนื่องจากจังหวัดที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมี 7 จังหวัด ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะ 7 จังหวัดนี้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี

หลังจากนั้นจะทำการศึกษาเพื่อหาพื้นที่จังหวัดที่มีการกระจุกตัวมากที่สุดของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน โดยจะทำการศึกษาประเภทโรงงาน และลักษณะของตลาดแรงงานในแต่ละจังหวัด ซึ่งจากผลการวิเคราะห์พบว่า จังหวัดที่มีการกระจุกตัวมากที่สุดคือ จังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อตลาดแรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้ทำการศึกษาถึงสถานการณ์ปัจจุบันทางด้านอุตสาหกรรม และด้านตลาดแรงงาน โดยขั้นแรกจะทำการศึกษาถึงนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ จากนั้นจะศึกษาถึงสถานการณ์ปัจจุบันทางด้านอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยจะพิจารณาตำแหน่งที่ตั้งของอุตสาหกรรม ปริมาณเงินทุน จำนวนแรงงาน และลักษณะการดำเนินกิจการของอุตสาหกรรม เพื่อใช้วิเคราะห์หาพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดโดยจะนำข้อมูลมาเปรียบเทียบใน 2 ช่วงคือ ช่วงก่อนจะได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (ปีพ.ศ.2537-2543) และช่วงหลังจากได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ (ปีพ.ศ.2544-2550) จากนั้นจะศึกษารูปแบบของตลาดแรงงานในแง่ของอุปสงค์และอุปทานของแรงงานในพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด

3.2 วิธีการศึกษาข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้อาศัยวิธีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้การสัมภาษณ์ (Structured Interview) และแจกแบบสอบถามกลุ่มประชากรเป้าหมาย และเก็บข้อมูลทุติยภูมิโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ (Documentary Research) ทั้ง หนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ ฯลฯ

3.2.1 กลุ่มประชากรเป้าหมาย

1) โรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จากข้อมูลทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์คือ ที่ตั้งโรงงาน จำนวนโรงงาน และเงินลงทุน

2) แรงงานในจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายส่งเสริมการลงทุน จากสำนักงานสถิติจังหวัด โดยจะแบ่งเป็น

- การศึกษาอุปสงค์แรงงาน จะพิจารณาจากความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวมากที่สุด และเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
- การศึกษาอุปทานแรงงาน จะพิจารณาจำนวนประชากร จากประชากรวัยแรงงานที่มีอยู่ในพื้นที่

3.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมจากข้อมูล 2 ประเภท คือ

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่

- การออกสำรวจพื้นที่ศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ระหว่างวันที่ 23-24 เมษายน พ.ศ. 2553
- การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา ได้แก่
  1. นายธนเดช โชติกาญจนเรือง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการลงทุน ศูนย์บริการการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินนโยบาย
  2. นางปิติยามนต์ ดีบ้านโสภิต ตำแหน่งนักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ทราบถึงภาวะของแรงงานที่มีอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ
  3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนทั้งหมด 5 โรงงาน
  4. คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จำนวน 30 คน

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่

- นโยบายส่งเสริมการลงทุน
- ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
- ข้อมูลสถิติด้านอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
- ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษา
- แผนและนโยบายของจังหวัดที่เป็นพื้นที่ศึกษา
- แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาค การพัฒนาเศรษฐกิจโดยอุตสาหกรรมและตลาดแรงงาน

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลทั้งหมดที่นำมาใช้ทั้งที่ศึกษาข้อมูลในปัจจุบันและข้อมูลช่วงก่อนและช่วงหลังที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ศึกษา

3.2.3 ผลจากแบบสอบถาม

ผลจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. **แบบสอบถามผู้ประกอบการ** จำนวน 5 โรงงาน รายละเอียดที่ใช้สอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของโรงงาน มีรายละเอียดดังนี้

- ที่ตั้งของโรงงาน ได้แก่ อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอจัตุรัส และ

อำเภอบ้านเขว้า

- ตลาดส่งออก ได้แก่ ต่างประเทศ

- จำนวนพนักงานทั้งหมด 4,779 คน เพศหญิง 3,346 คน คิดเป็นร้อยละ 70.01 เพศชาย 1,433 คน คิดเป็นร้อยละ 29.99

- ประเภทแรงงาน แบ่งเป็น พนักงานฝ่ายบริหาร 37 คน คิดเป็นร้อยละ 0.77 พนักงานธุรการ 123 คน คิดเป็นร้อยละ 2.57 และพนักงานปฏิบัติการในโรงงาน 4,367 คน คิดเป็นร้อยละ 91.38

- ภูมิลำเนา แรงงานที่ทำงานในโรงงานมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ และอาศัยอยู่ในอำเภอที่โรงงานตั้งอยู่

- ระดับการศึกษา แบ่งเป็น ประถมศึกษา 2,083 คน คิดเป็นร้อยละ 43.59 มัธยมศึกษา 2,077 คน คิดเป็นร้อยละ 43.46 ปวช./ปวส. 527 คน คิดเป็นร้อยละ 11.03 ปริญญาตรี 92 คน คิดเป็นร้อยละ 1.93

- สวัสดิการที่ให้แก่แรงงาน ได้แก่ การฝึกอบรม การรักษาพยาบาล วันหยุด และรถรับส่งคนงาน

ส่วนที่ 2 ถามเกี่ยวกับความต้องการแรงงาน มีรายละเอียด ดังนี้

- จำนวนแรงงานที่ต้องการเพิ่ม 4,000 คน

- เพศ ไม่จำกัด

- อายุ 18 ปีขึ้นไป

- การศึกษา ระดับประถม มัธยมศึกษาหรือปวช./ปวส.

- ตำแหน่งที่ต้องการ คือ พนักงานตัดเย็บ

- ชั่วโมงการทำงาน 8-10 ชั่วโมงต่อวัน

- ค่าจ้าง 156 บาทต่อวัน

2. **แบบสอบถามคนงาน** จำนวน 30 คน รายละเอียดที่ใช้สอบถามคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่อยู่ปัจจุบัน ภูมิภาค ลักษณะงาน ชั่วโมงในการทำงาน ค่าจ้างและรายได้ต่อเดือน มีรายละเอียดดังนี้

- เพศ เพศหญิง 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 เพศชาย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

- อายุ ระหว่าง 25-35 ปี

- ระดับการศึกษา แบ่งเป็น ประถมศึกษา 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 มัธยมศึกษา 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 และระดับปวช./ปวส. 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10

- ที่อยู่ปัจจุบัน อำเภอเมืองชัยภูมิ 15 คน อำเภอบ้านเขว้า 5 คน อำเภอคอนสวรรค์ 4 คน อำเภอจัตุรัส 6 คน

- ภูมิภาค อำเภอภายในจังหวัดชัยภูมิ

- ลักษณะงาน แบ่งเป็น พนักงานเย็บ 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.66 พนักงานรีด 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 และพนักงานตัด 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

- ชั่วโมงการทำงาน 8-10 ชั่วโมง

- ค่าจ้าง 156 บาทต่อวัน

- อาชีพที่ทำก่อนมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 90 ตอบว่าทำอาชีพเกษตรกรรม และปัจจุบันก็ยังทำอยู่

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้

1. วิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุน เพื่อทราบถึงผลของนโยบายที่มีต่อพื้นที่ระดับประเทศ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยใช้ข้อมูลดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลเชิงลึกของผลจากนโยบายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ปัญหาและข้อจำกัดที่ทำให้นโยบายไม่สัมฤทธิ์ผล ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยได้สัมภาษณ์ นายธนเดช ไชติกาญจน์เรือง ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการลงทุนศูนย์บริการการลงทุน

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ความเป็นมาของการก่อตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน วัตถุประสงค์ของนโยบาย มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ มูลค่าเงินลงทุน อัตราการจ้างงาน รายได้รวมของ

โรงงาน ซึ่งเป็นข้อมูลทางสถิติที่ได้มาจากสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติและกรมโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์โดยวิธี Crosstab เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

2. วิเคราะห์ลักษณะอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อหาพื้นที่กระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการสนับสนุนจาก BOI โดยใช้ข้อมูลจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงาน จำนวนเงินลงทุนของโรงงานประเภทที่ BOI ให้การสนับสนุน (7 หมวด) จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลทางสถิติที่ได้มาวิเคราะห์หาพื้นที่กระจุกตัวของโรงงานและลักษณะของอุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยใช้วิธี Crosstab มาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

3. วิเคราะห์สภาวะของตลาดแรงงานในระดับจังหวัด เพื่ออธิบายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน และตอบสนองมิติฐานของงานวิจัย โดยใช้ข้อมูลดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่

- ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของตลาดแรงงานในปัจจุบันและแนวโน้มของตลาดแรงงานในอนาคต โดยการสัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิและนางปิตยยามนต์ ดีบ้านโสภ ซึ่งป็นเจ้าหน้าที่จากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชัยภูมิ

- ข้อมูลทั่วไปของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ลักษณะของแรงงานที่โรงงานต้องการ และลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีในพื้นที่ศึกษา ซึ่งได้มาจากการแจกแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็นด้านผู้ประกอบการและแรงงาน ดังนี้

ด้านผู้ประกอบการ

ส่วนที่1 ถ้ามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของโรงงาน ประกอบด้วย ที่ตั้ง ตลาดส่งออก จำนวนและประเภทของแรงงาน ภูมิลำเนาและที่อยู่ปัจจุบันของแรงงาน ระดับการศึกษาของแรงงาน สวัสดิการที่ให้แก่แรงงาน

ส่วนที่2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการจ้างงาน ประกอบด้วย ประเภทและคุณสมบัติของแรงงานที่ต้องการ ได้แก่ เพศ วัย อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ด้านแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่อยู่ ลักษณะงาน ชั่วโมงในการทำงาน ค่าจ้างและ รายได้

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ จำนวนแรงงานภาคการเกษตร จำนวนแรงงานภาคอุตสาหกรรม จำนวน โรงงานที่ได้รับการส่งเสริม จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก ค่าจ้างขั้นต่ำ มูลค่าเงินลงทุนของโรงงาน อุตสาหกรรม ค่าจ้างและมูลค่าผลผลิตของสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม และข้อมูลลักษณะของ ประชากรในพื้นที่ จากสำนักงานสถิติและสังคมแห่งชาติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

- นำข้อมูลจากแบบสอบถาม อันได้แก่ ข้อมูลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ที่อยู่ ลักษณะ งาน ชั่วโมงในการทำงาน ค่าจ้างและรายได้ มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการ Crosstab เพื่อเปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

- นำข้อมูลทางสถิติ ได้แก่จำนวนแรงงานภาคการเกษตร จำนวนแรงงานภาคอุตสาหกรรม จำนวนโรงงานที่ได้รับการส่งเสริม จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก ค่าจ้างขั้นต่ำ มูลค่าเงินลงทุนของ โรงงานอุตสาหกรรม มาวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ของข้อมูลด้านต่างๆ

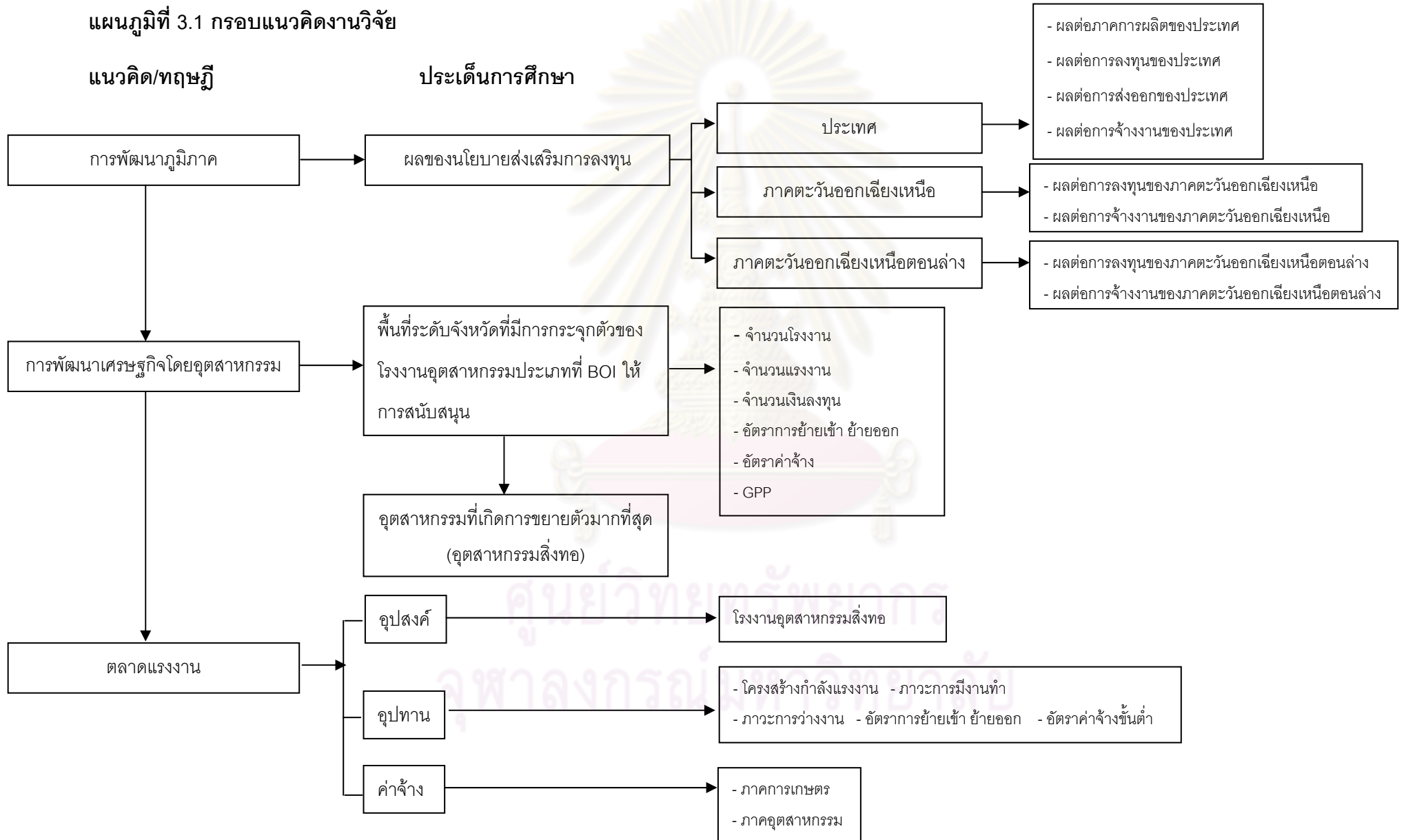
3.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษานี้ คือการศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการ วิจัย นำมาเป็นแนวทางการศึกษาในประเด็นต่างๆโดยเริ่มจากทฤษฎีการพัฒนาภูมิภาคซึ่งนโยบาย ส่งเสริมการลงทุนเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาภูมิภาคโดยอุตสาหกรรม ทฤษฎีการพัฒนา เศรษฐกิจด้วยอุตสาหกรรมนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประเด็นการวิเคราะห์พื้นที่ระดับจังหวัดที่ มีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน กระจุกตัวมากที่สุด จากนั้นพิจารณา ประเภทอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตมากที่สุดและวิเคราะห์รูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของ ตลาดแรงงานของพื้นที่ดังกล่าว

แผนภูมิที่ 3.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

แนวคิด/ทฤษฎี

ประเด็นการศึกษา

บทที่ 4

บทวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุนและลักษณะอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา

การวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จะกล่าวถึง ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการลงทุน เริ่มจากพัฒนาการของนโยบายส่งเสริมการลงทุน วัตถุประสงค์ของนโยบาย เขตส่งเสริมการลงทุน สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามเขตการลงทุนและการประเมินผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนในระดับประเทศและระดับภาค จากนั้นจะกล่าวถึง สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการจ้างงาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รวมทั้งหาพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวมากที่สุดของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน และประเภทของอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม

4.1 พัฒนาการของนโยบายส่งเสริมการลงทุน

จากการศึกษาข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สรุปได้ว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุนมีจุดประสงค์หลักคือ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ และส่งเสริมการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว BOI ได้กำหนดมาตรการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชากรส่วนใหญ่และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

หากพิจารณาช่วงเวลาของการออกนโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนตั้งแต่ปี 2540 ถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่านโยบายต่างๆ มีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างชัดเจน โดยในปี 2540-2543 ซึ่งเป็นช่วงที่ภาครัฐดำเนินนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ออกนโยบายส่งเสริมกิจการเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร เพื่อเร่งให้เกิดการลงทุนผลิตสินค้าที่ใช้ทรัพยากรในประเทศ และสามารถสร้างรายได้จากการส่งออก เพื่อแก้ไขปัญหาขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และฟื้นฟูเศรษฐกิจในขณะนั้น นอกจากนี้ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ออกนโยบายส่งเสริมกิจการซอฟต์แวร์เพื่อสนองนโยบายรัฐในช่วงเวลาดังกล่าว

ต่อมาในปี พ.ศ.2543 ได้ปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและหลักเกณฑ์การให้สิทธิประโยชน์ใหม่ โดยเน้นความคุ้มค่าในการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากร สนับสนุนการยกระดับคุณภาพและ

มาตรฐานของอุตสาหกรรม ปรับมาตรการส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ ส่งเสริมการลงทุนในภูมิภาค รวมถึงให้ความสำคัญกับกิจการ SMEs การเกษตร การพัฒนาเทคโนโลยี และทรัพยากรมนุษย์ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการให้บริการพื้นฐาน การป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อม และอุตสาหกรรมเป้าหมาย

ในช่วงปี พ.ศ.2545–2546 คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยออกมาตรการส่งเสริมกิจการเกี่ยวกับการนำวัสดุที่ไม่ต้องการใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (Recycle, Reuse, Recovery) การลดการสูญเสียวัตถุดิบ และส่งเสริมการใช้เครื่องจักรใหม่ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับกิจการที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) กิจการที่เกี่ยวกับการออกแบบ และสร้างสรรค์รวมถึงการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพสูง อาทิ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า โดยให้การส่งเสริมกิจการที่มีการผลิตแบบครบวงจร อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ และอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ในปี พ.ศ.2547 เนื่องจากปัญหาด้านราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้น คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจึงให้การส่งเสริมกิจการที่เกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน และการผลิตพลังงานทดแทน นอกจากนี้ เพื่อมุ่งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจึงให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Skill Technology & Innovation: STI) โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมแฟชั่น ยานยนต์ และ ICT และกิจการที่ส่งเสริม STI โดยตรง พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับกิจการซอฟต์แวร์และดิจิทัลคอนเทนต์ กิจการพอกซ่อมเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบ และกิจการผลิต Hard Disk Drive เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานการผลิตของโลก

ในปี พ.ศ.2548 BOI ได้ให้ความสำคัญกับพลังงานทดแทนมากขึ้น และเน้นการส่งเสริมการใช้ก๊าซธรรมชาติในภาคขนส่ง นอกจากนี้ยังมีนโยบายส่งเสริมการย้ายฐานการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ไปสู่ภูมิภาค และส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าของภูมิภาคอาเซียนตามยุทธศาสตร์ของรัฐบาล

ในปี พ.ศ.2550 ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างยั่งยืน โดยเน้นที่การลดต้นทุนการขนส่งและการกระจายสินค้า และการทำวิจัยและพัฒนาเชิงพาณิชย์ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจึงออกมาตรการส่งเสริมการพัฒนาระบบ Logistics ของประเทศ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมและสถาบันการศึกษา ส่งเสริมเทคโนโลยีชีวภาพ การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมกิจการเขตคลังสินค้าทัณฑ์บน

สำหรับประกอบการค้าเสรี (Free Trade Zone) และเขตปลอดอากร (Free Zone) เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอำนวยความสะดวกในการผลิตและส่งออก

4.2 นโยบายส่งเสริมการลงทุน

เป้าหมายของนโยบายส่งเสริมการลงทุนในยุคเริ่มต้น คือ เพื่อส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมขึ้นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นหลัก และในปี พ.ศ. 2534 ได้มีนโยบายที่จะกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ดังนั้นนโยบายอุตสาหกรรมจึงเปลี่ยนเป็นมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาคแทน โดยมีกิจการที่ให้การส่งเสริมทั้งสิ้น 7 หมวด ดังนี้

ตารางที่ 4.1 หมวดอุตสาหกรรมตามการแบ่งประเภทของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

หมวด	ประเภทอุตสาหกรรม
หมวดที่ 1	อุตสาหกรรมเกษตรและผลิตผลจากการเกษตร
หมวดที่ 2	อุตสาหกรรมเหมืองแร่ เซรามิกซ์ และโลหะขั้นพื้นฐาน
หมวดที่ 3	อุตสาหกรรมเบา (ประกอบด้วย อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมเครื่องประดับ และอุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์กีฬาและของเด็กเล่น)
หมวดที่ 4	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง
หมวดที่ 5	อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า
หมวดที่ 6	อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษ และพลาสติก
หมวดที่ 7	อุตสาหกรรมบริการและสาธารณูปโภค

ที่มา : คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

และเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและเพื่อบรรเทาภาระด้านการคลังของรัฐบาลในปัจจุบันและในอนาคต คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการลงทุน ไว้ดังนี้

1. เพิ่มประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการใช้สิทธิและประโยชน์ภาษีอากร โดยให้สิทธิและประโยชน์แก่โครงการที่มีผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ใช้หลักการบริหารและการจัดการองค์การที่ดี (Good Governance) ในการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร โดยกำหนดให้ผู้ได้รับการส่งเสริมต้องรายงานผลการดำเนินงานของโครงการที่ได้รับการส่งเสริม เพื่อให้สำนักงานได้ตรวจสอบก่อนใช้สิทธิและประโยชน์ภาษีเงินได้นิติบุคคลในปีนั้นๆ

2. สนับสนุนให้อุตสาหกรรมพัฒนาระบบคุณภาพและมาตรฐานการผลิตเพื่อแข่งขันในตลาดโลก โดยกำหนดให้ผู้ได้รับการส่งเสริมทุกรายที่มีโครงการลงทุนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป (ไม่รวมค่าที่ดินหรือทุนหมุนเวียน) ต้องดำเนินการให้ได้รับใบรับรองระบบคุณภาพตามมาตรฐาน ISO 9000 หรือมาตรฐานสากลอื่นที่เทียบเท่า

3. ปรับมาตรการส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้องกับข้อตกลงด้านการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศโดยการยกเลิกเงื่อนไขการส่งออกและการใช้ชิ้นส่วนในประเทศ

4. สนับสนุนการลงทุนเป็นพิเศษในภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำและมีสิ่งเอื้ออำนวยต่อการลงทุนน้อย โดยให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรสูงสุด

5. ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมโดยกำหนดเงื่อนไขเงินลงทุนขั้นต่ำของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมเพียง 500,000 บาท (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) สำหรับกิจการตามประกาศคณะกรรมการที่ 6/2546 และไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) สำหรับกิจการอื่น

6. ให้ความสำคัญแก่กิจการเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร กิจการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการและบริการพื้นฐาน กิจการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมเป้าหมาย

เขตส่งเสริมการลงทุน

คณะกรรมการได้แบ่งเขตการลงทุนออกเป็น 3 เขต ตามปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยใช้รายได้และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของแต่ละจังหวัดเป็นเกณฑ์ ดังนี้

เขต 1 ประกอบด้วย 6 จังหวัดในส่นกลาง ได้แก่

กรุงเทพมหานคร นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสงคราม

เขต 2 ประกอบด้วย 12 จังหวัด ได้แก่

กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ระยอง ราชบุรี สมุทรสงคราม สระบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

เขต 3 ประกอบด้วย 58 จังหวัด แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 36 จังหวัด และ 22 จังหวัด รายได้ต่ำ ดังนี้

- 36 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ กำแพงเพชร ขอนแก่น จันทบุรี ชัยนาท ชุมพร เชียงราย เชียงใหม่ ตังตระด ตาก นครราชสีมา นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี พังงา

พัทลุง พิจิตร พิษณุโลก เพชรบุรี เพชรบูรณ์ มุกดาหาร แม่ฮ่องสอน ระนอง ลพบุรี ลำปาง
 ลำพูน เลย สงขลา สระแก้ว สิงห์บุรี สุโขทัย สุราษฎร์ธานี อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี
 - 22 จังหวัดรายได้ต่ำ ได้แก่ กาฬสินธุ์ นครพนม นครราชสีมา น่านบุรีรัมย์ บัตตานี พะเยาแพร่
 มหาสารคาม ยโสธร ยะลา ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สกลนคร สตูล สุรินทร์ หนองบัวลำภู ชัยภูมิ
 หนองคาย อุบลราชธานี อุตรดิตถ์และอำนาจเจริญ
 และให้ห้องที่ทุกจังหวัดในเขต 3 เป็นเขตส่งเสริมการลงทุน

ศูนย์วิทยพัทพักร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนในแต่ละเขต

สิทธิประโยชน์	เขต 1		เขต 2		เขต 3 (36จังหวัดและนิคมอุตสาหกรรม แหลมฉบัง นิคม/เขตอุตสาหกรรมใน จังหวัดระยอง)		เขต 3 (22 จังหวัด)	
	ในนิคม/เขต อุตสาหกรรมที่ ได้รับส่งเสริม	นอกนิคม/เขต อุตสาหกรรม	ในนิคม/เขตอุตสาหกรรมที่ได้รับ ส่งเสริม(ไม่รวมนิคมอุตสาหกรรม แหลมฉบัง นิคม / เขต อุตสาหกรรมจังหวัดระยอง	นอกนิคม/เขต อุตสาหกรรม	ในนิคม / เขต อุตสาหกรรมที่ได้รับ ส่งเสริม	นอกนิคม/เขต อุตสาหกรรม	ในนิคม/เขต อุตสาหกรรมที่ ได้รับส่งเสริม	นอกนิคม/เขต อุตสาหกรรม
ยกเว้น/ลดหย่อนอากรขาเข้าเครื่องจักร	ลดหย่อน ร้อยละ 50	ลดหย่อน ร้อยละ 50	ยกเว้น	ลดหย่อน ร้อยละ 50	ยกเว้น	ยกเว้น	ยกเว้น	ยกเว้น
ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลและเงินปันผล	3 ปี	X	7 ปี	3 ปี	8 ปี	8 ปี	8 ปี	8 ปี
ยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบและวัสดุจำเป็นเพื่อ ผลิตและส่งออก	1 ปี	1 ปี	1 ปี	1 ปี	5 ปี	5 ปี	5 ปี	5 ปี
ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล ร้อยละ 50	X	X	X	X	5 ปี	X	5 ปี	O
หักค่าขนส่ง ไฟฟ้า ประปา 2 เท่า	X	X	X	X	O	X	O	O
หักค่าติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวก	X	X	X	X	O	O	O	O
ลดหย่อนอากรขาเข้าวัตถุดิบและวัสดุจำเป็นเพื่อ ผลิตจำหน่ายในประเทศ	X	X	X	X	ลดหย่อนร้อยละ 75 เป็นเวลา 5 ปี ให้ ครวละ 1 ปี (ยกเว้น นิคมอุตสาหกรรม แหลมฉบังและนิคม/ เขตอุตสาหกรรมใน จังหวัดระยอง	X	ลดหย่อนร้อยละ 75 เป็นเวลา 5 ปี ให้ครวละ 1 ปี	X

หมายเหตุ O = ได้รับสิทธิประโยชน์

X = ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์

หลักเกณฑ์การอนุมัติโครงการ

ในการพิจารณาความเหมาะสมของโครงการที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุน คณะกรรมการมีแนวทางการพิจารณาดังนี้

1. พิจารณานอมนุมัติโครงการที่ขอรับการส่งเสริมจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ ดังนี้

- 1.1 จะต้องมีส่วนเพิ่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของรายได้ ยกเว้นการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วนกิจการเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร และโครงการที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบเป็นกรณีพิเศษ
- 1.2 มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนจดทะเบียนไม่เกิน 3 ต่อ 1 สำหรับโครงการริเริ่ม ส่วนโครงการขยายจะพิจารณาตามความเหมาะสมเป็นรายๆไป
- 1.3 ใช้กรรมวิธีการผลิตที่ทันสมัยและใช้เครื่องจักรใหม่ ในกรณีที่ใช้เครื่องจักรเก่าจะต้องให้สถาบันที่เชื่อถือได้รับรองประสิทธิภาพ และคณะกรรมการให้ความเห็นชอบเป็นกรณีพิเศษ
- 1.4 มีระบบป้องกันสภาพแวดล้อมเป็นพิษที่เพียงพอ โครงการที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมคณะกรรมการจะพิจารณาเป็นพิเศษในเรื่องสถานที่ตั้งและวิธีการจัดการมลพิษ
- 1.5 สำหรับโครงการที่มีเงินลงทุนมากกว่า 500 ล้านบาท (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) จะต้องแนบรายงานศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการตามที่คณะกรรมการกำหนด

2. สำหรับกิจการที่ได้รับสัมปทาน และกิจการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ คณะกรรมการจะใช้แนวทางการพิจารณาตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 และวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ดังนี้

- 2.1 โครงการลงทุนของรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2542 จะไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการส่งเสริมโครงการที่ได้รับสัมปทานที่เอกชนดำเนินการ โดยจะต้องโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่รัฐ (Build Transfer Operate หรือ Build Operate Transfer)

หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการดังกล่าวที่ประสงค์จะให้ผู้ได้รับสัมปทานได้รับ สิทธิและประโยชน์การส่งเสริมการลงทุนจะต้องเสนอโครงการให้คณะกรรมการ ส่งเสริมการลงทุนพิจารณาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการก่อนออกประกาศเชิญชวนเอกชนเข้า ร่วมประมูล และในขั้นการประมูลจะต้องมีประกาศระบุโดยชัดเจนว่า เอกชนจะได้รับ สิทธิและประโยชน์ใดบ้าง ในหลักการคณะกรรมการจะไม่ให้การส่งเสริมกรณีเอกชน ต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่รัฐในการรับสัมปทานเว้นแต่เป็นผลตอบแทนที่ สมเหตุสมผลกับการลงทุนที่รัฐใช้ไปในโครงการนั้น

2.2 โครงการของรัฐที่ให้เอกชนลงทุนและเป็นเจ้าของ (Build Own Operate) รวมทั้งให้ เอกชนเช่าหรือบริหาร โดยจ่ายผลตอบแทนให้รัฐในลักษณะค่าเช่า คณะกรรมการจะ พิจารณาให้การส่งเสริมตามหลักเกณฑ์ปกติ

2.3 การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ หากจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐควรพิจารณาตั้ง งบประมาณที่เหมาะสมภายหลังจากการแปรรูปจากรัฐวิสาหกิจเป็นบริษัทจำกัดตาม พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 แล้วหากต้องการขยายงาน จะขอรับการ ส่งเสริมได้เฉพาะส่วนที่ลงทุนเพิ่ม โดยจะได้รับสิทธิและประโยชน์ตามหลักเกณฑ์ปกติ

4.3 วิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน

การวิเคราะห์ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อประเทศ
2. ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.3.1 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อประเทศ

1. ผลต่อภาคการผลิตของประเทศ

ในการพิจารณาผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนต่อภาคการผลิตของประเทศ ได้ใช้รายได้ รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน¹ เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Production: GDP)² ซึ่งพบว่า สัดส่วนรายได้ของโรงงานทั้งหมดต่อ GDP มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น

¹ 1,896 บริษัท ที่มีงบการเงินครบทั้ง 3 ปี

² ไม่รวมหมวดที่ไม่อยู่ในประเภทที่ BOI ให้การส่งเสริมการลงทุน

จากร้อยละ 85.96 ในปี พ.ศ.2547 เป็นร้อยละ 98.45 ในปี พ.ศ.2549 โดยประเภทกิจการที่สัดส่วนของรายได้สูงที่สุดและมีสัดส่วนต่อ GDP เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ หมวด 7 (กิจการบริการและสาธารณูปโภค)

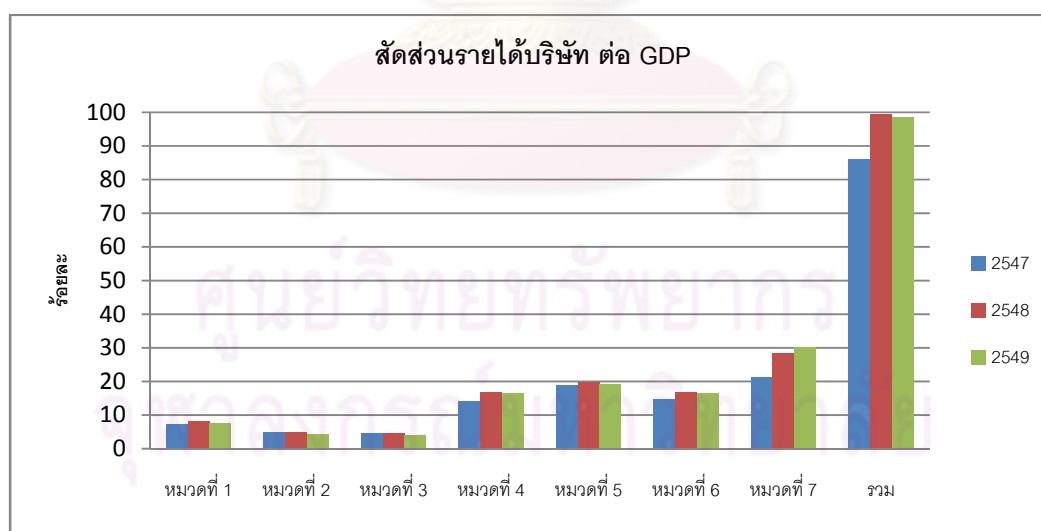
ตารางที่ 4.3 รายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการ ในช่วงปี พ.ศ.2547-2549

(หน่วย: ล้านบาท)

	รายได้รวมของโรงงาน							รวม	GDP 1/
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7		
2547	365,479	246,152	221,899	694,997	934,276	736,494	1,054,424	4,256,268	4,948,436
2548	438,940	260,824	245,785	911,803	1,075,092	912,840	1,531,946	5,379,778	5,413,699
2549	452,068	267,285	246,380	984,445	1,155,501	990,967	1,807,694	5,906,889	5,997,519
รวม	1,256,487	774,261	714,064	2,591,245	3,164,869	2,640,301	4,394,064	15,542,935	16,359,654

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 4.1 สัดส่วนรายได้รวมของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ แบ่งตามหมวดในช่วงปี พ.ศ.2547-2549

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. ผลต่อการจ้างงานของประเทศ

โรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจำนวน 1,896 โรงงาน (แยกตามหมวด) มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ.2547-2549 โดยเพิ่มขึ้นจาก 856,181 คนในปี พ.ศ.2547 เป็น 1,298,329 คนในปี พ.ศ.2548 และ 1,550,703 คนในปี พ.ศ.2549 เมื่อเปรียบเทียบการจ้างงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน กับจำนวนผู้มีงานทำของประเทศ พบว่า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือ จากร้อยละ 3.07 ในปี พ.ศ.2547 เป็นร้อยละ 4.62 ในปี พ.ศ.2548 และร้อยละ 5.44 ในปี พ.ศ. 2549 ทั้งนี้ หมวดที่มีการจ้างงานสูงสุด 2 อันดับแรก คือ หมวด 3 (อุตสาหกรรมเบา) และหมวด 5 (อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า)

ตารางที่ 4.4 จำนวนพนักงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-2549

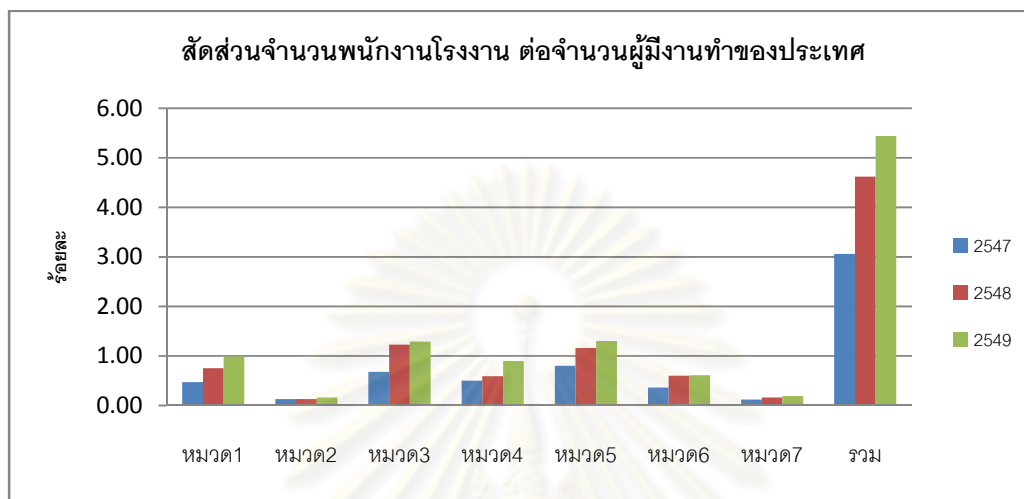
(หน่วย: คน)

	จำนวนพนักงานของโรงงาน							รวม	จำนวนผู้มีงานทำของประเทศ 1/
	หมวด1	หมวด2	หมวด3	หมวด4	หมวด5	หมวด6	หมวด7		
2547	132,532	34,975	190,183	140,558	224,554	100,284	33,094	856,180	27,931,480
2548	212,157	36,724	346,579	165,609	325,030	168,594	43,636	1,298,329	28,102,430
2549	283,302	44,552	366,906	255,560	371,549	174,813	54,022	1,550,704	28,517,800

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และธนาคารแห่งประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4.2 สัดส่วนของจำนวนพนักงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ต่อจำนวนผู้มีงานทำของประเทศ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-2549

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาจากระดับความรู้ของพนักงานโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (จำนวน 1,896 บริษัท) โดยแบ่งตามหมวด พบว่ามีการจ้างพนักงานส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 90 เป็นคนไทย ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับต่ำกว่าปริญญาตรี โดยเฉพาะพนักงานระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ซึ่งมีการจ้างคนไทยค่อนข้างสูง มากกว่าร้อยละ 95 และมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในช่วงปี พ.ศ.2547-2549

ตารางที่ 4.5 สัดส่วนของจำนวนพนักงานคนไทย (ระดับปริญญาตรี) ต่อจำนวนพนักงานทั้งหมดของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการ ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2549

(หน่วย: ร้อยละ)

	สัดส่วนจำนวนพนักงานคนไทย (ปริญญาตรี) ต่อจำนวนพนักงานทั้งหมด							รวม
	หมวด1	หมวด2	หมวด3	หมวด4	หมวด5	หมวด6	หมวด7	
2547	99.47	99.36	98.89	98.58	99.06	98.77	99.22	693.35
2548	98.64	94.89	93.53	90.94	92.42	91.67	94.85	656.94
2549	98.84	93.81	95.52	91.87	96.47	94.8	95.93	667.24

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4.6 สัดส่วนของจำนวนพนักงานคนไทย (ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี) ต่อจำนวนพนักงานทั้งหมดของบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-2549

(หน่วย: ร้อยละ)

	สัดส่วนจำนวนพนักงานคนไทย (ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี) ต่อจำนวนพนักงานทั้งหมด							รวม
	หมวด1	หมวด2	หมวด3	หมวด4	หมวด5	หมวด6	หมวด7	
2547	99.25	96.23	97.00	94.06	96.91	95.65	95.66	674.76
2548	99.30	97.49	98.90	98.90	99.78	99.47	98.50	692.34
2549	98.86	98.14	99.65	99.77	99.56	99.87	99.23	695.08

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาข้อมูลการอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จากตารางที่ 4.7 พบว่า พื้นที่ที่มีการลงทุนมากที่สุดในประเทศ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้น จึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึงผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง กับแรงงานในพื้นที่นี้

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลการอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุน

การกระจายของแหล่งที่ตั้ง	จำนวนโครงการ		เงินลงทุน (หน่วย : ล้านบาท)	
	2549	2550	2549	2550
ภาคเหนือ	62	68	7.00	9.5
ภาคกลาง	11	20	2.6	5.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	123	98	28.2	62.3
ภาคตะวันออก	66	62	25.3	38.3
ภาคตะวันตก	17	16	3.4	5.6
ภาคใต้	62	66	16.1	25.7

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการลงทุน

จากตารางที่ 4.7 พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนโครงการและเงินลงทุนจากโครงการที่ได้รับการอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุนมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นภูมิภาคที่มีจังหวัดที่ยังด้อยพัฒนาอยู่

มาก จึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนว่าทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นในพื้นที่จริงหรือไม่

4.3.2 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. ผลต่อการลงทุนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

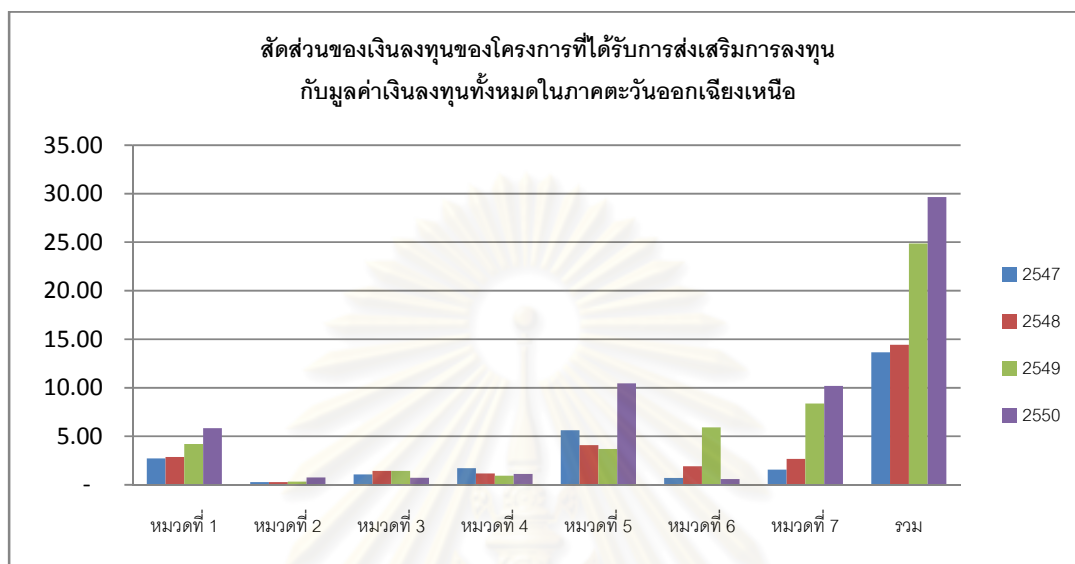
เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน กับมูลค่าการลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547-2550 พบว่ามีมูลค่าของเงินลงทุนในอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ.2547-2550 โดยเพิ่มขึ้นจาก 16,670 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2547 เป็น 20,993 ล้านบาทในปี พ.ศ.2548 และเพิ่มจาก 39,365 ล้านบาทในปี พ.ศ.2549 เป็น 53,341 ล้านบาทในปี พ.ศ.2550 เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนกับมูลค่าการลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือเพิ่มจากร้อยละ 13.65 ในปี พ.ศ.2547 เป็นร้อยละ 14.42 ในปี พ.ศ.2548 ร้อยละ 24.86 ในปี พ.ศ.2549 และร้อยละ 29.66 ในปี พ.ศ.2550

ตารางที่ 4.8 มูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เปรียบเทียบกับมูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มูลค่าเงินลงทุนของโครงการ (หน่วย:ล้านบาท)									มูลค่าเงินลงทุนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (หน่วย : ล้านบาท)
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	รวม	
2547	3,311	334	1,305	2,100	6,860	853	1,907	16,670	122,160
2548	4,189	400	2,082	1,712	5,962	2,783	3,865	20,993	145,535
2549	6,654	510	2,256	1,465	5,849	9,365	13,266	39,365	158,326
2550	10,496	1,359	1,305	2,007	18,809	1,055	18,310	53,341	179,863
รวม	24,650	2,602	6,949	7,285	37,480	14,055	37,348	130,369	605,884

ที่มา : จากการคำนวณของผู้วิจัย

แผนภูมิที่ 4.3 สัดส่วนของเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เปรียบเทียบกับมูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่มา : จากการคำนวณของผู้วิจัย

2. ผลต่อการจ้างงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ.2547-2550 โดยเพิ่มขึ้นจาก 20,558 คนในปี พ.ศ.2547 เป็น 21,613คนในปี พ.ศ.2548 และเพิ่มจาก 27,860 คนในปี พ.ศ.2549 เป็น 40,490 คนในปี พ.ศ.2550 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนกับจำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือจากร้อยละ 6.52 ในปี พ.ศ.2547 เป็นร้อยละ 6.55 ในปี พ.ศ.2548 ร้อยละ13.12 ในปี พ.ศ.2549 และร้อยละ18.08 ในปี พ.ศ.2550 ทั้งนี้หมวดที่มีการจ้างงานสูงสุดคือ หมวด 3 (อุตสาหกรรมเบา)

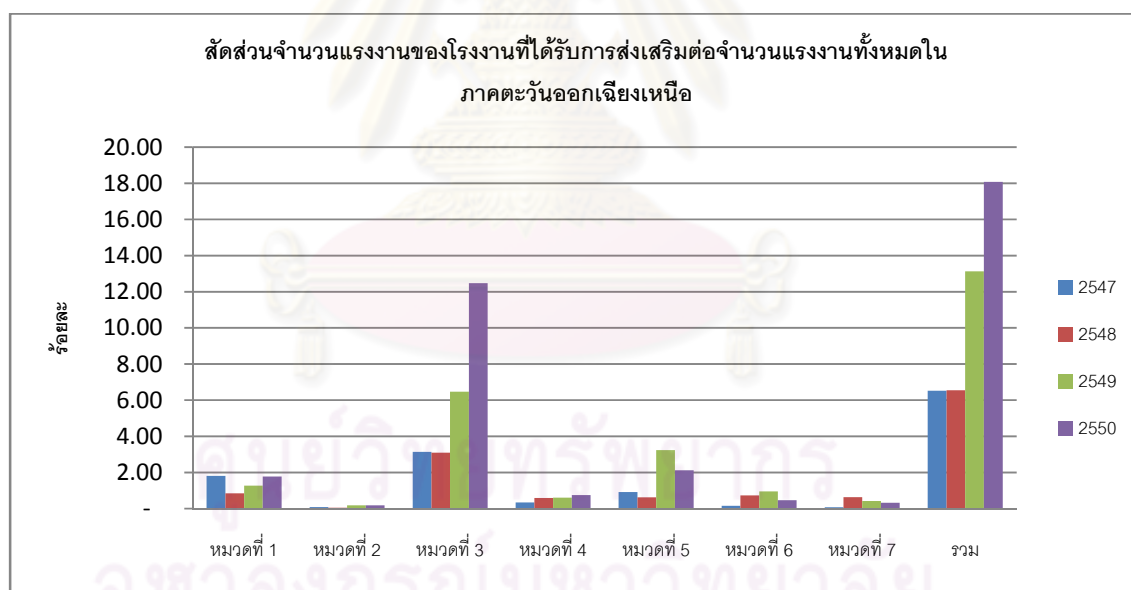
ตารางที่ 4.9 จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภท
กิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-2550

(หน่วย : คน)

จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน									จำนวนแรงงาน ทั้งหมดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	รวม	
2547	5,699	284	9,870	1,080	2,882	492	251	20,558	315,212
2548	2,775	157	10,213	1,942	2,035	2,405	2,086	21,613	329,968
2549	2,684	377	13,733	1,279	6,878	2,009	900	27,860	212,288
2550	3,973	401	27,938	1,672	4,753	1,033	720	40,490	223,971

ที่มา : จากการคำนวณของผู้วิจัย

แผนภูมิที่ 4.4 สัดส่วนของจำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อจำนวน
แรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-
2550

ที่มา : จากการคำนวณของผู้วิจัย

4.3.3 ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมการลงทุน

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการลงทุน ศูนย์บริการการลงทุน สรุปได้ว่า ในระยะแรกที่มีการแบ่งเขตส่งเสริมการลงทุนออกเป็น 3 เขตนั้น การลงทุนส่วนใหญ่จะอยู่ในเขต 1 และเขต 2 เป็นหลัก สำหรับเขต 3 จะมีการลงทุนเฉพาะในจังหวัดที่มีลำดับศักยภาพสูง และมีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค เช่น จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา เป็นต้น ดังนั้นจึงมีการปรับเขตส่งเสริมการลงทุนเพื่อสร้างแรงดึงดูดให้นักลงทุนเข้าไปลงทุนในพื้นที่ที่ด้อยพัฒนามากขึ้น เพื่อให้พื้นที่เหล่านั้นมีความเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยแบ่งพื้นที่เขต 3 ออกเป็น 2 เขตย่อย คือ พื้นที่เขต 3.1 หรือเรียกว่า เขต3 และพื้นที่เขต 3.2 หรือเรียกว่า เขต3พิเศษขึ้น ซึ่งเขต 3 พิเศษนี้จะพื้นที่ที่ประชากรมีรายได้และค่าครองชีพต่ำ สาธารณูปโภคต่างๆยังไม่อำนวยความสะดวก และส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่อยู่บริเวณชายแดน โดยจะมีการให้สิทธิประโยชน์การยกเว้นและลดหย่อนภาษี ยกเว้นและลดหย่อนอากรขาเข้าวัตถุดิบ เป็นต้น เพื่อดึงดูดให้เกิดการลงทุน

แต่ผลการดำเนินงานกลับพบว่า แม้จะได้รับสิทธิประโยชน์มากกว่าเขตการลงทุนอื่น แต่พื้นที่เหล่านี้ยังคงมีการลงทุนน้อยกว่าเขตการลงทุนอื่นๆ เนื่องจากปัญหาหลายด้าน ได้แก่

- ปัญหาด้านสาธารณูปโภค เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงมีความทุรกันดาร สาธารณูปโภคต่างๆยังไม่ถึง โรงงานจึงต้องเป็นผู้ลงทุนในการต่อน้ำ ไฟฟ้า หรือตัดถนนเข้ามาในพื้นที่ แม้ว่าในพื้นที่นี้จะได้รับสิทธิในการหักค่าขนส่งไฟฟ้า ประปา2เท่า เป็นระยะเวลาถึง 5 ปี แต่การลงทุนด้านสาธารณูปโภคต้องใช้เงินลงทุนสูง ทำให้โรงงานส่วนใหญ่ไม่ยอมเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้

- ในบางจังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายแดน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายสินค้าข้ามแดน ซึ่งเป็นอาชีพที่มีรายได้อยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมาทำงานในโรงงานทำให้นักลงทุนไม่เข้าไปลงทุนในพื้นที่เหล่านี้

- จากมาตรการของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่จะให้สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนแก่โรงงานที่มีเงินลงทุนตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไป ทำให้โรงงานขนาดเล็กซึ่งเป็นโรงงานส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่สามารถจดทะเบียนได้ ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้แก้ไขปัญหานี้โดยการออกข้อกำหนดใหม่ที่จะมาสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) โดยระบุว่าจะให้สิทธิประโยชน์แก่โรงงานที่มีเงินลงทุนตั้งแต่ 5 แสนบาทขึ้นไป โดยจะเริ่มใช้ในปี พ.ศ.2553 ซึ่งคาดว่าจะทำให้มีการลงทุนในพื้นที่มากขึ้น

- ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ถือเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ยังคงต้องการเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ หรือทำงานในโรงงานที่อยู่รอบกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นค่านิยมที่มีอยู่ในทุกพื้นที่

สรุปได้ว่า การลงทุนของโรงงานในพื้นที่ที่ได้รับสิทธิประโยชน์ยังคงมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในพื้นที่เขต 1 เขต 2 และเขต 3 ในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค ซึ่งไม่ตรงกับเป้าหมายของนโยบายที่ต้องการให้มีการกระจายความเจริญไปในพื้นที่ยากจน และสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่ เพราะปัจจุบันยังคงมีการอพยพเข้ามาทำงานในโรงงานตามเมืองใหญ่ แม้ว่าในพื้นที่ของตนจะมีโรงงานมาตั้งอยู่ก็ตาม

4.4 สรุปผลการวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการลงทุน

จากข้อมูลทางสถิติและจากการสัมภาษณ์ สรุปผลการดำเนินนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ดังนี้

1. ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อประเทศ

จากข้อมูลทางสถิติพบว่า รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากรายได้ของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน โดยหมวดของอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกมากที่สุดคือ หมวด 5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า และยังพบว่า โรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนยังมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยหมวดที่มีการจ้างงานสูงสุด 2 อันดับแรกคือ หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา และหมวด 5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ที่บอกว่าการลงทุนของโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์ยังคงมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขต 1 และ เขต 2 ซึ่งบริเวณนี้จะมีแรงดึงดูดให้คนเข้ามาทำงานมาก

2. ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากข้อมูลทางสถิติพบว่า สัดส่วนของเงินลงทุนและจำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริม เทียบกับเงินลงทุนและจำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่ต่ำ แต่ก็มีการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเมื่อมาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์ จะพบว่าสาเหตุที่มีสัดส่วนต่ำ เพราะจังหวัดส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในเขตการลงทุน 3 พิเศษ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการลงทุนน้อย เนื่องจากสาเหตุต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สำหรับประเภทของอุตสาหกรรมที่มีผลต่อแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดคือ หมวด 3 อุตสาหกรรมเบา เนื่องจากมีสัดส่วนต่อแรงงานรวมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงที่สุด

สรุปได้ว่า หากมองในภาพรวมระดับประเทศ นโยบายส่งเสริมการลงทุนมีผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านรายได้ มูลค่าการส่งออก เงินลงทุนและการจ้างงาน แต่เมื่อมองในระดับภาคแล้วพบว่า ยังคงมีสัดส่วนที่น้อยมาก แสดงให้เห็นว่าความต้องการที่จะใช้นโยบายนี้

ในการกระจายรายได้ และพัฒนาภูมิภาคยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ เพราะยังคงมีการลงทุน สูงอยู่เฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น

เนื่องจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้แบ่งพื้นที่ในการพัฒนาของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมีจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยมีจังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา งานวิจัย ครั้งนี้ได้เลือกทำการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่จังหวัดส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ซึ่งคาดว่าจะได้รับผลจากนโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ต้องการ พัฒนาพื้นที่ที่ยากจน ประชากรมีรายได้ต่ำ นอกจากนี้ ประชากรจำนวนมากในพื้นที่ที่ยังคงประกอบ อาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นแรงงานหลักที่คาดว่าจะย้ายเข้ามาประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในโรงงาน ต่างๆที่จะเข้าไปลงทุน แต่เนื่องจากจังหวัดที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมี 7 จังหวัด ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะ 7 จังหวัดนี้ ซึ่ง ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ บุรีรัมย์ ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี

4.5 สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและการจ้างงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง

4.5.1 สภาพเศรษฐกิจ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่ในปี พ.ศ.2550 เท่ากับ 200.92 พันล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 47.84 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่ง เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2549 เป็นจำนวน 9.05 พันล้านบาท โดยกิจการค้าส่งและค้าปลีกเป็นสาขาการผลิตหลัก ในปี พ.ศ.2549 การค้าส่งและค้าปลีกเป็นสาขาการผลิตหลัก รองลงมาคือสาขาเกษตรกรรม และสาขาอุตสาหกรรม ตามลำดับ ในด้านรายได้เฉลี่ยของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ประชากรของจังหวัดนครราชสีมา มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 54,443 บาทซึ่งสูงที่สุด ส่วนจังหวัดศรีสะเกษมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 29,248 บาทซึ่งต่ำที่สุด

ตารางที่ 4.10 ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2543-2550

สาขาการผลิต	ราคาประจำปี		ราคาคงที่ (ปีฐาน 2531)				
	(ล้านบาท)		ล้านบาท		อัตราเพิ่ม (%)	โครงสร้าง (%)	
	2543	2550	2543	2550	(%)	2543	2550
การเกษตรกรรม การล่าสัตว์และป่าไม้	45,526	89,919	35,938	41,126	14.44	23.40	20.48
การประมง	1,499	1,665	921	956	3.82	0.60	0.48
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	1,872	3,251	1,181	1,744	47.69	0.77	0.87
การอุตสาหกรรม	29,417	61,078	16,563	27,391	65.37	10.79	13.64
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	5,304	7,983	4,292	6,462	50.58	2.79	3.22
การก่อสร้าง	13,550	17,946	6,887	7,296	5.94	4.48	3.63
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมรถยนต์และของใช้	63,155	90,939	35,565	44,077	23.93	23.16	21.95
โรงแรมและภัตตาคาร	6,823	9,935	2,689	3,571	32.82	1.75	1.78
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	11,622	17,960	10,350	15,818	52.83	6.74	7.88
ตัวกลางทางการเงิน	7,541	17,324	4,344	8,332	91.81	2.83	4.15
บริการด้านธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์การให้เช่า และการบริการธุรกิจ	12,440	14,814	9,421	11,917	26.50	6.13	5.93
บริหารราชการแผ่นดินฯ	18,200	30,873	8,214	9,830	19.67	5.35	4.89
การศึกษา	25,804	50,655	11,471	15,615	36.13	7.47	7.78
การบริการสุขภาพและ สังคมสงเคราะห์	9,773	16,100	4,273	5,260	23.10	2.78	2.62
การบริการชุมชน สังคมและ ส่วนบุคคล	2,140	2,255	1,262	1,217	-3.52	0.82	0.61
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	406	517	196	208	6.12	0.13	0.10
ผลผลิตภัณฑ์มวลรวม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง	255,071	433,215	153,566	200,822	30.77	100	100
การผลิตภาคเกษตร	47,025	91,584	36,859	42,082	14.17	24.00	20.95
การผลิตภาคอุตสาหกรรม	50,143	90,258	28,922	42,893	48.30	18.83	21.36
การผลิตภาคการค้าและบริการ	157,903	251,373	87,785	115,847	31.97	57.16	57.69

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550. และการคำนวณ

4.5.2 สภาพอุตสาหกรรม

ประชาชนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรขั้นต้น เพื่อส่งไปยังโรงงานอุตสาหกรรมอื่นๆในจังหวัดอื่นๆ ซึ่งจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จนถึงปี 2550 มีทั้งสิ้น 473 โรง เงินทุน 13,422 ล้านบาท มีจำนวนแรงงาน 10,296 คน โรงสีข้าวมีจำนวนมากที่สุด โดยโรงงานอุตสาหกรรมแบ่งออกเป็น 3 จำพวก คือ โรงงานอุตสาหกรรมจำพวกที่ 1 เป็นโรงงานที่ไม่ต้องขออนุญาตในการจัดตั้งก็สามารถประกอบกิจการได้ โรงงานอุตสาหกรรมจำพวกที่ 2 เป็นโรงงานที่ต้องขออนุญาตในการจัดตั้ง ถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้รับ

ใบอนุญาตก็สามารถประกอบการได้ และโรงงานอุตสาหกรรมจำพวกที่ 3 เป็นโรงงานที่ต้องขออนุญาตในการจัดตั้งและจะต้องได้รับใบอนุญาตจึงจะสามารถประกอบการได้ ซึ่งโรงงานทั้งสามจำพวก แบ่งประเภทโรงงานอุตสาหกรรมได้ 21 ประเภท คือ อุตสาหกรรมเกษตร, อุตสาหกรรมอาหาร, อุตสาหกรรมเครื่องตี, อุตสาหกรรมสิ่งทอ, อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย, อุตสาหกรรมเครื่องหนัง, อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้, อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน, อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ, อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์, อุตสาหกรรมเคมี, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ซ่อมแซมโลหะ, อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล, อุตสาหกรรมไฟฟ้า, อุตสาหกรรมขนส่งและอุตสาหกรรมทั่วไป

4.5.3 ลักษณะการจ้างงาน

โครงสร้างประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป แต่ไม่อยู่ในวัยแรงงาน ซึ่งกลุ่มนี้เป็นเป็นพวกทำงานบ้าน เรียนหนังสือ ยังเด็กหรือไม่สามารถทำงานได้และอื่นๆ กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มอายุต่ำกว่า 13 ปี และกลุ่มที่สามอยู่ในกลุ่มแรงงาน จะแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ อยู่นอกกำลังแรงงานและอยู่ในกำลังแรงงาน กลุ่มที่อยู่ในกำลังแรงงานจะแบ่งออกเป็นพวกว่างงาน ซึ่งอยู่ในระหว่างการหางานทำและพวกที่ไม่หางานทำแต่พร้อมที่จะทำงานและอีกกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีงานทำ แบ่งเป็นทำงานในภาคเกษตรและทำงานนอกภาคเกษตร กลุ่มที่ทำงานนอกภาคเกษตรเป็นกลุ่มที่ทำงานภาคเอกชนและภาครัฐ

อาชีพของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างค่อนข้างหลากหลายทั้งอาชีพบริการเจ้าของกิจการ ลูกจ้าง ข้าราชการ ฯลฯ แต่อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ยังเป็นอาชีพเกษตรกรรม โดยอาชีพนี้จะว่างตามฤดูกาล เมื่อพ้นฤดูทำนาเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห้งแล้งที่ไม่สามารถเพาะปลูกพืชชนิดอื่นได้ เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่อำนวยก็จะอพยพไปหางานทำในเมืองหลวงเพื่อเพิ่มรายได้ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านสังคม ส่วนผู้ว่างงานทั้งหลายมีสาเหตุของการว่างงานมาจากคุณสมบัติของผู้สมัครงานไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและการเลือกงานของผู้สมัครงาน โดยจะเลือกทำงานเฉพาะที่ตนเองชอบเท่านั้น

ตารางที่ 4.11 การมีงานทำของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างปีพ.ศ. 2550

รายละเอียด	จำนวน (คน)
สถานภาพแรงงาน	7,877
ชาย	3,951
หญิง	3,926
กำลังแรงงานรวม	5,767
ชาย	3,349
หญิง	2,428
กำลังแรงงานปัจจุบัน	5,556
1) ผู้มีงานทำ	5,347
2) ผู้ไม่มีงานทำ	210
กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล	210
ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	2,110
ชาย	602
หญิง	1,508
ทำงานบ้าน	737
เรียนหนังสือ	562
อื่นๆ	617
ผู้มีอายุต่ำกว่า 15 ปี	195

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550.

4.5.4 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

1. ผลต่อการลงทุนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน กับมูลค่าการลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547-2550 พบว่ามีมูลค่าของเงินลงทุนในอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ.2547-2550 โดยเพิ่มขึ้นจาก 2,395 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2547 เป็น 3,270 ล้านบาทในปี พ.ศ.2548 และเพิ่มจาก 4,547 ล้านบาทในปี พ.ศ.2549 เป็น 7,839 ล้านบาทในปี พ.ศ.2550 เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนกับมูลค่าการลงทุนทั้งหมดในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือเพิ่มจากร้อยละ 9.53 ในปี พ.ศ.2547 เป็นร้อยละ 11.69 ในปี พ.ศ.2548 ร้อยละ 14.03 ในปี พ.ศ.2549 และร้อยละ 23.31 ในปี พ.ศ.2550

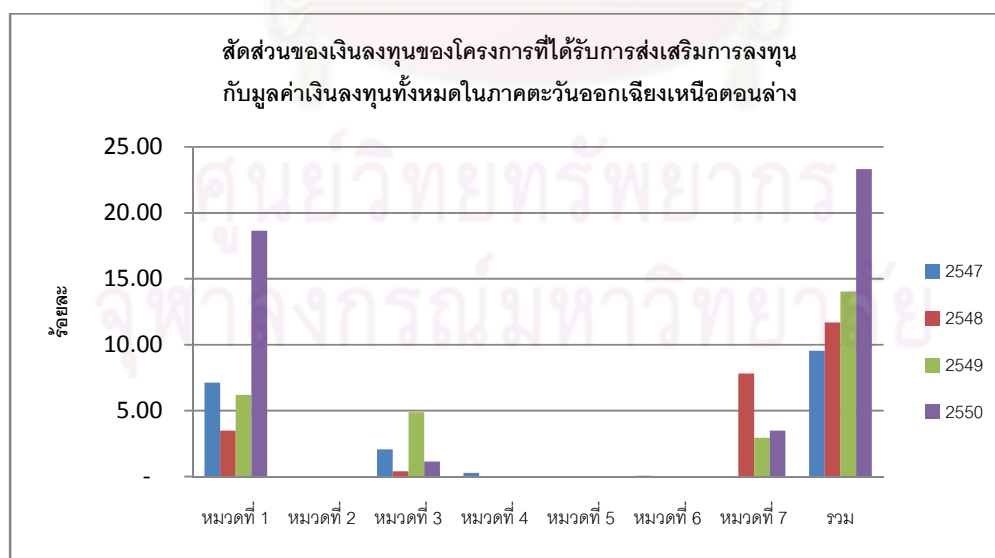
ตารางที่ 4.12 มูลค่าเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เปรียบเทียบกับมูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจำแนกตามประเภทกิจการ ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2550

มูลค่าเงินลงทุนของโครงการ (ล้านบาท)									มูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (หน่วย : ล้านบาท)
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	รวม	
2547	1,790	-	519	70	-	16	-	2,395	25,124
2548	973	-	112	-	-	-	2,185	3,270	27,974
2549	2,009	-	1,584	-	-	-	954	4,547	32,407
2550	6,274	-	384	-	-	10	1,171	7,839	33,636
รวม	11,046	-	2,599	70	-	26	4,310	18,051	119,141

ที่มา : จากการคำนวณของผู้วิจัย

หมายเหตุ : คิดเฉพาะจังหวัดที่อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ

แผนภูมิที่ 4.5 สัดส่วนของเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เปรียบเทียบกับมูลค่าเงินลงทุนทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจำแนกตามประเภทกิจการ ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2550

ที่มา : จากการคำนวณของผู้วิจัย

2. ผลต่อการจ้างงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

โรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ.2547-2550 โดยเพิ่มขึ้นจาก 4,162 คนในปี พ.ศ.2547 เป็น 6,068 คนในปี พ.ศ.2548 และเพิ่มจาก 9,531 คนในปี พ.ศ.2549 เป็น 11,030 คนในปี พ.ศ.2550 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนกับจำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเช่นกัน คือจากร้อยละ 7.55 ในปี พ.ศ.2547 เป็นร้อยละ 10.53 ในปี พ.ศ.2548 ร้อยละ 14.72 ในปี พ.ศ.2549 และร้อยละ 15.93 ในปี พ.ศ.2550 ทั้งนี้หมวดที่มีการจ้างงานสูงสุดคือ หมวด 3 (อุตสาหกรรมเบา) แต่พบว่าฐานเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างยังคงเป็นอุตสาหกรรมทางการเกษตรอยู่ เห็นได้จากมูลค่าเงินลงทุนในอุตสาหกรรมหมวดที่ 1 ที่มีมูลค่าสูงที่สุด

ตารางที่ 4.13 จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-2550

(หน่วย : คน)

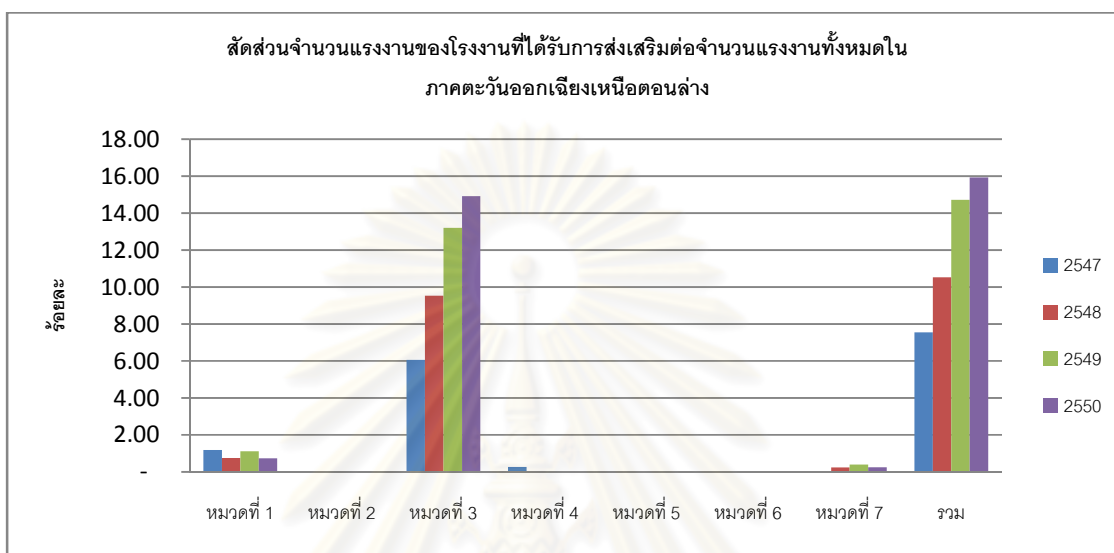
	จำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน								จำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
	หมวดที่ 1	หมวดที่ 2	หมวดที่ 3	หมวดที่ 4	หมวดที่ 5	หมวดที่ 6	หมวดที่ 7	รวม	
2547	653	-	3,339	150	-	20	-	4,162	55,108
2548	434	-	5,493	-	-	-	141	6,068	57,644
2549	724	-	8,549	-	-	-	258	9,531	64,753
2550	508	-	10,333	-	-	15	174	11,030	69,244

ที่มา : จากการคำนวณของผู้วิจัย

หมายเหตุ : คิดเฉพาะจังหวัดที่อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4.6 สัดส่วนของจำนวนแรงงานของโรงงานที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่อจำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำแนกตามประเภทกิจการในช่วงปี พ.ศ.2547-2550

ที่มา : จากการคำนวณของผู้วิจัย

สรุปผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

จากข้อมูลทางสถิติพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมในหมวดที่ 1 อุตสาหกรรมเกษตรและผลิตภัณฑ์จากการเกษตร มีสัดส่วนเงินลงทุนต่อเงินลงทุนทั้งหมดสูงที่สุดในบรรดาโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง แต่เมื่อพิจารณาผลต่อการจ้างงาน กลับพบว่าอุตสาหกรรมในหมวดที่ 3 อุตสาหกรรมเบา มีสัดส่วนของจำนวนแรงงานต่อแรงงานทั้งหมดในพื้นที่สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผลที่เกิดขึ้นจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือเกิดการขยายตัวของประเภทอุตสาหกรรมเบาขึ้นในพื้นที่ โดยเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานเป็นหลัก

จากที่กล่าวมาแล้วว่า เป้าหมายของนโยบายส่งเสริมการลงทุน คือ การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยใช้อุตสาหกรรมเป็นตัวกระจายความเจริญ แต่จากการศึกษากลับพบว่า นโยบายไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของแรงงานที่จะเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมเหล่านี้เลย ไม่ว่าจะเป็นด้านการสรรหาแรงงาน หรือสนับสนุนการฝึกฝีมือเพื่อให้สามารถทำงานในโรงงานประเภทต่างๆได้ นอกจากนี้

ยังไม่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่รับผิดชอบด้านแรงงานกับสำนักงานส่งเสริมการลงทุนในการจัดเตรียมแรงงานในพื้นที่ที่สนับสนุนให้มีการเข้าไปลงทุนอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ฝึกฝีมือแรงงาน พบว่าทักษะของแรงงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน เกิดจากการฝึกฝีมือแรงงานของสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีทักษะตรงกับประเภทอุตสาหกรรมที่เข้ามา รวมทั้งการฝึกอบรมของโรงงานอุตสาหกรรมเอง แสดงให้เห็นว่านโยบายส่งเสริมการลงทุนไม่ได้มีการสำรวจความพร้อมของแรงงานในพื้นที่ที่จะให้การส่งเสริมการลงทุน ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งทักษะของแรงงานในพื้นที่ที่ไม่ตรงตามที่โรงงานต้องการ ส่งผลให้โรงงานที่เข้ามาตั้งขาดกำลังการผลิตเพราะแรงงานในพื้นที่ยังไม่มีความพร้อม

4.6 ลักษณะอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนให้การสนับสนุน

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า จังหวัดที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างประกอบด้วย 7 จังหวัด ซึ่งแต่ละจังหวัดมีสภาวะการลงทุนด้านอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันไป โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบกลุ่มเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนครราชสีมา(ไม่ได้อยู่ในเขต 3 พิเศษ) ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์

กลุ่มนี้จะเน้นให้เป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลัก ศูนย์กลางการขนส่ง การค้า อุตสาหกรรมแปรรูป สิ่งทอ ชิ้นส่วนยานยนต์ และอิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มอุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ

กลุ่มนี้เป้าหมายคือเน้นให้เป็นเมืองศูนย์กลางการค้า การผลิตสินค้าแปรรูปจากการเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

จากยุทธศาสตร์การพัฒนาคพบว่า จังหวัดชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์เป็นกลุ่มจังหวัดในพื้นที่เขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ที่มีนโยบายที่จะส่งเสริมด้านอุตสาหกรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม จำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและมูลค่าเงินลงทุนรายจังหวัด พบว่าจังหวัดในกลุ่มที่ 1 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรมสูงกว่าจังหวัดในกลุ่มที่ 2 อีกทั้งยังมีจำนวนโรงงานที่เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษมากกว่าอีกด้วย แสดงให้เห็นถึง

การลงทุนที่มีมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด นอกจากนี้ยังพบว่า มีจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นจำนวนมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง หลังจากที่ได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามา โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ บุรีรัมย์และสุรินทร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ต้องการให้เป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักรองจากจังหวัดนครราชสีมา โดยจังหวัดที่มีการเพิ่มขึ้นของทั้งจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงาน และมูลค่าเงินลงทุนสูงสุดคือ จังหวัดชัยภูมิ ดังตารางที่ 4.14 – ตารางที่ 4.18

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.14 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจำแนกตามรายจังหวัดและประเภทอุตสาหกรรม ช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ

ประเภท อุตสาหกรรม	ชัยภูมิ		บุรีรัมย์		สุรินทร์		ยโสธร		ศรีสะเกษ		อำนาจเจริญ		อุบลราชธานี	
	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550
หมวดที่ 1	24	39	13	17	3	9	2	13	17	22	3	11	18	48
หมวดที่ 2	3	2	1	1	0	0	0	0	0	0	1	9	0	0
หมวดที่ 3	12	80	13	26	5	22	2	5	1	5	4	15	13	58
หมวดที่ 4	4	4	0	0	0	0	8	4	0	0	0	0	1	4
หมวดที่ 5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
หมวดที่ 6	3	19	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	4	5
หมวดที่ 7	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4.15 จำนวนแรงงานภาคอุตสาหกรรมจำแนกตามรายจังหวัดและประเภทอุตสาหกรรม ช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ

ประเภท อุตสาหกรรม	ชัยภูมิ		บุรีรัมย์		สุรินทร์		ยโสธร		ศรีสะเกษ		อำนาจเจริญ		อุบลราชธานี	
	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550
หมวดที่ 1	446	391	92	108	5	25	7	55	84	218	13	95	143	286
หมวดที่ 2	23	30	11	11	0	0	0	0	0	0	18	66	0	0
หมวดที่ 3	732	10,395	1,867	3,489	94	960	28	310	319	617	71	902	543	3,664
หมวดที่ 4	7	11	0	0	0	0	24	17	0	0	0	0	8	13
หมวดที่ 5	0	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
หมวดที่ 6	122	434	0	0	0	0	14	5	0	0	0	0	32	15
หมวดที่ 7	358	68	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	115	30

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4.16 มูลค่าเงินลงทุนจำแนกตามรายจังหวัดและประเภทอุตสาหกรรม ช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ

ประเภทอุตสาหกรรม	ชัยภูมิ		บุรีรัมย์		สุรินทร์		ยโสธร		ศรีสะเกษ		อำนาจเจริญ		อุบลราชธานี	
	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550	2543	2550
หมวดที่ 1	1,446,440,000	274,528,932	58,340,000	177,785,800	3,855,000	130,720,000	20,200,000	89,402,462	36,560,000	480,315,000	25,060,000	307,618,000	146,769,000	590,762,000
หมวดที่ 2	1,342,000	488,000	2,300,000	2,300,000	0	0	0	0	0	0	320,000	4,937,000	0	0
หมวดที่ 3	59,610,680	1,224,453,000	153,848,531	327,996,467	18,630,000	522,829,000	6,000,000	112,681,000	3,000,000	31,142,000	3,340,000	45,012,500	172,130,200	339,481,152
หมวดที่ 4	3,907,000	2,750,000	0	0	0	0	1,015,000	5,285,000	0	0	0	0	5,000,000	3,645,000
หมวดที่ 5	0	10,800,000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
หมวดที่ 6	55,925,000	149,475,229	0	0	0	0	555,000	3,550,000	0	0	0	0	96,200,000	45,431,239
หมวดที่ 7	534,000,000	2,197,390,000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5,745,920	437,700,000

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4.17 ผลกระทบต่อมวลรวมภายในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ.2550 (ณ ราคาปี 2531)

จังหวัด	เกษตรกรรม		อุตสาหกรรม		บริการและท่องเที่ยว		พาณิชยกรรม		GPP
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	
นครราชสีมา	10,049	15.54	22,810	35.27	22,549	34.87	9,267	14.33	64,675
ชัยภูมิ	4,326	25.39	2,859	16.78	5,972	35.05	3,881	22.78	17,038
บุรีรัมย์	5,357	24.25	4,013	18.17	7,593	34.38	5,125	23.20	22,088
สุรินทร์	4,712	24.81	2,418	12.73	7,107	37.42	4,758	25.05	18,995
ยโสธร	1,693	20.96	1,031	12.77	3,296	40.81	2,056	25.46	8,076
ศรีสะเกษ	5,463	27.40	1,761	8.83	7,529	37.76	5,186	26.01	19,939
อำนาจเจริญ	1,433	28.67	655	13.11	2,053	41.08	857	17.15	4,998
อุบลราชธานี	4,562	17.26	2,804	10.61	11,548	43.69	7,515	28.43	26,429

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ตารางที่ 4.18 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

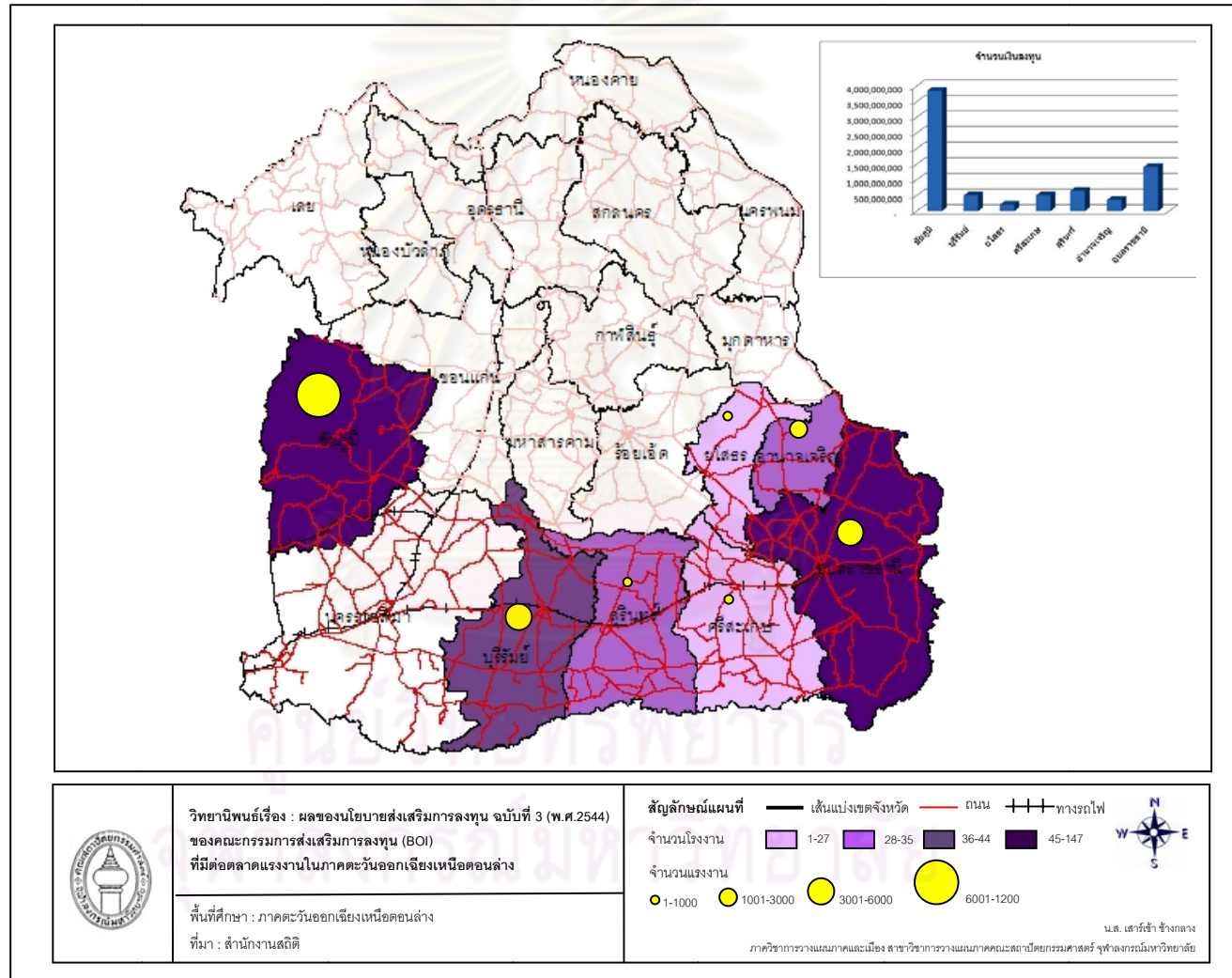
จังหวัด	จำนวนโรงงาน		จำนวนแรงงาน		จำนวนเงินลงทุน		การเปลี่ยนแปลง		
	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	จำนวนโรงงาน	จำนวนแรงงาน	จำนวนเงินลงทุน
							Relative(%)	Relative(%)	Relative(%)
ชัยภูมิ	48	147	1,688	11,579	2,101,224,680	3,859,885,161	1,129.17	1,570.06	2,258.59
บุรีรัมย์	27	44	1,970	3,608	214,488,531	508,082,267	130.77	104.27	317.94
สุรินทร์	8	31	99	985	22,485,000	653,549,000	540.00	1,321.28	5,997.30
ยโสธร	14	23	73	387	27,770,000	210,918,462	600.00	1,599.40	3,080.93
ศรีสะเกษ	18	27	403	835	39,560,000	511,457,000	429.41	252.94	2,151.84
อำนาจเจริญ	8	25	102	1,063	28,720,000	257,567,500	941.67	1,067.86	1,818.02
อุบลราชธานี	38	117	841	4,008	425,845,120	1,417,019,391	837.82	610.23	227.48

ที่มา : จากการคำนวณ

แผนที่ 4.2 จำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างช่วงหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ

ตารางที่ 4.19 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ประเภทอุตสาหกรรม	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)											
	ชัยภูมิ			บุรีรัมย์			ยโสธร			ศรีสะเกษ		
	จำนวนโรงงาน	จำนวนแรงงาน	เงินลงทุน	จำนวนโรงงาน	จำนวนแรงงาน	เงินลงทุน	จำนวนโรงงาน	จำนวนแรงงาน	เงินลงทุน	จำนวนโรงงาน	จำนวนแรงงาน	เงินลงทุน
หมวด1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร	62.50	-12.33	-81.02	30.77	17.39	204.74	550.00	685.71	342.59	29.41	159.52	1,213.77
หมวด2 เหมืองแร่ เซรามิกซ์และโลหะขั้นมูลฐาน	-33.33	30.43	-63.64	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
หมวด3 อุตสาหกรรมเบา	566.67	1,320.08	1,954.08	100.00	86.88	113.19	150.00	1,007.14	1,778.02	400.00	93.42	938.07
หมวด4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	0.00	57.14	-29.61	0.00	0.00	0.00	-50.00	-29.17	420.69	0.00	0.00	0.00
หมวด5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
หมวด6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก	533.33	255.74	167.28	0.00	0.00	0.00	-50.00	-64.29	539.64	0.00	0.00	0.00
หมวด7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค	0.00	-81.01	311.50	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 4.20 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (ต่อ)

ประเภทอุตสาหกรรม	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)								
	สุรินทร์			อำนาจเจริญ			อุบลราชธานี		
	จำนวนโรงงาน	จำนวนแรงงาน	เงินลงทุน	จำนวนโรงงาน	จำนวนแรงงาน	เงินลงทุน	จำนวนโรงงาน	จำนวนแรงงาน	เงินลงทุน
หมวด1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร	200.00	400.00	3,290.92	266.67	630.77	1,127.53	166.67	100.00	302.51
หมวด2 เหมืองแร่ เซรามิกซ์และโลหะขั้นมูลฐาน	0.00	0.00	0.00	800.00	266.67	1,442.81	0.00	0.00	0.00
หมวด3 อุตสาหกรรมเบา	340.00	921.28	2,706.38	275.00	1,170.42	1,247.68	346.15	574.77	97.22
หมวด4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	300.00	62.50	-27.10
หมวด5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
หมวด6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	25.00	-53.13	-52.77
หมวด7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-73.91	-92.38

ที่มา : จากการคำนวณ

4.7 สรุปภาวะการส่งเสริมการลงทุนของจังหวัดที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างในปัจจุบัน

จากข้อมูลของศูนย์เศรษฐกิจการลงทุนภาคที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จังหวัดนครราชสีมา สรุปภาวะการส่งเสริมการลงทุนของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่อยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2552 ไว้ดังนี้

จังหวัดชัยภูมิ มีโครงการที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมทั้งสิ้น 28 โครงการ เงินลงทุน 6,537 ล้านบาท การจ้างงาน 14,533 คน โดยโครงการส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมเบา ประเภทตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมบริการและสาธารณูปโภค

จังหวัดบุรีรัมย์ มีโครงการที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมทั้งสิ้น 48 โครงการ เงินลงทุน 4,003 ล้านบาท การจ้างงาน 11,411 คน โดยโครงการส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมเกษตร รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมเบาประเภทตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป และอุตสาหกรรมบริการ

จังหวัดยโสธร มีโครงการที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมทั้งสิ้น 2 โครงการ เงินลงทุน 299 ล้านบาท การจ้างงาน 1,543 คน โดยโครงการส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมเกษตรและผลิตผลทางการเกษตรในประเภทกิจการผลิตยางแผ่นรมควัน รองลงมาคืออุตสาหกรรมเบาประเภทตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

จังหวัดศรีสะเกษ มีโครงการที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมทั้งสิ้น 9 โครงการ เงินลงทุน 659 ล้านบาท การจ้างงาน 1,125 คน โดยโครงการส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมเกษตรและผลิตผลทางการเกษตรในประเภทกิจการผลิตข้าวและเลี้ยงสัตว์ รองลงมาคืออุตสาหกรรมเบาประเภทตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป และอุตสาหกรรมบริการและสาธารณูปโภคประเภทกิจการผลิตพลังงานไฟฟ้าจากก๊าซชีวภาพ

จังหวัดสุรินทร์ มีโครงการที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมทั้งสิ้น 22 โครงการ เงินลงทุน 2,616 ล้านบาท การจ้างงาน 5,865 คน โดยโครงการส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมเกษตรและผลิตผลทางการเกษตร รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมเบาประเภทกิจการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปและกิจการเฟอร์นิเจอร์จากไม้ และอุตสาหกรรมโลหะและเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทกิจการผลิตเครื่องทำน้ำร้อน

จังหวัดอำนาจเจริญ มีโครงการที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมทั้งสิ้น 2 โครงการ เงินลงทุน 589 ล้านบาท การจ้างงาน 897 คน โดยโครงการส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมเบาประเภทกิจการตัด

เย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป รองลงมาคืออุตสาหกรรมบริการและสาธารณูปโภคประเภทกิจการผลิตพลังงานไฟฟ้าจากไบโอดีเซล

จังหวัดอุบลราชธานี มีโครงการที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมทั้งสิ้น 7 โครงการ เงินลงทุน 5,140 ล้านบาท การจ้างงาน 5,883 คน โดยโครงการส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมเกษตรและผลิตผลทางการเกษตรในประเภทการผลิตยางแผ่นดิบ และอุตสาหกรรมคัดคุณภาพข้าว

จากสรุปภาวะการส่งเสริมการลงทุนของจังหวัดที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ พบว่า จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีเงินลงทุนและการจ้างงานของโรงงานที่ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนมากที่สุด แม้ว่าจำนวนโครงการที่ได้รับการอนุมัติจะไม่ได้มีจำนวนมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าโครงการที่ได้รับการอนุมัติส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดใหญ่ ใช้เงินลงทุนสูง และเป็นโรงงานที่ใช้แรงงานเข้มข้นในการผลิต ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทที่ต้องใช้แรงงานเข้มข้นในการผลิตมากที่สุดในพื้นที่ก็คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ

ในปัจจุบันผู้ประกอบการรายใหม่ๆ ได้ให้ความสนใจในการย้ายฐานเข้ามาจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอที่จังหวัดชัยภูมิ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ค่าครองชีพและค่าจ้างแรงงานไม่สูงนัก โดยมีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำอยู่ที่ 156 บาท ราคาที่ดินค่อนข้างต่ำ และเส้นทางการคมนาคมเพื่อขนส่งสินค้าและวัตถุดิบอยู่ในสภาพที่ดี จากสถานการณ์การผลิตของภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญเพิ่มสูงขึ้นต่อเศรษฐกิจของจังหวัดชัยภูมิอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเพิ่มการจ้างแรงงานให้แก่จังหวัดเฉลี่ยปีละประมาณ 996 คน โดยเป็นการจ้างงานในส่วนของโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสิ่งทอและโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเครื่องแต่งกาย เฉลี่ยปีละ 510 คน และในปัจจุบัน จังหวัดชัยภูมิได้ประกาศเป็นเขตส่งเสริมพิเศษอุตสาหกรรมสิ่งทอ เพื่อให้การสนับสนุนผู้ประกอบการรายใหม่ และที่กำลังจะเข้ามาลงทุนในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ และที่เป็นผู้ประกอบการรายเดิมที่ประกอบกิจการอยู่แล้ว เช่น การฝึกอบรมด้านต่างๆ การอำนวยความสะดวกในการให้บริการต่างๆ ให้สอดคล้องและเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงอุตสาหกรรม

เมื่อทำการวิเคราะห์สัดส่วนการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและเงินลงทุน พบว่า สาขาอุตสาหกรรมที่มีการเพิ่มขึ้นมากที่สุดคืออุตสาหกรรมในหมวด 3 ซึ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมเบา ประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมหลัก 2 สาขา คือ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า และอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งประเภทอุตสาหกรรมที่มีมากในจังหวัดชัยภูมิคือ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยจากตารางที่ 4.19 และตารางที่ 4.20 พบว่า จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วน

การเพิ่มขึ้นของทั้งจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและเงินลงทุนมากที่สุด โดยมีอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวมากที่สุด ทำให้สามารถสรุปได้ว่า พื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษมากที่สุด คือ จังหวัดชัยภูมิ โดยมีอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมหลักในพื้นที่

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จะทำการศึกษารูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานสิ่งทอประเภทอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิในช่วงก่อนและหลังได้รับสิทธิประโยชน์เขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สภาวะอุตสาหกรรมและตลาดแรงงานในจังหวัดชัยภูมิ

การวิเคราะห์สภาวะอุตสาหกรรมของจังหวัดชัยภูมิ จะเป็นการวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลทางด้านอุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียว เนื่องจากต้องการวิเคราะห์เพื่อหาการเปลี่ยนแปลงของลักษณะอุตสาหกรรมที่มีในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิไม่ว่าจะเป็นจำนวนโรงงาน มูลค่าเงินลงทุนและจำนวนแรงงานในช่วงระยะเวลาก่อนและหลังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษ สำหรับการวิเคราะห์ตลาดแรงงาน จะเป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างแรงงานและมูลค่าผลผลิตของภาคการผลิตในจังหวัดชัยภูมิช่วงก่อนและหลังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน เพื่อหาสาเหตุในการเลือกประกอบอาชีพของแรงงานในจังหวัด จากนั้นทำการวิเคราะห์อุปสงค์และอุปทานของแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในจังหวัดชัยภูมิ

5.1 สภาวะอุตสาหกรรมในจังหวัดชัยภูมิ

การวิเคราะห์สภาวะอุตสาหกรรมและตลาดแรงงานใน จ.ชัยภูมิ จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) และนำมาเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์อธิบายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของลักษณะอุตสาหกรรมในจังหวัดชัยภูมิ โดยมีผลการศึกษาของทั้ง 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงก่อนได้รับนโยบาย จากตารางที่ 5.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงานและเงินลงทุนของจังหวัดชัยภูมิแยกตามประเภทอุตสาหกรรม พบว่าประเภทของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในจังหวัดชัยภูมิช่วงก่อนได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน (พ.ศ.2537-2543) เป็นอุตสาหกรรมประเภทเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร และยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเงินลงทุนสูงสุดด้วย แต่เมื่อพิจารณาด้านแรงงาน กลับพบว่าการจ้างงานของอุตสาหกรรมเบากลับมีมากที่สุดในจังหวัด เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ต้องใช้แรงงานในการผลิตมาก

ช่วงหลังได้รับนโยบาย จากตารางที่ 5.2 แต่พิจารณาในช่วงปี พ.ศ.2544-2550 ซึ่งเป็นช่วงหลังจากได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามาในพื้นที่แล้ว พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงของประเภทอุตสาหกรรมการผลิตในพื้นที่จากเดิมที่เป็นอุตสาหกรรมด้านเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร มาเป็นอุตสาหกรรมเบา แต่ด้านมูลค่าเงินลงทุนกลับพบว่าอุตสาหกรรมประเภทบริการและสาธารณูปโภคกลับมีมูลค่าเงินลงทุนสูงสุด เนื่องจากเมื่อมีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มเข้ามาในพื้นที่ จึง

ต้องมีการลงทุนด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพิ่มเข้ามารองรับโรงงานเหล่านี้ เมื่อพิจารณา
ด้านการจ้างงาน พบว่าอุตสาหกรรมเบายังคงเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงที่สุด และเพิ่มขึ้นเป็น
จำนวนมาก โดยเพิ่มจาก 732 คนในช่วงก่อนมีนโยบาย เป็น 10,305 คนในช่วงหลังมีนโยบายส่งเสริม
การลงทุนเขต 3 พิเศษ

เมื่อนำข้อมูลทั้ง 2 ช่วงมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ พบว่าอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัว
สูงสุดคือ อุตสาหกรรมเบา โดยมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 68 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ
566.67 รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม
เพิ่มขึ้น 16 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 533.33

ด้านการลงทุน พบว่าอุตสาหกรรมที่มีการเพิ่มขึ้นของเงินลงทุนมากที่สุดคือ อุตสาหกรรมเบา
โดยมีมูลค่าเงินลงทุนเพิ่มขึ้นถึง 1,165 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ 66.23 เช่นเดียวกับด้าน
การจ้างงานที่พบว่าอุตสาหกรรมเบามีจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเป็น
จำนวน 9,573 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ 97.67 ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงของแรงงาน
อุตสาหกรรมประเภทอื่นมีน้อยมากจนแทบไม่เห็นการเปลี่ยนแปลง

เมื่อพิจารณาจำนวนแรงงาน โรงงานและเงินลงทุนในอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บ
เสื้อผ้าสำเร็จรูปตั้งอยู่ ได้แก่ อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอจัตุรัสและอำเภอบ้านเขว้า
พบว่าทุกอำเภอมีจำนวนแรงงานและเงินลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับประเภทของ
อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่จำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมากในการผลิต

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนจังหวัดชัยภูมิแยกตามรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวนโรงงาน		จำนวนแรงงาน		เงินลงทุน		การเปลี่ยนแปลง					
							จำนวนโรงงาน		จำนวนแรงงาน		เงินลงทุน	
	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	Relative%	Absolute%	Relative%	Absolute%	Relative%	Absolute%
เกษตรสมบูรณ์	5	3	310	512	187,785,680	105,130,000	-40.00	-2.15	65.16	2.06	-44.02	-6.54
เทพสถิต	4	56	15	95	20,460,000	39,262,200	1,300.00	55.91	533.33	0.81	91.90	1.49
เนินสง่า	0	1	0	6	0	1,550,000	0.00	1.08	0.00	0.06	0.00	0.12
เมืองชัยภูมิ	5	20	58	8,192	77,100,000	307,353,000	300.00	16.13	14,024.14	82.79	298.64	18.23
แก้งคร้อ	5	12	373	1,021	24,795,000	56,962,000	140.00	7.53	173.73	6.60	129.73	2.55
คอนสวรรค์	5	3	136	128	2,595,500	156,580,000	-40.00	-2.15	-5.88	-0.08	5,932.75	12.19
คอนสาร	1	0	176	0	365,000,000	0	-100.00	-1.08	-100.00	-1.79	-100.00	-28.89
จัตุรัส	4	16	205	530	77,021,500	141,986,743	300.00	12.90	158.54	3.31	84.35	5.14
ซับใหญ่	1	2	1	7	700,000	1,390,000	100.00	1.08	600.00	0.06	98.57	0.05
บ้านเขว้า	2	8	26	145	1,660,000	46,988,000	300.00	6.45	457.69	1.21	2,730.60	3.59
บ้านแท่น	0	1	0	3	0	1,800,000	0.00	1.08	0.00	0.03	0.00	0.14
บ้านหินเจดีย์	8	5	222	486	1,228,594,000	86,592,218	-37.50	-3.23	118.92	2.69	-92.95	-90.39
ภักดีชุมพล	0	1	0	7	0	405,000	0.00	1.08	0.00	0.07	0.00	0.03
ภูเขียว	2	8	47	188	9,201,000	2,262,186,000	300.00	6.45	300.00	1.44	24,486.31	178.33
หนองบัวแดง	0	3	0	169	0	143,200,000	0.00	3.23	0.00	1.72	0.00	11.33
หนองบัวระเหว	4	0	95	0	93,090,000	0	-100.00	-4.30	-100.00	-0.97	-100.00	-7.37
รวม	46	139	1,664	11,489	2,088,002,680	3,351,385,161	2,422.50	100.00	16,225.62	100.00	33,515.88	100.00

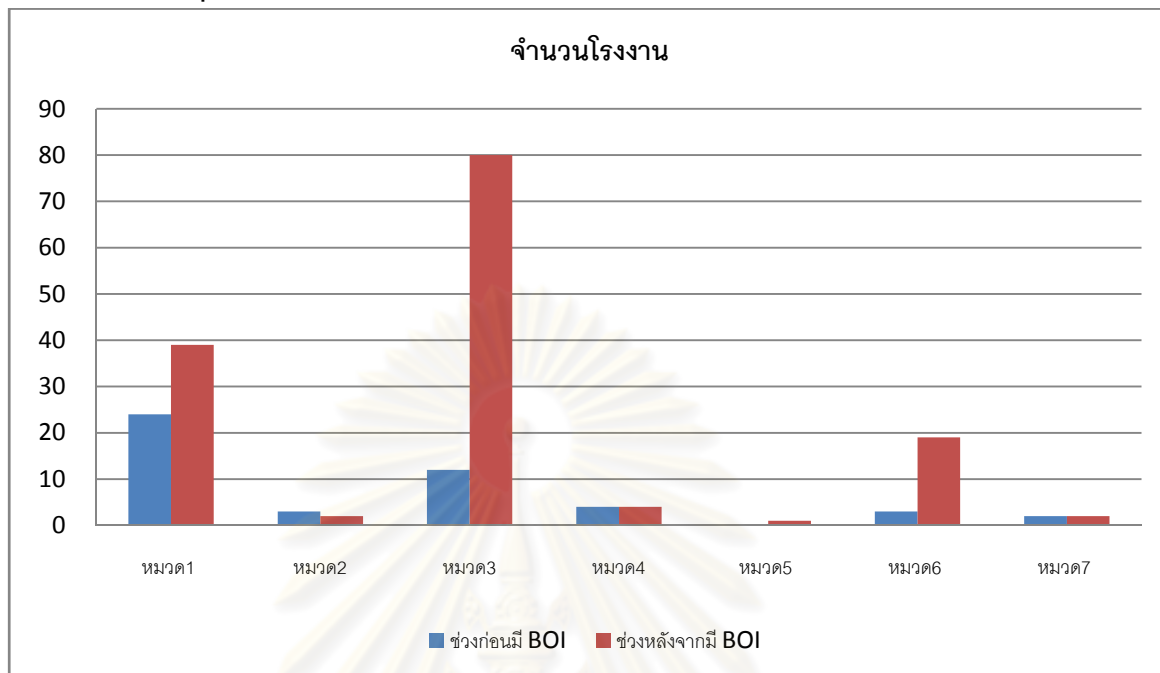
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และจากการคำนวณ

ตารางที่ 5.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน แรงงาน และเงินลงทุนของจังหวัดชัยภูมิแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนโรงงาน		จำนวนแรงงาน		เงินลงทุน		การเปลี่ยนแปลง					
							จำนวนโรงงาน		จำนวนแรงงาน		เงินลงทุน	
	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	2537-2543	2544-2550	Relative%	Absolute%	Relative%	Absolute%	Relative%	Absolute%
หมวด1 เกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตร	24	39	446	391	1,446,440,000	274,528,932	62.50	15.15	-12.33	-0.56	-81.02	-66.64
หมวด2 เหมืองแร่ เซรามิกส์และโลหะขั้นมูลฐาน	3	2	23	30	1,342,000	488,000	-33.33	-1.01	30.43	0.07	-63.64	-0.05
หมวด3 อุตสาหกรรมเบา	12	80	732	10,305	59,610,680	1,224,453,000	566.67	68.69	1,307.79	97.67	1954.08	66.23
หมวด4 ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	4	4	7	11	3,907,000	2,750,000	0.00	0.00	57.14	0.04	-29.61	-0.07
หมวด5 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	-	1	-	250	-	10,800,000	0.00	1.01	0.00	2.55	0.00	0.61
หมวด6 เคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก	3	19	122	434	55,925,000	149,475,229	533.33	16.16	255.74	3.18	167.28	5.32
หมวด7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค	2	2	358	68	534,000,000	2,197,390,000	0.00	0.00	-81.01	-2.96	311.50	94.58
รวม	48	147	1,688	11,489	2,101,224,680	3,859,885,161	1,129.17	100.00	1,557.76	100.00	2258.59	100.00

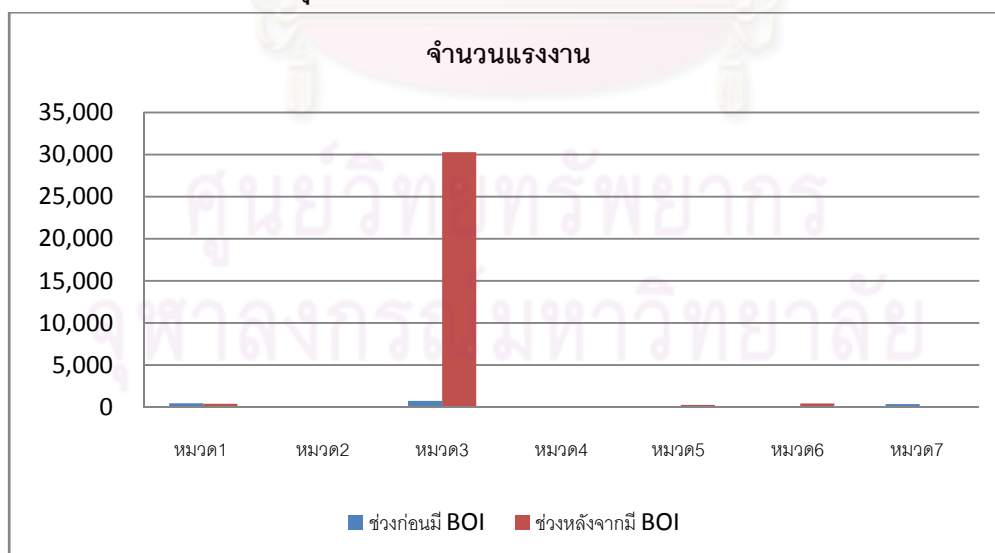
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และจากการคำนวณ

แผนภูมิที่ 5.1 เปรียบเทียบจำนวนโรงงานในจังหวัดชัยภูมิช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน

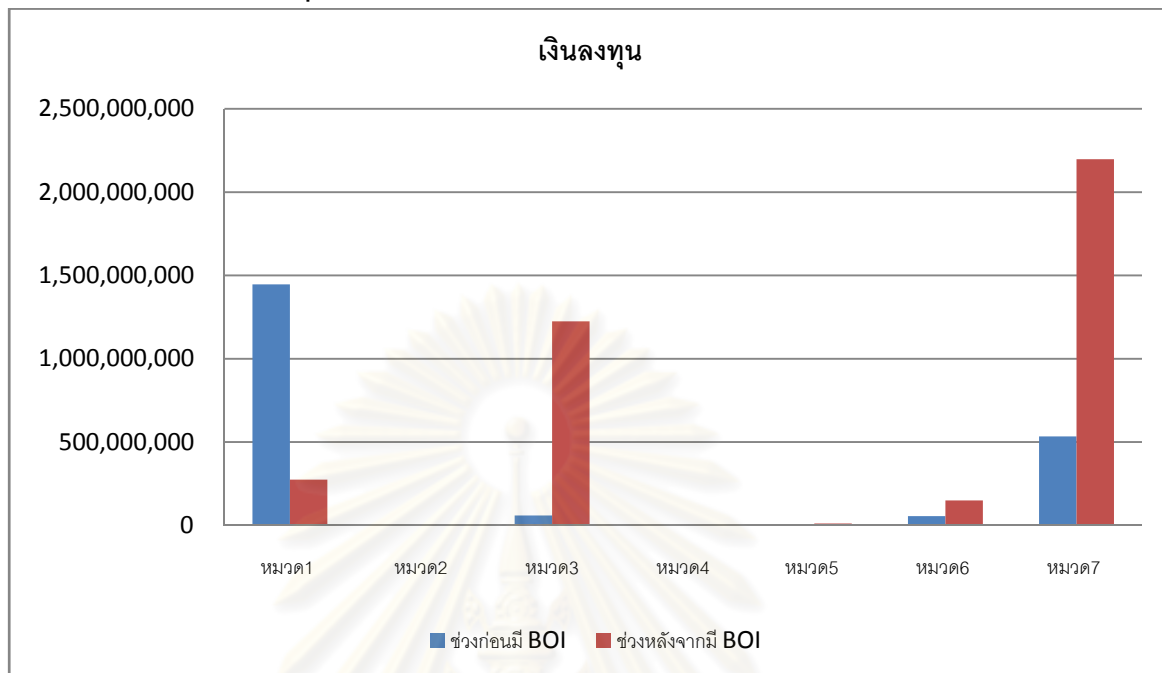
ที่มา : จากการคำนวณ

แผนภูมิที่ 5.2 เปรียบเทียบจำนวนแรงงานในจังหวัดชัยภูมิช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน

ที่มา : จากการคำนวณ

แผนภูมิที่ 5. 3 เปรียบเทียบจำนวนเงินลงทุนในจังหวัดชัยภูมิช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน

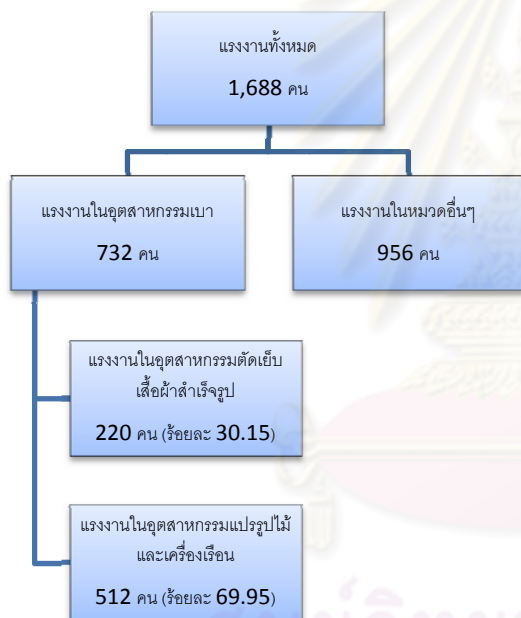
ที่มา : จากการคำนวณ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าหลังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามาทำให้อุตสาหกรรมเบาเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ได้วางนโยบายไว้ว่าจะให้จังหวัดชัยภูมิเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นราคาที่ดินและค่าจ้างของแรงงาน โดยอุตสาหกรรมประเภทนี้มีการเพิ่มขึ้นทั้งด้านจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและเงินลงทุน ซึ่งประเภทของโรงงานที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นในหมวดนี้มากที่สุดคือ โรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป จากเดิมก่อนจะมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษจังหวัดชัยภูมิมียุทธศาสตร์อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งสิ้น 8 โรงงาน มีแรงงานรวม 220 คน และเงินลงทุน 19,651,000 บาท แต่หลังจากได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเข้ามาในพื้นที่ ทำให้จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าได้เพิ่มเป็น 19 โรงงาน และมีคนงานรวมทั้งสิ้น 9,992 คน ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนของจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงาน และจำนวนเงินลงทุนระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนและโรงงานที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน พบว่าในจำนวน 19 โรงงานของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้น แบ่งเป็นโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุน 5 โรงงาน (ร้อยละ 26.32) ส่วนอีก 14 โรงงานเป็นโรงงานขนาดเล็กที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน ด้านการจ้างงาน พบว่าอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีแรงงานรวม 9,992 คน เป็นแรงงานในโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์การ

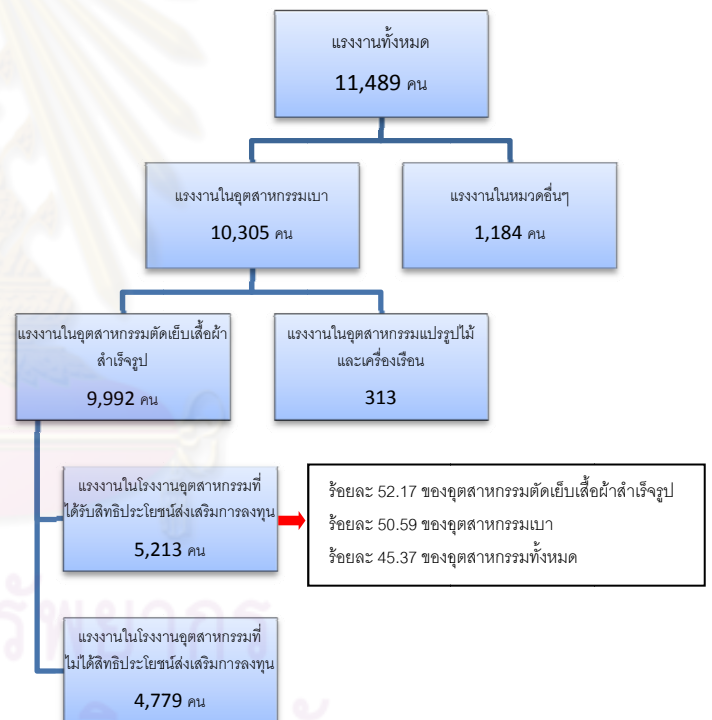
ส่งเสริมการลงทุน 5,213 คน (ร้อยละ 52.17) ด้านเงินลงทุน อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีเงินลงทุนรวมทั้งสิ้น 1,193,889,000 บาท คิดเป็นเงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุน 610,420,000 บาท (ร้อยละ 51.13) จะเห็นได้ว่า แม้ว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จะมีจำนวนน้อยกว่าโรงงานที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ แต่กลับมีจำนวนแรงงาน และเงินลงทุนในสัดส่วนที่สูงกว่า เป็นเพราะโรงงานเหล่านี้เป็นโรงงานขนาดใหญ่ มีเงินลงทุนและการจ้างงานสูง แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของแรงงานในจังหวัดชัยภูมิเป็นผลมาจากการได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ

แผนภูมิที่ 5.4 จำนวนแรงงานของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ

ช่วงแรก ก่อนได้รับการส่งเสริมการลงทุน

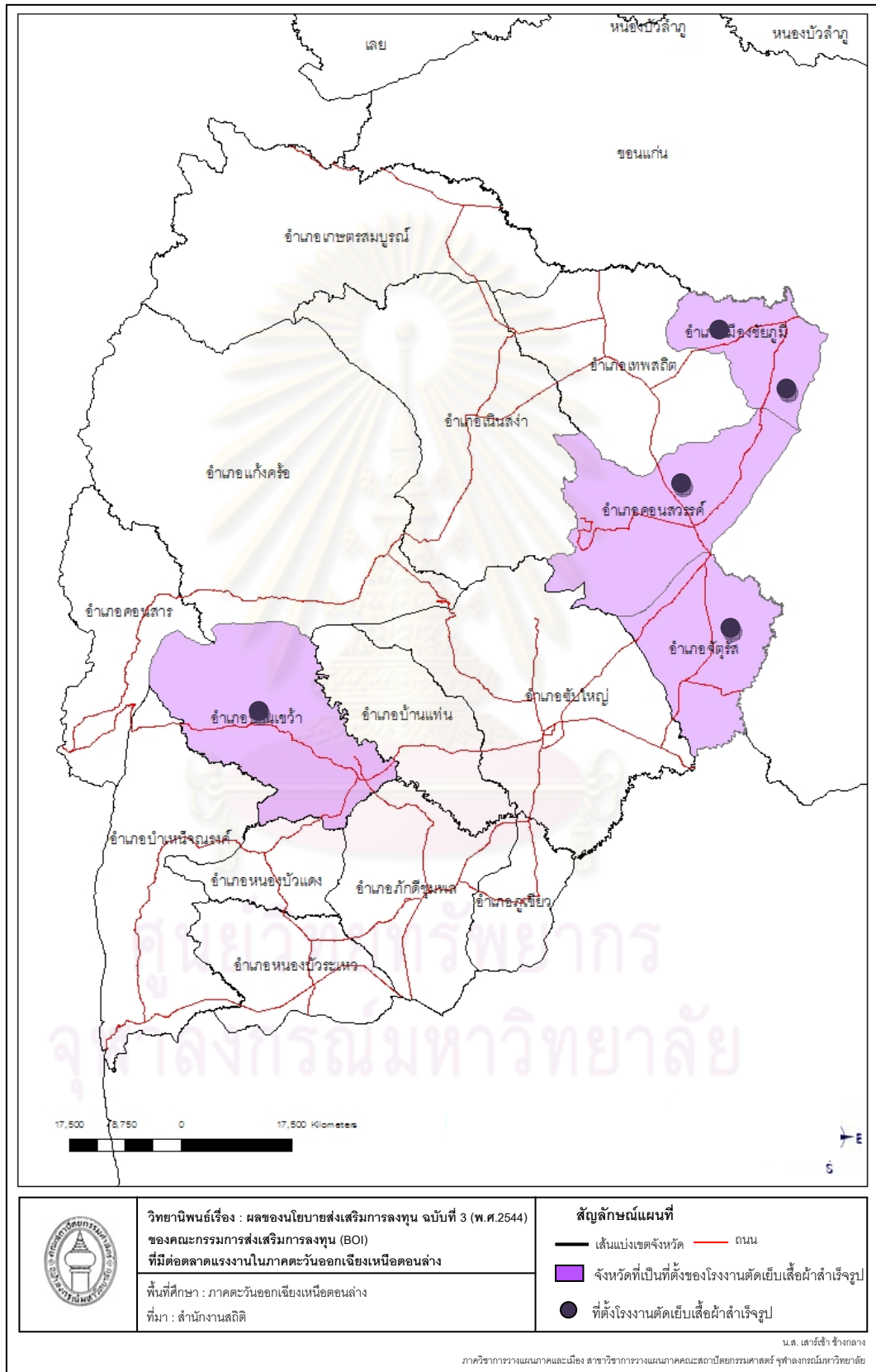
ช่วงหลังจากได้รับการส่งเสริมการลงทุน

ที่มา : จากการคำนวณ

แผนที่ 5.1 ที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดชัยภูมิ

5.2 สภาวะตลาดแรงงานในจังหวัดชัยภูมิ

การศึกษาเกี่ยวกับสภาวะตลาดแรงงานของจังหวัดชัยภูมิ จะเป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างแรงงานและมูลค่าผลผลิตของภาคการผลิตในจังหวัดชัยภูมิช่วงก่อนและหลังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน เพื่อหาสาเหตุในการเลือกประกอบอาชีพของแรงงานในจังหวัด จากนั้นทำการวิเคราะห์ตลาดแรงงานสิ่งทอ ซึ่งในจังหวัดชัยภูมิคือ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ด้านอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน ดังนี้

- อุปสงค์แรงงาน วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามผู้ประกอบการ ทำให้ทราบลักษณะของแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่โรงงานในพื้นที่ต้องการ

- อุปทานแรงงาน แบ่งเป็น

1) วิเคราะห์จากลักษณะประชากรในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ข้อมูลทางสถิติ เพื่อให้ทราบว่าในพื้นที่มีลักษณะของประชากรเป็นอย่างไร สามารถรองรับความต้องการของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้หรือไม่

2) วิเคราะห์จากแบบสอบถามเพื่อทราบว่าแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในจังหวัดชัยภูมิมีลักษณะเป็นอย่างไร

5.2.1 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมและจำนวนผู้ปฏิบัติงานในแต่ละสาขาการผลิตของจังหวัดชัยภูมิ

จากตารางที่ 5.3 พบว่าหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน จำนวนแรงงานในภาคเกษตรมีจำนวนลดลง 91,626 คน และจำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจำนวน 43,293 คน ซึ่งเห็นได้ว่าจำนวนแรงงานภาคเกษตรมีตัวเลขที่ลดลงมากกว่าจำนวนที่เพิ่มขึ้นของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม แสดงให้เห็นว่า แรงงานภาคเกษตรที่ลดลงนั้นไม่ได้เปลี่ยนอาชีพมาทำงานในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด แต่มีบางส่วนไปทำงานในภาคการผลิตอื่นหรือย้ายออกไปทำงานนอกพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบว่า แม้แรงงานภาคเกษตรจะลดลงจำนวนมาก แต่แรงงานส่วนใหญ่ในพื้นที่ก็ยังคงเป็นแรงงานภาคเกษตรอยู่ โดยเมื่อพิจารณาค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในตารางที่.....พบว่า ค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคเกษตรกรรมยังคงมีมูลค่าสูงกว่าค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคอุตสาหกรรมอยู่มาก แม้ว่ารายได้ของแรงงานภาคเกษตรจะต่ำมากก็ตาม ซึ่งสามารถคำนวณได้จากค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเทียบกับแรงงานภาคเกษตรกรรมทั้งหมดในพื้นที่ โดยเมื่อคำนวณแล้ว พบว่าค่าจ้างขั้นต่ำของแรงงานภาคเกษตรกรรมมีค่าเท่ากับ 40 บาทต่อคนต่อวัน ซึ่งถือว่าต่ำมากเมื่อเทียบกับค่าจ้างขั้นต่ำของภาคอุตสาหกรรมที่มีค่า 156 บาทต่อคนต่อวัน แต่อุตสาหกรรม

ก็ยังไม่มีแรงจูงใจมากพอที่จะทำให้แรงงานในพื้นที่เปลี่ยนอาชีพจากภาคเกษตรกรรมไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ตารางที่ 5.3 จำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสาขาการผลิตในจังหวัดชัยภูมิ

(หน่วย: คน)

ภาคการผลิต	ปี 2543	ร้อยละ	ปี 2550	ร้อยละ
ยอดรวม	654,573	100.00	634,094	100.00
เกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้	502,376	76.75	410,927	64.81
การประมง	320	0.05	237	0.04
การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	94	0.01	-	
การผลิต	22,340	3.41	48,908	7.71
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	888	0.14	3,738	0.59
การก่อสร้าง	10,139	1.55	26,864	4.24
การขายส่ง ขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์	33,285	5.08	60,873	9.60
โรงแรมและภัตตาคาร	5,767	0.88	12,545	1.98
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	5,816	0.89	10,233	1.61
การเป็นสื่อกลางทางการเงิน	1,495	0.23	4,708	0.74
กิจการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า	1,150	0.18	933	0.15
การบริหารราชการ	9,500	1.45	24,827	3.92
การศึกษา	14,739	2.25	20,140	3.18
งานด้านสุขภาพและสังคมสงเคราะห์	3,317	0.51	4,399	0.69
กิจกรรมด้านบริการชุมชน สังคมและการบริการส่วนบุคคล	23,556	3.60	3,984	0.63
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	1,625	0.25	778	0.12
ภาคเกษตรกรรม	502,790	76.81	411,164	64.84
ภาคอุตสาหกรรม	32,479	4.96	75,772	11.95
ภาคการค้าและบริการ	44,868	6.85	83,651	13.19
อื่นๆ	74,436	11.37	63,507	10.02

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 5.4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจำแนกตามสาขาการผลิตในจังหวัดชัยภูมิ

(หน่วย: ล้านบาท)

ภาคการผลิต	ปี 2543	ร้อยละ	ปี 2550	ร้อยละ
รวม	16,092	100.00	18,330	100.00
เกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้	5,298	32.92	4,580	24.99
การประมง	115	0.71	136	0.74
การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	12	0.07	6	0.03
การผลิต	1,579	9.81	1,988	10.85
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	379	2.35	503	2.74
การก่อสร้าง	449	2.79	488	2.66
การขายส่ง ขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์	3,486	21.66	4,222	23.03
โรงแรมและภัตตาคาร	38	0.23	45	0.24
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	997	6.19	1,727	9.42
การเป็นสื่อกลางทางการเงิน	465	2.89	605	3.30
กิจการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า	1,080	6.71	1,301	7.10
การบริหารราชการ	648	4.03	692	3.77
การศึกษา	1,124	6.99	1,436	7.84
งานด้านสุขภาพและสังคมสงเคราะห์	316	1.96	466	2.54
กิจกรรมด้านบริการชุมชน สังคมและการบริการส่วนบุคคล	98	0.61	124	0.68
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	10	0.06	11	0.06
ภาคเกษตรกรรม	5,413	33.64	4,716	25.73
ภาคอุตสาหกรรม	2,418	15.03	2,985	16.28
ภาคการค้าและบริการ	6,065	37.69	7,900	43.10
อื่นๆ	2,196	13.65	2,729	14.89

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อสังเกตที่บอกว่าแรงงานในพื้นที่ยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรมอยู่นั้น สามารถอธิบายได้จากแบบสอบถามที่ถามแรงงานภาคอุตสาหกรรมในประเด็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพว่า ก่อนจะมาทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป แรงงานเหล่านี้เคยประกอบอาชีพใดมาก่อน และในปัจจุบันยังทำอาชีพนั้นอยู่หรือไม่ ซึ่งคำตอบจากแบบสอบถาม พบว่า แรงงานส่วนใหญ่เคยทำงานด้านการเกษตรมาก่อน และในปัจจุบันก็ยังทำอยู่โดยทำควบคู่ไปกับการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยเมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างแรงงานจำนวน 30 คน พบว่ามี 27 คนที่ประกอบอาชีพทั้ง 2 ควบคู่กัน ซึ่งสามารถนำมาประมาณค่าสัดส่วนของแรงงานทั้งหมดในพื้นที่โดยวิธีการประมาณค่าแบบช่วงที่ความเชื่อมั่นที่ 95% ได้ผลการคำนวณว่าสัดส่วนของแรงงานทั้งหมดใน

พื้นที่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมควบคู่กันมีค่าระหว่าง 0.897 และ 0.903 แสดงว่าแรงงานภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมควบคู่ไปด้วย

ซึ่งจากการสัมภาษณ์แรงงาน ทำให้ได้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า ลักษณะการทำงานของแรงงานที่ทำทั้งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมควบคู่ไปก็คือ ในช่วงปกติที่ไม่ใช่ฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตด้านการเกษตร แรงงานจะมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และเมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต แรงงานก็จะขอลาหยุด หรือบางส่วนก็ลาออกไป และเมื่อหมดฤดูกาลก็จะกลับเข้ามาสมัครงานในโรงงานใหม่ ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมก็ให้ความร่วมมือกับแรงงานโดยอนุญาตให้ลาหยุดได้ไม่เกิน 3 วันโดยต้องลาลับสลับเปลี่ยนกันไปเพื่อให้โรงงานสามารถผลิตต่อได้ และในกรณีที่คนงานที่ลาออกไปเข้ามาสมัครงานใหม่ ทางโรงงานก็ยินดีรับเข้าทำงาน

5.2.2 ความต้องการแรงงานและกำลังแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในจังหวัดชัยภูมิ

จากที่ได้สรุปมาแล้วในข้างต้นว่า ประเภทอุตสาหกรรมในจังหวัดชัยภูมิที่ได้รับการส่งเสริมมากที่สุด คืออุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งจากแบบสอบถามที่ได้ถามผู้ประกอบการและแรงงานในพื้นที่ ทำให้ทราบถึงความต้องการแรงงานของโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปและลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในพื้นที่ ทำให้ทราบลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีในจังหวัดชัยภูมิ และลักษณะความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม ดังนี้

ตารางที่ 5.5 ลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่โรงงานต้องการและลักษณะของแรงงานที่มีในจังหวัดชัยภูมิ

	ลักษณะของแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป							
	จำนวน	ประเภท	การศึกษา	เพศ	อายุ	ค่าจ้าง	ชั่วโมงทำงาน	หมายเหตุ
ลักษณะแรงงานที่โรงงานต้องการ (อุปสงค์ของแรงงาน)	8,780	แรงงานตัดเย็บ	ไม่จำกัด	ไม่จำกัด	ไม่จำกัด	156 บาท/วัน	8-10 ชั่วโมง/วัน	
ลักษณะแรงงานที่มีในพื้นที่ (อุปทานของแรงงาน)	4,780	แรงงานตัดเย็บ	ประถม,มัธยม	ส่วนใหญ่เป็นแรงงานเพศหญิง	25-30	156 บาท/วัน	8-10 ชั่วโมง/วัน	แรงงานพักอยู่ในบ้านของตนเอง และอยู่ในอำเภอเดียวกับโรงงานหรืออำเภอใกล้เคียง

ที่มา : จากแบบสอบถามและการทบทวนวรรณกรรม

จากตารางที่ 5.5 สามารถสรุปลักษณะของแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีในจังหวัดชัยภูมิได้ว่า แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานประเภทตัดเย็บ เนื่องจากแรงงานประเภทนี้ต้องใช้จำนวนคนงานมากที่สุดและไม่ต้องมีความรู้อื่นนอกจากการตัดเย็บเท่านั้น ซึ่งจากการสอบถามทราบว่า ทางโรงงานมีการฝึกอบรมให้พนักงานก่อนเข้าทำงาน สำหรับด้านระดับการศึกษาของแรงงานพบว่า แรงงานส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาและ

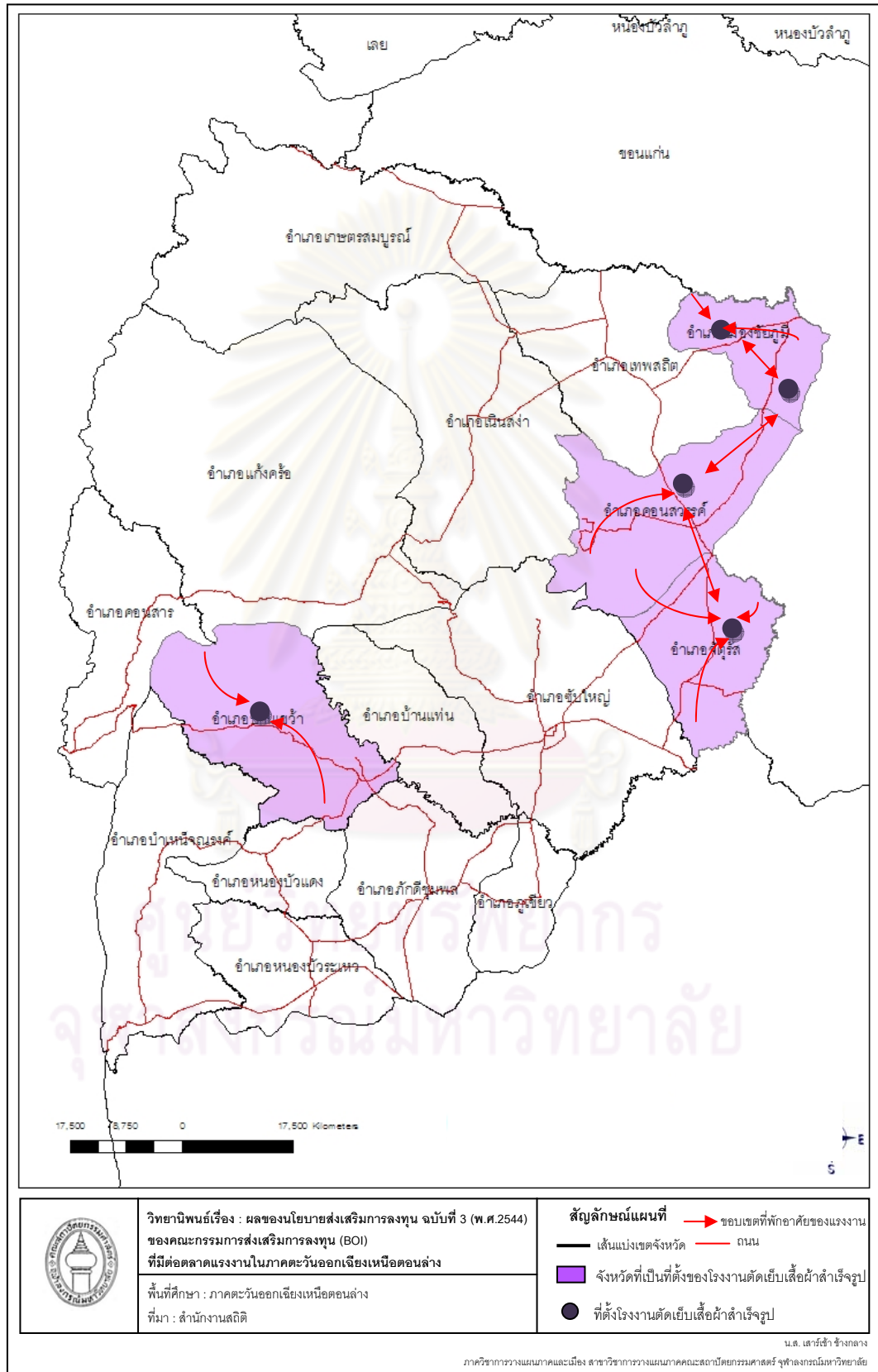
มัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 95 แรงงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีอายุอยู่ระหว่าง 25-35 ปี โดยจะทำงานวันละ 8-10 ชั่วโมง (รวม OT) ได้ค่าจ้างรายวันตามค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัด คือ 156 บาท/วัน นอกจากนี้ จากแบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับที่พักอาศัยของคนงาน พบว่าคนงานจะอาศัยอยู่ในอำเภอเดียวกับที่โรงงานตั้งอยู่ เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และสามารถดูแลที่นาหรือแปลงเกษตรของตนเองได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 5.2 ขอบเขตที่พักของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดชัยภูมิ

จากแบบสอบถามความต้องการแรงงานของโรงงานในจังหวัดชัยภูมิและการสัมภาษณ์ ฝายบุคคลของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน พบว่าทุกโรงงานยังคงต้องการ แรงงานประเภทตัดเย็บเพิ่มเป็นจำนวนมาก เนื่องจากยังผลิตได้ไม่เต็มกำลังความสามารถในการ ผลิต ซึ่งแม้ว่าจำนวนแรงงานที่โรงงานยังขาดอยู่จะมีเพียง 4,000 คนซึ่งดูเหมือนจะน้อยเมื่อเทียบกับ ประชากรวัยแรงงานที่มีอยู่ในพื้นที่ แต่ก็ยังถือว่าเป็นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับจำนวนแรงงานที่ ยังมีค่านิยมในการออกไปทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อีกทั้งยังมีข้อจำกัดทางพื้นที่ ของแรงงานที่ต้องการพักอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง เพื่อความประหยัดและทำการเกษตรควบคู่ ไปด้วย ทำให้กลุ่มของแรงงานที่จะเข้ามาทำงานในโรงงานมีขนาดเล็กลงไปอีก คือจะมีเฉพาะวัย แรงงานในอำเภอที่มีโรงงานตั้งอยู่ ดังตารางที่ 5.6

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.6 ช่วงอายุการจ้างงานแรงงานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดชัยภูมิ

อำเภอ	รวม	ช่วงอายุการจ้างงานแรงงานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดชัยภูมิ																	
		15-24			25-34			35-44			45-54			วัยสูงอายุ			ผู้ใช้สัญชาติไทย		
		รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
รวมยอด	750,416	164,132	83,122	81,010	184,773	93,845	90,928	198,422	99,012	99,410	148,380	73,077	75,303	125,462	56,356	69,106	258	172	86
อำเภอเมืองชัยภูมิ	123,671	26,123	13,334	12,789	28,447	14,321	14,126	32,687	15,939	16,748	26,523	12,663	13,860	23,509	10,403	13,106	86	53	33
อำเภอบ้านเขว้า	34,531	7,230	3,655	3,575	7,979	4,045	3,934	9,112	4,494	4,618	7,514	3,666	3,848	6,982	3,176	3,806	6	3	3
อำเภอคอนสวรรค์	36,827	7,539	3,847	3,692	8,180	4,151	4,029	9,903	4,931	4,972	8,197	4,000	4,197	7,103	3,218	3,885	5	5	-
อำเภอจัตุรัส	50,821	10,416	5,307	5,109	12,092	6,160	5,932	13,691	6,693	6,998	10,480	4,927	5,553	10,958	4,800	6,158	19	14	5
รวมแรงงานในอำเภอที่มีโรงงาน	245,850	51,308	26,143	25,165	56,698	28,677	28,021	65,393	32,057	33,336	52,714	25,256	27,458	48,552	21,597	26,955	116	75	41
อำเภอเกษตรสมบูรณ์	74,863	16,517	8,278	8,239	18,230	9,215	9,015	20,356	10,217	10,139	14,420	7,205	7,215	11,584	5,213	6,371	19	11	8
อำเภอหนองบัวแดง	65,936	15,206	7,529	7,677	17,488	8,926	8,562	17,189	8,748	8,441	11,912	6,025	5,887	8,624	3,945	4,679	21	12	9
อำเภอบำเหน็จณรงค์	35,269	7,376	3,769	3,607	9,011	4,626	4,385	8,905	4,485	4,420	7,255	3,500	3,755	6,737	3,082	3,655	31	23	8
อำเภอหนองบัวระเหว	24,266	6,007	3,006	3,001	6,403	3,232	3,171	6,162	3,151	3,011	4,211	2,173	2,038	3,273	1,538	1,735	1	-	1
อำเภอเทพสถิต	42,360	10,392	5,312	5,080	11,259	5,766	5,493	10,539	5,394	5,145	7,646	3,910	3,736	5,986	2,896	3,090	24	19	5
อำเภอภูเขียว	82,905	17,557	8,914	8,643	20,091	10,188	9,903	22,339	11,128	11,211	16,561	8,138	8,423	13,806	5,871	7,935	19	14	5
อำเภอบ้านแท่น	30,883	6,485	3,280	3,205	7,980	4,165	3,815	8,288	4,164	4,124	5,791	2,902	2,889	5,026	2,139	2,887	4	4	-
อำเภอแก้งคร้อ	62,217	13,439	6,818	6,621	15,956	8,004	7,952	16,816	8,443	8,373	11,550	5,809	5,741	8,636	3,858	4,778	19	12	7
อำเภอคอนสาร	40,229	8,949	4,542	4,407	9,861	4,992	4,869	10,612	5,289	5,323	7,970	3,972	3,998	6,740	3,190	3,550	3	2	1
อำเภอภักดีชุมพล	19,875	4,929	2,494	2,435	5,289	2,712	2,577	4,947	2,484	2,463	3,551	1,843	1,708	2,490	1,176	1,314	-	-	-
อำเภอเนินสง่า	16,485	3,711	1,866	1,845	4,043	2,042	2,001	4,481	2,251	2,230	3,149	1,501	1,648	2,730	1,240	1,490	1	-	1
อำเภอซับใหญ่	9,278	2,256	1,171	1,085	2,464	1,300	1,164	2,395	1,201	1,194	1,650	843	807	1,278	611	667	-	-	-

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติและกองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน

จากตารางอธิบายได้ว่า ประชากรวัยแรงงานทั้งหมดในจังหวัดชัยภูมิมีจำนวน 750,416 คน แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะอำเภอที่มีโรงงานตั้งอยู่ จะเหลือแรงงานที่เป็นอุปทานของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 245,850 คน แต่จากแบบสอบถามและการทบทวนวรรณกรรมลักษณะแรงงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอทำให้ทราบว่า แรงงานที่ทำงานตัดเย็บในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะมีอายุอยู่ระหว่าง 25-35 ปี และเป็นเพศหญิง ทำให้กลุ่มอุปทานแรงงานลดลงมาอีกเหลือเพียง 28,021 คน

เนื่องจากข้อมูลที่น่ามาคำนวณนี้มาจากสำนักงานสถิติซึ่งเป็นข้อมูลจากทะเบียนราษฎร แต่แรงงานที่แท้จริงในพื้นที่ควรคำนวณมาจากข้อมูลจากสำมะโนประชากร ซึ่งช่วงหลังจากได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุน ยังไม่มีการจัดทำสำมะโนประชากร (เนื่องจากจะทำทุกๆ 10 ปี โดยปีล่าสุดคือ ปีพ.ศ. 2543) ดังนั้น จึงจะใช้ค่าประชากรจากสำมะโนประชากรและทะเบียนราษฎรของปี 2543 มาหาค่าสัดส่วนเพื่อนำมาเทียบหาจำนวนประชากรที่แท้จริงในพื้นที่ในปี 2550

ผลที่ได้คือ ประชากรในทะเบียนราษฎร ปี 2543 มีจำนวน 1,528,966 คน ในขณะที่จำนวนประชากรในสำมะโนประชากรมี 1,095,360 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 71.64 ของประชากรในทะเบียนราษฎร ดังนั้น อุปทานแรงงานจำนวน 28,021 คนในทะเบียนราษฎร เมื่อคำนวณแล้วพบว่าเหลือแรงงานจริงเพียง 19,895 คนในพื้นที่ นอกจากนี้ส่วนหนึ่งยังออกไปประกอบอาชีพในสาขาอื่นๆ หรือไม่ก็ออกไปทำงานนอกพื้นที่ นั่นยิ่งทำให้กลุ่มอุปทานแรงงานลดจำนวนลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านโยบายของภาครัฐที่ได้วางแผนเกี่ยวกับแรงงานที่จะเข้ามารองรับอุตสาหกรรมโดยคิดจากจำนวนแรงงานทั้งหมดในพื้นที่นั้น ไม่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ เนื่องจากลักษณะของแรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำ แรงงานที่เข้ามาทำงานก็จะเป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่สามารถเดินทางได้สะดวก หรือไม่ก็อยู่ในเส้นทางที่รถรับส่งของโรงงานสามารถให้บริการได้ หากจำเป็นต้องย้ายที่อยู่เพื่อไปทำงานส่วนใหญ่จะย้ายออกไปยังจังหวัดหลักของภาค เช่น นครราชสีมา ขอนแก่น หรือไม่ก็ย้ายออกไปทำงานที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล แทนที่จะย้ายระหว่างอำเภอ ทำให้กลุ่มอุปทานที่แท้จริงของแรงงานในอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปอยู่ในกลุ่มที่จำกัด ไม่ใช่กลุ่มแรงงานทั้งจังหวัด

นอกจากนี้หากพิจารณาจากค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างพบว่าจังหวัดชัยภูมิอยู่ในกลุ่มที่มีค่าจ้างแรงงานราคาถูกลง ซึ่งเป็นเหตุผลให้ไม่มีแรงจูงใจให้แรงงานจากพื้นที่อื่นเข้ามาหางานทำ นอกจากนี้แรงงานในจังหวัดยังออกไปทำงานในพื้นที่อื่น เนื่องจากมีค่าจ้างที่สูงกว่า ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดใกล้เคียง เช่น นครราชสีมา ขอนแก่น หรือไม่ก็ออกไปหางานที่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตารางที่ 5.7 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ปี	ค่าจ้างขั้นต่ำ ต่ำพื้นฐาน	ค่าจ้างขั้นต่ำที่กำหนดของแต่ละจังหวัด							
		ชัยภูมิ	บุรีรัมย์	ยโสธร	ศรีสะเกษ	สุรินทร์	อำนาจเจริญ	อุบลราชธานี	นครราชสีมา
2543	130	130	130	130	130	130	130	130	140
2544	133	133	133	133	133	133	133	133	143
2545	133	133	133	133	133	133	133	133	143
2546	133	133	136	133	133	133	133	135	145
2547	133	135	136	133	135	135	135	133	145
2548	137	139	140	137	139	137	139	137	150
2549	140	142	144	142	142	141	141	141	158
2550	147	156	157	157	152	153	155	160	173

ที่มา : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.8 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของแต่ละจังหวัดในประเทศไทย

ฉบับที่	อัตราค่าจ้าง ขั้นต่ำ พื้นฐาน	อัตราค่าจ้าง ขั้นต่ำ ที่กำหนด	เขตท้องที่บังคับใช้	หมายเหตุ
ปี พ.ศ.2543				
6	130	162 140 130	กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ปทุมธานี, นนทบุรี, สมุทรสาคร, สมุทรปราการ และภูเก็ต ชลบุรี, เชียงใหม่, นครราชสีมา, พังงา, ระนอง และสระบุรี จังหวัดที่เหลืออีก 63 จังหวัด	ยกเลิกโดยประกาศ กระทรวงแรงงานและ สวัสดิการสังคม เรื่อง อัตรา ค่าจ้างขั้นต่ำ ฉบับลงวันที่ 22 ธ.ค. 43
ปี พ.ศ.2550				
7	147	206 204 184 181 180 178 173 171 170 169 168 167 160 157 156 156 155 153 152	ทั่วประเทศ กรุงเทพมหานคร, จังหวัดนครปฐม, นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ และสมุทรสาคร จังหวัดภูเก็ต จังหวัดชลบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง จังหวัดนครราชสีมา พังงา ระนอง จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดกระบี่ ปรังจันบุรี ลพบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดจันทบุรี ราชบุรี จังหวัดชุมพร, ตราด, ลำปาง, ลำพูน, สุโขทัย อุบลราชธานี และสุพรรณบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์, ขอนแก่น, นครพนม, นครศรีธรรมราช, นราธิวาส,บุรีรัมย์, บัณฑิตานี, ยะลา, สตูล และหนองคาย จังหวัดกำแพงเพชร, นครนายก, นครสวรรค์, พัทลุง, เพชรบูรณ์, สุราษฎร์ธานี และอุดรดิตต์ จังหวัดชัยนาท, ชัยภูมิ, เชียงราย, มหาสารคาม, มุกดาหาร, ยโสธร ร้อยเอ็ด, สกลนคร, หนองบัวลำภู อุทัยธานี จังหวัดพิจิตร, แม่ฮ่องสอนและอำนาจเจริญ จังหวัดตาก พิษณุโลก สุรินทร์ จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยาแพร่ ศรีสะเกษ,	ยกเลิกโดยประกาศ กระทรวงแรงงาน เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ฉบับที่ 8 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 50

ที่มา : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในสำนักพัฒนาฝีมือแรงงาน ทำให้ทราบค่านิยมของแรงงานในพื้นที่ว่า แรงงานที่อยู่ในช่วงอายุเริ่มต้นการทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุ 18 ปีขึ้นไปนั้นจะไม่นิยมทำงานในภูมิภาคของตนเอง แต่จะออกไปหางานทำในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากเป็นค่านิยมที่สืบทอดกันมาว่า จะได้รับการชื่นชม ยกย่องจากคนในพื้นที่มากกว่า และส่วนใหญ่จะคำนึงถึงแค่ตัวจำนวนรายได้โดยไม่ได้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายต่างๆที่สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้ มีบางส่วนที่พอใจกับงานและรายได้ที่ได้รับแต่ก็จะมีบางส่วนที่ไม่ประสบความสำเร็จกับงานที่ออกไปทำหรือคิดได้ว่าถ้าทำโรงงานที่อยู่ใกล้บ้าน จะได้รับผลตอบแทนดีกว่าก็จะกลับมาทำในโรงงานที่อยู่ในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเมื่อนำไปพิจารณาพร้อมกับแบบสอบถามและข้อมูลจำนวนแรงงานทางสถิติ ทำให้เห็นว่ากลุ่มอุปทานแรงงานที่เหลือเพียง 19,895 คนนั้น ไม่ได้เป็นกลุ่มที่มารองรับอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด เพราะแรงงานส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกพื้นที่ ต่อเมื่อไม่ประสบความสำเร็จกับงานที่ทำ จึงจะกลับเข้ามาทำงานในโรงงาน และแรงงานที่ยังอยู่ในพื้นที่บางส่วนก็ประกอบอาชีพด้านอื่น เช่น ภาคการค้าและบริการ ทำให้แรงงานในพื้นที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป

จากผลของแบบสอบถามที่กล่าวมาแล้วว่า แรงงานที่ทำงานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปในจังหวัดชัยภูมินั้นจะทำงานในโรงงานควบคู่ไปกับการทำงานด้านเกษตรกรรม ซึ่งเมื่อนำรายได้ต่อวันที่แรงงานจะได้จากทั้งสองภาคการผลิตมารวมกัน จะทำให้แรงงานมีรายได้เฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 196 บาท (ภาคอุตสาหกรรม 156 บาท+ภาคเกษตรกรรม 40 บาท) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีค่าใกล้เคียงกับค่าจ้างขั้นต่ำในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (206 บาท) อีกทั้งยังมีค่าครองชีพต่ำกว่า และไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้านอีกด้วย เหตุผลนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้แรงงานที่ออกไปทำงานนอกพื้นที่กลับเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดชัยภูมิ

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า หลังจากมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามา ทำให้ตลาดแรงงานในจังหวัดชัยภูมิมีการเปลี่ยนแปลงในด้านของอุปสงค์แรงงาน จากที่เคยมีความต้องการเฉพาะแรงงานในภาคเกษตรกรรม กลับมีความต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรมเบา ในประเภทอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพิ่มขึ้นด้วย ในขณะที่แรงงานในภาคเกษตรกรรมก็ยังเป็นแรงงานที่มีความต้องการมากที่สุดเช่นเดิม แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพของคนในพื้นที่ดังเช่นในเขตอุตสาหกรรมอื่นๆ แต่กลับเป็นเหมือนอาชีพเสริมที่ทำให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังพบว่า อุตสาหกรรมในพื้นที่ไม่ได้มีแรงจูงใจให้คนจากพื้นที่อื่นอพยพเข้ามาทำงาน สาเหตุเนื่องมาจาก จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีค่าจ้างขั้นต่ำต่ำถูก อีกทั้งยังตั้งอยู่ใกล้กับจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีตลาดอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และมีแรงดึงดูดให้คนเข้าไปทำงานมากกว่า ดังนั้นอุตสาหกรรมที่เข้ามาตั้งในจังหวัดชัยภูมิจึงเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการสร้างงานให้คนในพื้นที่และในปัจจุบันจังหวัด

ชัยภูมียังคงมีปัญหาในด้านการขาดแคลนแรงงานภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ เนื่องมาจากการขาดแรงดึงดูดด้านค่าจ้าง และค่านิยมการออกไปทำงานในกรุงเทพและปริมณฑล และที่สำคัญที่สุดก็คือ ขาดการจัดการด้านแรงงานของรัฐที่มุ่งเน้นเฉพาะการลงทุนของอุตสาหกรรมโดยไม่ได้มีนโยบายการสร้างแรงงานที่จะเข้ามารองรับนั่นเอง

เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์จาก จำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก และค่าจ้างขั้นต่ำ โดยใช้การเปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product moment Correlation) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวที่มีความต่อเนื่อง ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1 โดยมีค่านัยสำคัญของตัวเลขดังนี้

- ค่าที่อยู่ตรงกลางคือ 0 หมายความว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย
- ค่าที่ใกล้ 0 หมายความว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันต่ำ
- ค่าที่ใกล้ -1 หรือ +1 หมายความว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูง โดยถ้าใกล้ -1 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันเชิงผกผัน และใกล้ +1 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันเชิงแปรผันตรง โดยจะมีการเปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง

1. จำนวนโรงงาน กับ แรงงานภาคเกษตรและแรงงานภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากสมมติฐานของงานกล่าวว่า “เมื่อมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษในพื้นที่ทำให้แรงงานที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ระดับจังหวัดเปลี่ยนจากแรงงานภาคเกษตรไปเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม” จึงต้องการทดสอบว่า จำนวนโรงงานที่เพิ่มขึ้นนั้นทำให้จำนวนแรงงานในภาคเกษตรลดลงและแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจริงตามสมมติฐานหรือไม่

2. จำนวนคนย้ายเข้าย้ายออก กับ แรงงานในภาคอุตสาหกรรม เพื่อต้องการทดสอบว่าแรงงานภาคอุตสาหกรรมในโรงงานนั้นเป็นแรงงานภายในพื้นที่หรือแรงงานจากนอกพื้นที่ย้ายเข้ามา เพื่อพิสูจน์ว่าอุตสาหกรรมที่เข้ามาตั้งในพื้นที่นั้นดึงดูดให้คนเข้ามาทำงานในโรงงานหรือไม่

3. ค่าจ้างขั้นต่ำ กับ แรงงานภาคอุตสาหกรรม ต้องการทดสอบว่าค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดชัยภูมิมีผลต่อการตัดสินใจหรือมีแรงดึงดูดให้แรงงานเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือไม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.9 ค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออก และจำนวนแรงงานในจังหวัดชัยภูมิ

ปี	ค่าจ้างขั้นต่ำ	จำนวนโรงงาน	จำนวนคนย้ายเข้า	จำนวนคนย้ายออก	แรงงานทั้งหมด	แรงงานภาคเกษตร		แรงงานภาคอุตสาหกรรม	
						จำนวน	สัดส่วนต่อแรงงานทั้งหมด	จำนวน	สัดส่วนต่อแรงงานทั้งหมด
2540	130	18	29,117	28,536	594,494	440,936	74.17	10,045	1.69
2541	130	23	43,915	34,459	536,024	376,831	70.30	10,308	1.92
2542	130	39	35,803	27,029	488,923	295,653	60.47	10,987	2.25
2543	130	47	52,325	45,338	532,406	369,921	69.48	12,217	2.29
2544	133	60	44,489	44,860	581,418	311,573	53.59	10,482	1.80
2545	133	63	40,586	37,287	644,383	356,168	55.27	10,070	1.56
2546	133	82	41,649	40,289	635,901	324,360	51.01	12,265	1.93
2547	133	113	58,330	60,793	628,634	355,985	56.63	17,655	2.81
2548	137	146	51,629	50,430	614,280	358,442	58.35	17,643	2.87
2549	140	173	52,324	51,463	626,077	346,427	55.33	21,395	3.42
2550	143	194	61,668	59,064	634,094	335,008	52.83	19,399	3.06

ที่มา : จากสำนักงานสถิติแห่งชาติและการคำนวณ

ตารางที่ 5.10 ค่าสหสัมพันธ์ของค่าจ้างขั้นต่ำ จำนวนโรงงาน จำนวนประชากรย้ายเข้าย้ายออกและจำนวนแรงงานในจังหวัดชัยภูมิ

	ค่าสหสัมพันธ์				
	จำนวนโรงงาน : แรงงานภาคเกษตร	จำนวนโรงงาน : แรงงานภาคอุตสาหกรรม	จำนวนคนย้ายเข้า : แรงงานภาคอุตสาหกรรม	จำนวนคนย้ายออก : แรงงานภาคอุตสาหกรรม	ค่าจ้างขั้นต่ำ : แรงงานภาคอุตสาหกรรม
ช่วงก่อนมี BOI	-0.58	0.97	0.65	0.86	0
ช่วงหลังมี BOI	0.19	0.93	0.45	0.82	0.77

ที่มา : จากการคำนวณ

จากตารางที่ 5.10 สรุปได้ว่าช่วงก่อนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุน จำนวนโรงงานกับแรงงานภาคเกษตรมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ -0.58 ในขณะที่จำนวนโรงงานกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.97 หมายความว่า ในช่วงก่อนมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ จำนวนโรงงานที่เข้ามาตั้งมีผลให้แรงงานภาคเกษตรลดลง เพราะเข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่แรงงานภาคอุตสาหกรรมมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งที่แรงงานภาคเกษตรไม่สามารถเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมได้แล้ว อาจเนื่องมาจากต้องดูแล

ที่นา หรือเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น จำนวนโรงงานที่เข้ามาก็ไม่ส่งผลต่อการลดลงของแรงงานภาคเกษตรอีกต่อไป ดังจะเห็นได้ว่าหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างจำนวนโรงงานกับแรงงานภาคเกษตรกรรมมีค่าเท่ากับ 0.19 ซึ่งค่าใกล้เคียงศูนย์มาก แสดงว่าทั้งคู่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันในขณะที่ค่าสหสัมพันธ์ของจำนวนโรงงานกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมมีค่าเท่ากับ 0.93 ซึ่งยังคงมีความสัมพันธ์กันสูงเช่นเดิม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าหลังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ จำนวนโรงงานที่เข้ามาไม่ได้มีผลต่อแรงงานภาคเกษตรกรรมอีกต่อไป แรงงานภาคเกษตรกรรมก็ยังคงทำการเกษตรอยู่เช่นเดิม แต่แรงงานภาคอุตสาหกรรมมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามจำนวนโรงงานที่เพิ่มขึ้น ซึ่งอธิบายได้จากความสัมพันธ์ระหว่างค่าจ้างขั้นต่ำกับแรงงานภาคอุตสาหกรรม ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.77 นั้นแสดงว่าจำนวนแรงงานจะแปรผันตามค่าจ้างขั้นต่ำ ซึ่งค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดชัยภูมิมีการปรับขึ้นในทุกปี ส่งผลให้มีแรงงานเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น แต่แรงงานภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นแรงงานจากภาคการผลิตอื่นๆในพื้นที่ เช่น ภาคเกษตร การค้าและบริการ ไม่ใช่แรงงานที่อพยพมาจากที่อื่น อธิบายได้จากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคนย้ายเข้าย้ายออกต่อแรงงานภาคอุตสาหกรรม ช่วงก่อนและหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีค่าเท่ากับ 0.65 0.86 0.45 และ 0.82 ตามลำดับ อธิบายได้ว่า ช่วงหลังได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคนย้ายเข้ากับแรงงานภาคอุตสาหกรรมมีค่าเท่ากับ 0.45 ซึ่งถือว่ามีค่าต่ำ เมื่อเทียบกับช่วงก่อนมีนโยบาย แสดงว่าคนที่ย้ายเข้ามาเพื่อเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรมมีน้อยลง และเมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างจำนวนคนย้ายออกกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.82 หมายความว่า การที่มีคนย้ายออกก็ยังคงทำให้แรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเช่นกัน จึงสรุปได้ว่าจำนวนคนที่ย้ายเข้าย้ายออกในพื้นที่ไม่ได้ส่งผลต่อจำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเนื่องจากไม่ว่าจะมีคนย้ายเข้าหรือย้ายออก แรงงานภาคอุตสาหกรรมก็ยังคงเพิ่มขึ้น ซึ่งจากที่สรุปไปข้างต้นแล้วว่าช่วงหลังจากได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาไม่ได้ส่งผลให้เกิดการลดลงของแรงงานภาคเกษตรกรรม แสดงว่าหากแรงงานภาคเกษตรกรรมเข้ามาทำงานด้านอุตสาหกรรมแรงงานกลุ่มนี้ก็ยังคงทำการเกษตรควบคู่ไปด้วย ทำให้สามารถสรุปได้ว่าแรงงานภาคเกษตรก็ยังคงมีจำนวนมาก ในขณะที่แรงงานภาคอุตสาหกรรมก็ค่อยๆเพิ่มจำนวนขึ้น ดังนั้น สามารถตอบสมมติฐานได้ว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุนไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนงานจากภาคเกษตรกรรมไปเป็นภาคอุตสาหกรรม แต่เป็นการประกอบอาชีพทั้งสองด้านควบคู่กันไป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดในข้างต้น สรุปได้ว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ได้กำหนดให้มีเขตส่งเสริมการลงทุน 3 พิเศษขึ้นในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างนั้น ทำให้เกิดการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมขึ้นในจังหวัดชัยภูมิ โดย อุตสาหกรรมที่มีการเติบโตขึ้นมากที่สุดคือ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เนื่องจาก

- จังหวัดชัยภูมิได้รับการสนับสนุนจากยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ต้องการเป็นศูนย์กลางทางด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมนี้
- ราคาที่ดินของจังหวัดมีราคาถูก ดึงดูดให้นักลงทุนเข้าไปตั้งโรงงาน
- เป็นพื้นที่ที่มีค่าแรงถูก ซึ่งเอื้อกับอุตสาหกรรมประเภทนี้เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก จึงต้องการจ้างแรงงานที่มีค่าแรงต่ำเพื่อความคุ้มทุน
- เป็นพื้นที่ที่มีแรงงานราคาถูกจำนวนมาก ซึ่งผู้ประกอบการคาดว่าจะแรงงานที่มีอยู่ภายในจังหวัดจะเข้ามาทำงานในโรงงาน

แต่กลับพบว่า เกิดปัญหาด้านตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าในพื้นที่ เนื่องจากแรงงานอุตสาหกรรมไม่เพียงพอต่อความต้องการ มีสาเหตุมาจาก

- ไม่มีแรงจูงใจในพื้นที่ให้ประชากรจากที่อื่นเข้ามาทำงาน เพราะเป็นพื้นที่ที่มีค่าแรงถูกมากเมื่อเทียบกับแรงงานภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อื่น
- ประชากรวัยแรงงานในพื้นที่ ย้ายออกไปทำงานที่อื่น เนื่องจากมีค่าแรงที่สูงกว่า และค่านิยมของคนในจังหวัดที่คิดว่าการเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะทำให้คนยกย่องชื่นชมมากกว่าที่จะทำงานในจังหวัดของตนเอง
- สืบเนื่องจากการที่กลุ่มวัยรุ่นออกไปทำงานนอกพื้นที่ ทำให้แรงงานที่เหลืออยู่ส่วนใหญ่จะเป็นวัยที่โรงงานไม่ต้องการ และแรงงานที่เหลือนี้ส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพด้านการเกษตร จึงไม่เข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรม
- ข้อจำกัดเกี่ยวกับขอบเขตเชิงพื้นที่ของกลุ่มอุปทานแรงงาน เนื่องจากภาครัฐคาดว่าถ้าจะมีโรงงานเข้ามาตั้งจะทำให้แรงงานที่มีในจังหวัดเข้ามาทำงานในโรงงาน แต่แท้จริงแล้วพบว่า กลุ่มแรงงานที่เข้าสู่โรงงานจะมีเฉพาะแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหรือใกล้เคียงเท่านั้น เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีค่าแรงที่ต่ำ ทำให้แรงงานไม่สามารถรับภาระในด้านค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ นอกจากนี้หากจะต้องย้ายที่อยู่เพื่อให้ได้งาน แรงงานเหล่านี้เลือกที่จะย้ายไปยังจังหวัดอื่นที่มีค่าแรงสูงกว่า เช่น นครราชสีมา ขอนแก่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นต้น

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษที่มีต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

นโยบายส่งเสริมการลงทุนมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขต 3.2 หรือเขต 3 พิเศษ ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้ต่ำ โดยเขตนี้จะได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีต่างๆมากที่สุด เพื่อต้องการดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เพราะหากมีการลงทุนในพื้นที่มากขึ้นก็จะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ และทำให้จังหวัดมีการพัฒนามากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า หากมองในภาพรวมระดับประเทศแล้วนโยบายส่งเสริมการลงทุนมีผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านรายได้ มูลค่าการส่งออก เงินลงทุนและการจ้างงาน แต่เมื่อมองในระดับภาคแล้วกลับพบว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์การลงทุนจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะในจังหวัดหลักของแต่ละภูมิภาค และเมื่อพิจารณาในระดับจังหวัด ยิ่งพบว่าการเข้ามาลงทุนของโรงงานยังคงมีจำนวนน้อยมาก และการจ้างงานของแรงงานภาคอุตสาหกรรมก็มีการกระจุกตัวอยู่เฉพาะในอำเภอที่มีโรงงานตั้งอยู่ ซึ่งการที่มีการลงทุนน้อยก็เนื่องมาจาก จังหวัดส่วนใหญ่ขาดแคลนสาธารณูปโภคต่างๆ หากมาตั้งโรงงานก็ต้องลงทุนในการตัดถนน ต่อน้ำประปา ไฟฟ้าเข้ามาใช้ ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงมาก อีกทั้งจังหวัดในบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะมีการค้าขายบริเวณชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่อยู่แล้ว และสินค้าที่รับมาจากประเทศเพื่อนบ้านก็มีราคาถูก จึงไม่จำเป็นต้องมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม และอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ จากนโยบายที่กำหนดไว้ว่าโรงงานที่จะขอสิทธิประโยชน์ได้จะต้องมีเงินลงทุนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท แต่โรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดเล็ก ใช้แรงงานในครอบครัวและมีเงินลงทุนต่ำกว่า 1 ล้านบาททั้งสิ้น ทำให้ไม่สามารถขอสิทธิประโยชน์ได้ ซึ่งทางคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้เล็งเห็นปัญหาข้อนี้ จึงมีการแก้ไขกฎข้อนี้ขึ้นในปี พ.ศ.2553 (ประกาศคณะกรรมการที่ 1/2553) เพื่อให้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มากขึ้นโดยกำหนดเงื่อนไขเงินลงทุนขั้นต่ำของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมเพียง 500,000 บาท ซึ่งคาดว่าจะทำให้มีโรงงานเข้ารับการส่งเสริมการลงทุนมากขึ้น และจากการศึกษาพบว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุน

ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของแรงงานซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักของอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นด้าน การสรรหาแรงงาน หรือสนับสนุนการฝึกฝีมือเพื่อให้สามารถทำงานในโรงงานประเภทต่างๆได้ นอกจากนี้ยังไม่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่รับผิดชอบด้านแรงงานกับ สำนักงานส่งเสริมการลงทุนในการจัดเตรียมแรงงานในพื้นที่ที่สนับสนุนให้มีการเข้าไปลงทุนอีกด้วย ทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือเฉพาะด้าน

สรุปได้ว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุนมีผลต่อการลงทุนและการจ้างงานในระดับประเทศ สูงมาก เนื่องจากมีการลงทุนสูงในเขต 1 เขต 2 และเขต 3 ในจังหวัดหลักๆของภูมิภาค แต่เมื่อมา พิจารณาในระดับจังหวัด พบว่าทั้งมูลค่าการลงทุนและจำนวนแรงงานมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับ การลงทุนและแรงงานทั้งหมดในประเทศแต่ก็ค่อยๆมีการเติบโตขึ้นเรื่อยๆหลังได้รับนโยบาย นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากภาครัฐคาดว่าเมื่อมีโรงงานเข้าไปตั้ง แรงงานจากทุกพื้นที่ในจังหวัดจะมารวมตัวกัน แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าจำนวนแรงงานจะ กระจุกตัวอยู่เฉพาะในอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ เนื่องจากโรงงานที่ใช้เป็นตัวช่วย กระจายความเจริญส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่มีค่าจ้างต่ำ และใช้แรงงานเป็นจำนวน มาก ซึ่งการที่มีรายได้ต่ำทำให้แรงงานส่วนใหญ่เลือกที่จะทำงานในโรงงานที่อยู่ใกล้เคียงกับบ้าน ของตน หรือหากในพื้นที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานจะอพยพไปทำงานในพื้นที่อื่นที่มีค่าจ้าง ขึ้นต่ำสูงกว่า

6.1.2 พื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ ส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษและการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและเงินลงทุน พบว่า สาขา อุตสาหกรรมที่มีการเพิ่มขึ้นมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างคืออุตสาหกรรมใน หมวด 3 ซึ่งเป็นประเภทอุตสาหกรรมเบา ประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมหลัก 2 สาขา คือ อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า และอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ โดยมีจังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วน การเพิ่มขึ้นของทั้งจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและเงินลงทุนมากที่สุด และมีอุตสาหกรรมตัด เย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวมากที่สุด ทำให้สามารถสรุปได้ว่า พื้นที่ที่มี การกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษมาก ที่สุด คือ จังหวัดชัยภูมิ

เมื่อวิเคราะห์สภาพอุตสาหกรรมของจังหวัดชัยภูมิหลังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามาพบว่า อุตสาหกรรมเบาเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ได้วางนโยบายไว้ว่าจะให้จังหวัดชัยภูมิเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นราคาที่ดิน และค่าจ้างของแรงงาน โดยมีการเพิ่มขึ้นทั้งด้านจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงานและเงินลงทุน โดยมีประเภทของโรงงานที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นในหมวดนี้มากที่สุดคือ โรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป จากเดิมก่อนจะมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ จังหวัดชัยภูมามีโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งสิ้น 8 โรงงาน มีแรงงานรวม 220 คน และเงินลงทุน 19,651,000 บาท แต่หลังจากได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเข้ามาในพื้นที่ ทำให้จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าได้เพิ่มเป็น 19 โรงงาน และมีคนงานรวมทั้งสิ้น 9,992 คน ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนของจำนวนโรงงาน จำนวนแรงงาน และจำนวนเงินลงทุนระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนและโรงงานที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน พบว่าในจำนวน 19 โรงงานของอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้น แบ่งเป็นโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุน 5 โรงงาน (ร้อยละ 26.32) ส่วนอีก 14 โรงงานเป็นโรงงานขนาดเล็กที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน ด้านการจ้างงาน พบว่า อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีแรงงานรวม 9,992 คน เป็นแรงงานในโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุน 5,213 คน (ร้อยละ 52.17) ด้านเงินลงทุน อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีเงินลงทุนรวมทั้งสิ้น 1,193,889,000 บาท คิดเป็นเงินลงทุนของโรงงานที่ได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุน 610,420,000 บาท (ร้อยละ 51.13) จะเห็นได้ว่า แม้ว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิประโยชน์จะมีจำนวนน้อยกว่าโรงงานที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ แต่กลับมีจำนวนแรงงาน และเงินลงทุนในสัดส่วนที่สูงกว่า เป็นเพราะโรงงานเหล่านี้เป็นโรงงานขนาดใหญ่ มีเงินลงทุนและการจ้างงานสูง แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของแรงงานในจังหวัดชัยภูมิเป็นผลมาจากการได้รับสิทธิประโยชน์การส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ

ในด้านตลาดแรงงาน มีการเปลี่ยนแปลงด้านอุปสงค์ของตลาดแรงงานเนื่องจากช่วงก่อนได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ แรงงานส่วนใหญ่ในจังหวัดชัยภูมิมีอาชีพทำนา ซึ่งจะมีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะไม่เพียงพอสำหรับการซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย หรือยาฆ่าแมลง ดังนั้นในช่วงรอฤดูกาลเก็บเกี่ยว แรงงานส่วนใหญ่จะต้องไปเป็นคณงานในไร่อ้อย โดยรูปแบบของการทำงานจะเป็นในลักษณะที่เจ้าของโรงงานนำตาล หรือไร่อ้อย จะให้เงินมาลงทุนในการทำนา และส่งเสียบุตรหลานเรียนหนังสือ เมื่อถึงฤดูตัดอ้อย คนเหล่านี้ก็ต้องไปตัดอ้อยใช้หนี้จนกว่าจะหักลบหนี้หมด

ทำให้แรงงานมีอาชีพยากจน และมีรายได้ต่อครัวเรือนต่ำ แต่หลังจากได้รับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษ ทำให้อุตสาหกรรมเบา ประเภทอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเกิดการขยายตัวมากขึ้น ดังนั้นความต้องการแรงงานในพื้นที่หรืออุปสงค์แรงงาน จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากแรงงานเพื่อการเกษตรมาเป็นแรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า ด้านอุปทานแรงงาน หากพิจารณาจากจำนวนประชากรในวัยแรงงาน จะเห็นได้ว่าน่าจะเพียงพอต่อความต้องการของโรงงาน เพราะถึงแม้จะไม่มีฝีมือในการตัดเย็บเสื้อผ้า แต่ก็มีกรฝึกอบรมจากทางโรงงาน แต่กลับพบว่า แรงงานไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงงาน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากค่านิยมของแรงงานในพื้นที่ที่ต้องการไปทำงานในกรุงเทพมหานคร และอีกสาเหตุหนึ่งคือ ไม่มีแรงงานอพยพเข้ามาในจังหวัดชัยภูมิ เนื่องจากจังหวัดอื่นๆต่างก็มีโรงงานอุตสาหกรรมด้วยกันทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีค่าแรงสูงกว่าจังหวัดชัยภูมิ ทำให้ไม่มีแรงดึงดูดให้คนในพื้นที่อื่นอพยพเข้ามาทำงาน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า หลังจากมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขต 3 พิเศษเข้ามา ทำให้ตลาดแรงงานในจังหวัดชัยภูมิมีการเปลี่ยนแปลงในด้านของอุปสงค์แรงงาน จากที่เคยมีความต้องการเฉพาะแรงงานในภาคเกษตรกรรม กลับมีความต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรมเบา ในประเภทอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพิ่มขึ้นด้วย ในขณะที่แรงงานในภาคเกษตรกรรมก็ยังคงมีความต้องการเช่นเดิม แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพของคนในพื้นที่ดังเช่นในเขตอุตสาหกรรมอื่นๆ แต่กลับเป็นเหมือนอาชีพเสริมที่ทำให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังพบว่า อุตสาหกรรมในพื้นที่ไม่ได้มีแรงจูงใจให้คนจากพื้นที่อื่นอพยพเข้ามาทำงาน สาเหตุเนื่องมาจาก จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีค่าจ้างขั้นต่ำถูกที่สุด อีกทั้งยังตั้งอยู่ใกล้กับจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีตลาดอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และมีแรงจูงใจให้คนเข้าไปทำงานมากกว่า ดังนั้นอุตสาหกรรมที่เข้ามาตั้งในจังหวัดชัยภูมิจึงเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการสร้างงานให้คนในพื้นที่

6.2 การอภิปรายผลเชิงนโยบาย

จากการศึกษาเรื่อง ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2544) ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีข้อค้นพบระหว่างการศึกษาคือ นโยบายส่งเสริมการลงทุน เน้นสนับสนุนให้มีการใช้ “อุตสาหกรรม” เป็นเครื่องมือในการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยนโยบายมีมาตรการให้การสนับสนุนปัจจัยในการประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมที่สำคัญทั้ง 4 ด้านคือ ผู้ประกอบการทุน ที่ดิน และแรงงาน โดยให้สิทธิประโยชน์ทั้งการยกเว้นด้านภาษี ลดหย่อนอากรขาเข้าเครื่องจักร

และหักค่าขนส่ง ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตให้แก่ผู้ประกอบการ อีกทั้งยังสนับสนุนให้มีการไปตั้งโรงงานในพื้นที่ที่มีการพัฒนาต่ำ ซึ่งมีที่ดินราคาถูกและมีแรงงานจำนวนมากที่คาดว่าจะเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาพบว่า พบว่า สิทธิประโยชน์ต่างๆของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาตั้งโรงงานในพื้นที่และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่กลับพบว่าทุกโรงงานมีปัญหาเรื่อง การขาดแคลนแรงงาน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สาเหตุเกิดจากการที่อุตสาหกรรมที่เข้ามาตั้งในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก โรงงานจึงต้องจ้างคนงานในอัตราเงินเดือนที่ต่ำ ทำให้ไม่มีแรงจูงใจให้แรงงานจากพื้นที่อื่นเข้ามาทำงาน ในขณะที่ที่ตั้งของโรงงานจะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ไม่กี่อำเภอ ทำให้เกิดข้อจำกัดทางขอบเขตเชิงพื้นที่ของกลุ่มอุปทานแรงงาน เนื่องจากภาครัฐคาดว่ากรณีโรงงานเข้ามาตั้งจะทำให้แรงงานที่มีในจังหวัดเข้ามาทำงานในโรงงาน แต่แท้จริงแล้วพบว่า กลุ่มแรงงานที่เข้าสู่โรงงานจะมีเฉพาะแรงงานที่อาศัยอยู่ในอำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหรือใกล้เคียงเท่านั้น เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีค่าแรงที่ต่ำ ทำให้แรงงานไม่สามารถรับภาระในด้านค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ นอกจากนี้หากจะต้องย้ายที่อยู่เพื่อให้ได้งาน แรงงานเหล่านี้เลือกที่จะย้ายไปยังจังหวัดอื่นที่มีค่าแรงสูงกว่า เช่น จังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า สาเหตุที่เกิดปัญหาด้านแรงงานอีกประการหนึ่ง คือ นโยบายส่งเสริมการลงทุนเน้นสนับสนุนเฉพาะมาตรการที่จะดึงดูดให้เกิดการลงทุนของโรงงานอุตสาหกรรม แต่กลับไม่มีมาตรการหรือสิทธิประโยชน์ในเรื่องของแรงงานไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของค่าตอบแทนเพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาทำงาน หรือการฝึกฝีมือแรงงาน เพราะคาดว่าแรงงานในพื้นที่สามารถรองรับการเกิดโรงงานอุตสาหกรรมได้ ทำให้เกิดปัญหาทั้งการขาดแคลนด้านจำนวนแรงงาน และแรงงานขาดทักษะที่ตรงกับลักษณะของอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น

6.3 ข้อเสนอแนะ

ในส่วนของภาครัฐ

1. จากการศึกษา นโยบายส่งเสริมการลงทุนของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยการให้สิทธิ

ประโยชน์ต่างๆเพื่อส่งเสริมการลงทุน แต่กลับพบว่าการลงทุนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างยังคงมีจำนวนน้อย และโรงงานส่วนใหญ่ไม่ได้รับขอสิทธิประโยชน์จาก BOI เนื่องจากโรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก แต่BOI มีข้อกำหนดในการขอสิทธิประโยชน์ว่าจะต้องเป็นโรงงานที่มีเงินลงทุนไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท ทำให้โรงงานส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ ดังนั้นภาครัฐควรมีการพิจารณาถึงข้อกำหนดในการขอสิทธิประโยชน์ของโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อผู้ประกอบการขนาดเล็กด้วย

2. นโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ควรให้มีการสนับสนุนด้านแรงงานเช่น การฝึกอบรมฝีมือแรงงานในพื้นที่ หรือการจัดหาแรงงานเพื่อรองรับความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมที่จะเข้ามาลงทุน เนื่องจากในปัจจุบันเป็นการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ที่คาดว่าจะมีจำนวนแรงงานรองรับอยู่แล้ว แต่ในความเป็นจริงแรงงานเหล่านี้ล้วนเป็นแรงงานภาคเกษตรกรรมซึ่งไม่ได้มีทักษะการทำงานด้านอุตสาหกรรมมาก่อน จึงควรมีการเตรียมพร้อมด้านฝีมือแรงงานไว้ก่อนที่จะมีโรงงานเข้ามาตั้ง

ในส่วนของผู้ประกอบการ

จะเห็นได้ว่าอุปสงค์ของโรงงานนั้นต้องการแรงงานกึ่งฝีมือทางการตัดเย็บ ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มากกว่าที่ผ่านมา โดยเน้นการฝึกอบรมให้แก่แรงงานไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือในระดับการผลิต ทั้งนี้เพื่อยกระดับฝีมือและทักษะให้แก่แรงงานกลุ่มนี้ เนื่องจากเป็นโรงงานส่วนใหญ่ของกิจการ รวมถึงควรปรับปรุงและจัดการเรื่องค่าจ้างแรงงาน ให้มีความเป็นธรรมหรือมีความมั่นคงมากขึ้นเพื่อเป็นจูงใจให้แรงงานอุทิศตัวในการทำงานและเพื่อลดอัตราการเข้าออกของแรงงานซึ่งส่งผลต่อทั้งผู้ประกอบการที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสรรหาแรงงานหรือทำให้ขาดกำลังผลิต ส่วนโรงงานนั้นก็ไม่สามารถสั่งสมความรู้และทักษะเฉพาะด้านไว้ได้

ข้อคิดเห็นจากผู้ทำวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาการเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิซึ่งเป็นจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนมากที่สุดเท่าที่นั้น ด้วยข้อจำกัดทางด้านเวลาของผู้วิจัย ดังนั้นหากจะมีการศึกษาเรื่องนี้ต่อไป ควรทำการศึกษาทุกจังหวัดที่ได้รับนโยบาย เพื่อที่จะได้เห็นภาพรวมของผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่และผลที่เกิดกับตลาดแรงงานของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างทั้งหมด เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายในพื้นที่ต่างๆต่อไป

2. ต่อไปในอนาคต หากประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี พ.ศ.2558 ซึ่งมีการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน บริการและเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี แล้วนโยบายส่งเสริมการลงทุนอาจจะมีบทบาทน้อยลง เนื่องจากแรงงานจากประเทศอื่นๆ ในกลุ่มสมาชิกสามารถเคลื่อนย้ายได้โดยเสรีจึงไม่จำเป็นที่จะต้องใช้นโยบายเป็นตัวดึงดูดให้มีการเข้ามาลงทุนและการจ้างงานเพราะแรงงานสามารถเลือกจะทำงานได้อย่างเสรี แต่จะเป็นการต่อสู้กันด้วยกลยุทธ์อื่นๆ เช่น ค่าจ้างขั้นต่ำ สวัสดิการต่างๆ เป็นต้น เพื่อดึงดูดให้มีแรงงานเข้าไปทำงานในพื้นที่ ดังนั้นภูมิภาคที่จำเป็นต้องมีอุตสาหกรรมประเภทที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากควรจะมีมาตรการที่ดี ที่จะทำอย่างไรไม่使ค่าจ้างต่ำเกินไปจนไม่ดึงดูดแรงงาน และก็ต้องไม่สูงเกินกว่าที่โรงงานจะรับได้ เนื่องจากต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก ค่าจ้างที่สูงเกินไปอาจเป็นภาระหนักของโรงงาน เพราะถ้าแรงงานมีอิสระในการเคลื่อนย้ายไปทำงานในภูมิภาคอื่นๆ ก็คงจะเลือกไปทำงานในพื้นที่ที่ได้รับผลตอบแทนดีกว่า จึงอาจทำให้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานก็ยังคงมีอยู่ในพื้นที่ที่มีค่าจ้างต่ำ นอกจากนี้อุตสาหกรรมสิ่งทอยังเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ย้ายไปตามแรงงาน เพราะต้องการแรงงานราคาถูก ดังนั้นหากมีการเปิดการค้าเสรีขึ้น ก็มีแนวโน้มว่าโรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดชัยภูมิอาจจะย้ายออกไปหาแรงงานราคาถูกในประเทศอื่น เนื่องจากได้รับค่ายกเว้นต่างๆ ในการตั้งโรงงาน หากเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ จังหวัดชัยภูมิหรือจังหวัดอื่นๆ ในประเทศที่ยังคงด้อยพัฒนาก็คงจะมีโอกาสเติบโตทางอุตสาหกรรมได้ยากยิ่งกว่าเดิม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- การจัดหางาน, กรม, รายงานการสำรวจความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงาน ปี 2549. กรุงเทพมหานคร.
- เกษมสันต์ จิณณวาโส, แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการปรับทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงานในทศวรรษหน้าเพื่อเปิดประตูการค้าสู่อินโดจีน. กรุงเทพมหานคร: กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2537.
- จุฑา มนต์ไพบูลย์, การวิเคราะห์ตลาดแรงงาน: แนวคิดเชิงทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ชวลิต สละ, หลักเศรษฐศาสตร์แรงงานเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ชรินทร์ วะสีนนท์, การศึกษาตลาดแรงงานของอุตสาหกรรมในจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- ประดิษฐ์ ชาสมบัติ, ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมภูมิภาค. โครงการวิจัยอุตสาหกรรมและการจ้างงานในชนบท. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ, 2533.
- ปัญจรัตน์ จงภักดิ์, บทบาทของจังหวัดนนทบุรี ในการรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539.
- พีรพงศ์ มหาวงศ์นนท์, ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการจ้างคนงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- นฤมล บรรจงจิตร, ความต้องการกำลังคนภาคอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีอุตสาหกรรมสิ่งทอ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- มนตรี ดีมานพ, ผลกระทบจากแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง, โครงการการประเมินผลนโยบายส่งเสริมการลงทุนของ BOI. กรุงเทพมหานคร, 2550.

นโยบายเศรษฐกิจการคลัง,สถาบันวิจัย, **โครงการประเมินผลนโยบายส่งเสริมการลงทุน
ของ BOI.** กรุงเทพมหานคร, 2550.

สุมาลี ปิตยานนท์, **เศรษฐศาสตร์แรงงาน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2539.

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน,สำนักงาน, **คู่มือการขอรับการส่งเสริมการลงทุน.**
กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน,สำนักงาน, **นโยบายส่งเสริมการลงทุนในทศวรรษหน้า.**
กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2539.

เลขาธิการสภาการศึกษา,สำนักงาน, **รายงานผลการศึกษาความต้องการกำลังคนของกลุ่ม
อุตสาหกรรม.** กรุงเทพมหานคร, 2549.

ภาษาอังกฤษ

Boudeville, J.R. **Problem of regional economic planning** .Edinburgh:Edinburgh
University, 1966.

Friedmann, J. **Urbanization,planning and national development** .Beverly Hills:Sage
Publication, 1973.

Hirschman, A.O. Regional development and planning. By John Friedmann and W.
Alouse. **Regional development and planning**.p.623-641 .Massachusetts: The M.I.T.
Press, 1964.

Hoover,E.M. **An Introduction to Regional economics.** New York : Alfred A. Knopf,Inc.,
1971.

J. Friedmann. **Regional Development Policy : A Case Study of Venezuela.** Mass : the
M.I.T. Press, 1966.

North,D.C. **Location theory and regional growth.** Journal of Political Economics, 1995.

ภาคผนวก

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัยเรื่อง ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของ
คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเชิงเหนือ
ตอนล่าง โดยมี ผศ.ดร.พนิต ภูจินดา เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

สำหรับสัมภาษณ์ เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอ

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอ เพื่อทำ
โครงการวิจัยของ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดังนั้นข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์จึงไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากนำมาใช้ในการทำงานวิจัย
ครั้งนี้เท่านั้น

ขอขอบพระคุณในการอนุเคราะห์ให้คำตอบ อันพึงเป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ภูจินดา)

แบบสอบถามสำหรับเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโรงงาน

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ชื่อโรงงานอุตสาหกรรม.....

1.2 สถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

นิคมอุตสาหกรรม/สวนอุตสาหกรรม.....

นอกนิคมอุตสาหกรรม/สวนอุตสาหกรรม

1.3 ประเภทโรงงาน โรงงานอิสระ

โรงงานสาขา สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่.....

อื่นๆ.....

1.4 ผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง.....

2. ข้อมูลด้านการผลิต

2.1 การผลิต

1) ประเภทสินค้า.....

2.2 การกระจายผลผลิต

1) ผลผลิตที่ได้จากโรงงานอุตสาหกรรมจะทำการ

ส่งออกเองไปยัง..... มูลค่า.....บาทปี

- ขายให้พ่อค้าส่งออกไปยัง.....มูลค่า.....บาท/ปี
- อื่นๆ (ระบุ).....มูลค่า.....บาท/ปี

2) ลูกค้าของท่านมาจาก (เรียงตามลำดับจำนวนมากที่สุดไล่ 1)

- ภายในจังหวัดมหาสารคาม มีจำนวน.....คน
- กรุงเทพมหานคร มีจำนวน.....คน
- ปริมณฑล มีจำนวน.....คน
- ภาคเหนือ มีจำนวน.....คน
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน.....คน

3. ข้อมูลด้านแรงงาน

- 3.1 พนักงานทั้งหมดจำนวน.....คน แบ่งเป็น
- ชาย.....คน หญิง.....คน
- 3.2 พนักงานฝ่ายบริหาร จำนวน.....คน
- ค่าจ้างสูงสุด.....บาท/เดือน ค่าจ้างต่ำสุด.....บาท/เดือน
- 3.3 พนักงานฝ่ายธุรการ จำนวน.....คน
- ค่าจ้างสูงสุด.....บาท/เดือน ค่าจ้างต่ำสุด.....บาท/เดือน
- 3.4 พนักงานฝ่ายปฏิบัติการในโรงงาน จำนวน.....คน
- ค่าจ้างสูงสุด.....บาท/เดือน ค่าจ้างต่ำสุด.....บาท/เดือน
- 3.5 ภูมิลำเนาของคณงานทั้งหมดในโรงงาน
- ภายในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ มีจำนวน.....คน
- ภายนอกเขตเทศบาลชัยภูมิ มีจำนวน.....คน
- กรุงเทพมหานคร มีจำนวน.....คน
- ปริมณฑล มีจำนวน.....คน
- ภาคเหนือ มีจำนวน.....คน
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน.....คน
- ภาคกลาง มีจำนวน.....คน
- ภาคตะวันออก มีจำนวน.....คน
- ภาคตะวันตก มีจำนวน.....คน
- ภาคใต้ มีจำนวน.....คน
- อื่นๆ.....มีจำนวน.....คน
- 3.6 คนงานในโรงงานของท่านปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่ใด
- ภายในเขตเทศบาลในอำเภอเมืองชัยภูมิ มีจำนวน.....คน
- ภายนอกเขตเทศบาลในอำเภอชัยภูมิ มีจำนวน.....คน
- อื่นๆ.....มีจำนวน.....คน

3.7 วุฒิการศึกษาของพนักงานในโรงงาน

- ประถมศึกษา มีจำนวน.....คน
 มัธยมศึกษา มีจำนวน.....คน
 ปวช./ ปวส. มีจำนวน.....คน
 ปริญญาตรี มีจำนวน.....คน
 สูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน.....คน

3.8 สวัสดิการที่มีให้คนงานในโรงงาน

- บำเหน็จบำนาญ
 วันหยุด
 การรักษาพยาบาล
 การฝึกอบรม
 ที่พัก
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความต้องการจ้างงาน

1. ท่านมีความต้องการลูกจ้างเข้าทำงานเพิ่มหรือไม่

- ไม่ต้องการ ต้องการ

2. กรณีที่ท่านต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ท่านมีความต้องการแรงงานประเภทใดบ้าง

- พนักงานฝ่ายบริหาร จำนวน.....คน
 พนักงานฝ่ายธุรการ จำนวน.....คน
 พนักงานฝ่ายปฏิบัติการในโรงงาน จำนวน.....คน

3. ท่านใช้วิธีสรรหาแรงงานอย่างไร

- ประกาศทางหนังสือพิมพ์
 ประกาศทางวิทยุ
 ให้พนักงานในบริษัทหาให้
 ผ่านสำนักงานจัดหางานของรัฐ
 ติดบอร์ดประชาสัมพันธ์หน้าบริษัท
 ติดต่อผ่านสถาบันการศึกษา
 อื่นๆ(โปรดระบุ).....

4. คุณสมบัติลูกจ้างที่ท่านต้องการ

4.1 ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา.....คน
 มัธยมศึกษา.....คน
 ปวช./ปวส.....คน

- ปริญญาตรี.....คน
 สูงกว่าปริญญาตรี.....คน

4.2 เพศ

- ชาย จำนวน.....คน   หญิง จำนวน.....คน

- 4.3 อายุ 15 – 25 ปี จำนวน.....คน
 อายุ 26 – 35 ปี จำนวน.....คน
 อายุ 36 – 45 ปี จำนวน.....คน
 อายุ 46 – 65 ปี จำนวน.....คน
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

4.4 ประสบการณ์ทำงาน

- มี.....ปี
 ไม่จำเป็น

4.5 เงินเดือน / ค่าจ้างที่ยินดีจ่าย

.....บาท / เดือน

.....บาท / วัน

หมายเหตุ ทางผู้วิจัยขอความกรุณาให้ท่านส่งแบบสอบถามกลับมายังภาควิชาการวางแผนภาค
 และเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทางผู้วิจัยได้แนบซองจดหมายมาด้วย

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์

ศูนย์วิทยพัชการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก (ต่อ)

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัยเรื่อง ผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2544) ของ
คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่มีต่อตลาดแรงงานในภาคตะวันออกเชิงเหนือ
ตอนล่าง โดยมี ผศ.ดร.พนิต ภูจินดา เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

สำหรับสัมภาษณ์ แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอ

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของแรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอ เพื่อทำ
โครงการวิจัยของ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตั้งนั้นข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์จึงไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากนำมาใช้ในการทำงานวิจัย
ครั้งนี้เท่านั้น

ขอขอบพระคุณในการอนุเคราะห์ให้คำตอบ อันพึงเป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ภูจินดา)

แบบสอบถามสำหรับแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

1. เพศ

- ชาย
 หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษา
 ปวช./ปวส
ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี

4. ที่อยู่ อำเภอ.....จังหวัด.....

กรณีย้ายมาจากที่อื่น ภูมิลำเนาเดิม อำเภอ.....จังหวัด.....

5. ลักษณะที่พักอาศัย

- เป็นเจ้าของบ้านหรือที่ดินที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

- พักอาศัยอยู่ในที่พักของโรงงานอุตสาหกรรม
 ไม่เสียค่าที่พัก   เสียค่าที่พักจำนวน.....บาท/เดือน
 เข้าบ้านหรืออพาร์ทเมนท์ ค่าเช่า.....บาท/เดือน
6. สถานที่ทำงาน บริษัท.....
7. ลักษณะงานที่รับผิดชอบ.....
8. ระยะเวลาการทำงาน.....ชั่วโมง/วัน
9. สวัสดิการที่ได้รับ
- บำเหน็จบำนาญ
 วันหยุด
 การรักษาพยาบาล
 การฝึกอบรม
 ที่พัก
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....
10. ลักษณะของค่าจ้างที่ได้รับ
- รายวัน วันละ..... บาท
 รายสัปดาห์ สัปดาห์ละ.....บาท
 รายเดือน เดือนละ.....บาท
11. ก่อนจะมาทำงานในโรงงาน ท่านประกอบอาชีพอื่นมาก่อนหรือไม่
- เคยประกอบอาชีพอื่นมาก่อน ได้แก่.....
 ไม่เคย
12. หากท่านเคยประกอบอาชีพอื่นมาก่อน ปัจจุบันยังทำอาชีพนั้นอยู่หรือไม่
- เลิกไปแล้ว
 ยังทำอยู่ แต่จ้างคนอื่นมาทำ
 ยังทำอยู่โดยทำควบคู่ไปกับการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
12. ครอบครัวยังมีรายได้อื่นต่อเดือนเท่าไร
- น้อยกว่า 3,000 บาท   3,001-5,000 บาท
 5,001-7,000 บาท   มากกว่า 7,000 บาท
13. ครอบครัวยังมีรายได้อื่นส่วนใหญ่มาจาก
- การทำสวน ทำนา   การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
 รับจ้างทั่วไป   อื่นๆ(โปรดระบุ)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเสาร์เช้า ช้างกลาง เกิดเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2525 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2550 และได้ศึกษาต่อในหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาค คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2550

ศูนย์วิทยพักร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย